

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 30.

Tisdagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollen för den 2 och den 4 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 217 av statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark till broslagningsplats för Bodens ingenjörkår;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 149, gjorda framställning angående bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassar;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av egendomen Gustafshög till bränsledepå för flottans station i Stockholm;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppehållande av en professur i svenska språket och litteraturen vid universitetet i Dorpat i republiken Estland;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående materiell för nykterhetsundervisningen m. m.; samt

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av posthusbyggnad i Vasastaden i Stockholm.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 22.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m.

I samband härmed lämnades ordet på begäran till

Herr **Bismark**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m., måtte uppföras

bland två gånger bordlagda ärenden närmast före sammansatta stats- och första lagutskottets blivande utlåtande angående regeringsrätten å föredragningslistan för det plenum, då sistnämnda utlåtande skall upptagas till behandling.

Efter härmed slutad överläggning beslöts på gjord proposition, att konstitutionsutskottets förevarande utlåtande nr 23 skulle uppföras bland två gånger bordlagda ärenden närmast före sammansatta stats- och första lagutskottets blivande utlåtande angående regeringsrätten å föredragningslistan för det plenum, då sistnämnda utlåtande skulle upptagas till behandling.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 111—113.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 39, angående återlämnande till första kammaren av en till utskottet hänvisad proposition.

*Ang.
återlämnande
från bevillningsutskottet
av en dit remitterad kungl.
proposition.*

Detta memorial lydde:

»Till bevillningsutskottet har första kammaren hänvisat Kungl. Maj:ts proposition nr 249 angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående utjämnande av den in- och den utländska beskattningen, särskilt till undvikande av dubbelbeskattning, såvitt angår direkta skatter, m. m.

Under åberopande av kamrarnas beslut den 21 mars 1928 angående tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 213 med förslag till kommunalskattelag m. m. samt vissa andra propositioner än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller i andra, i omedelbart sammanhang därmed stående frågor, samt med hänvisning till innehållet i förenämnda proposition nr 249 får utskottet hemställa, att propositionen nr 249 må till första kammaren återlämnas.»

Herr von Geijer: Herr talman! Det är en ganska egendomlig situation, som uppkommit genom ifrågavarande memorials avlämnande till kammaren.

Läget är, som herrarna torde erinra sig, följande. Kungl. Maj:t har till riksdagen avlåtit en proposition nr 249 angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående utjämnande av den in- och den utländska beskattningen, särskilt till undvikande av dubbelbeskattning, såvitt angår direkta skatter, m. m. Denna proposition har av andra kammaren blivit remitterad till det särskilda utskott, som handhar kommunalskattepropositionen, och av första kammaren till bevillningsutskottet. Nu har bevillningsutskottet återlämnat propositionen. Utskottet har ej sagt, att propositionen enligt dess mening ej faller under dess befogenhet, utan har endast hänvisat till de samstämmiga beslut, som kamrarna fattat angående kommunalskatteutskottets arbetsuppgifter. Utskottets memorial åberopar nämligen »kamrarnas beslut den 21 mars 1928 angående tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 213 med förslag till kommunalskattelag m. m. samt vissa andra propositioner än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller i andra, i omedelbart sammanhang därmed stående frågor». Med hänvisning till detta beslut har bevillningsutskottet nu återlämnat propositionen. Nekas kan ej, att det finnes ett visst sammanhang mellan kommunalskattepropositionen och ifrågavarande pro-

position nr 249, men frågan är, huruvida man verkligen kan säga, att denna senare proposition står i ett så omedelbart sammanhang med kommunalskattepropositionen, att ett återlämnande skulle vara betingat och att vi av denna anledning borde avvika från den ordning, som grundlagen anvisar, att överskommelse med främmande makt i ämne, som tillhör ett ständigt utskott, skall hänvisas till detta utskott. Jag finner för min del icke, att dessa ärenden — propositionen och kommunalskatteförordningen — stå i så omedelbart sammanhang med varandra, att ej frågan om traktaten mycket väl kan behandlas fristående av bevillningsutskottet. Jag medger, att det är möjligt, att bevillningsutskottet skulle få lov att vänta med behandlingen av propositionen nr 249, till dess riksdagen har fattat beslut angående kommunalskattefrågan. Det är en punkt, detta gäller, och den punkten är väl också den enda, som står i sammanhang med propositionen i fråga om bostadsbestämmelserna. Det är en särskild not till traktatpropositionen. Det är nämligen så, att om det förslag till bostadsbestämmelser antages, som finnes i kommunalskattepropositionen, så behöves icke denna not, men avslås det, kommer noten i tillämpning. Det är tveksamt, därest kommunalskatteförordningen blir ändrad i dessa delar, hur med traktaten skall förfaras, men jag vidhåller, att i dessa omständigheter icke ligger något hinder för bevillningsutskottet att behandla ifrågavarande proposition, om också utskottet måste avvakta resultatet av kommunalskattefrågans behandling.

Vid sådant förhållande synes det mig, herr talman, att ingen anledning finnes för oss att härvidlag frångå det beslut, som kammaren fattade vid remissen och som enligt min mening är fullkomligt riktigt. Jag hemställer därför, herr talman, att kammaren måtte vidhålla sitt beslut, att ifrågavarande proposition skall behandlas av bevillningsutskottet.

Häri instämde herr *Borell*.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad: Herr talman! Jag vill ingalunda bestrida, att det varit riktigt, att denna proposition remitterats till bevillningsutskottet, men det kan ju även hända, att det är svårt att bestrida motsatsen. d. v. s. att den också kan höra hemma hos det särskilda utskottet, kommunalskatteutskottet. Nu har första kammaren remitterat ärendet till bevillningsutskottet, såsom här nyss har påpekats, under det att andra kammaren har remitterat det till det särskilda utskottet. Det särskilda utskottet har icke skickat propositionen tillbaka utan behållit den, och bevillningsutskottet har underhand känt sig för, huruvida det från presidiets sida skulle möta något motstånd, ifall utskottet komme med ett memorial om att propositionen skulle till kammaren återlämnas för att sedan remitteras till det särskilda utskottet.

Det förefaller mig, att när ärendet nu avancerat dithän, borde icke första kammaren motsätta sig att taga ärendet tillbaka och remittera propositionen även härifrån till det särskilda utskottet. Vad den praktiska sidan av saken beträffar, är det väl tydligt, att det särskilda utskottet bör ha de bästa förutsättningar att behandla ärendet, då utskottet i år fått de samlade skattefrågorna remitterade till sig, och vad propositionens innebörd beträffar, så framgår det ju av ett uttalande i densamma, att den bör höra dit. Det står nämligen: »Avtalet är utarbetat närmast med anknytning till de beskattningsbestämmelser, som innehållas i de för innevarande års riksdag framlagda skatteförslagen», och samtliga dessa skatteförslag äro ju remitterade till särskilda utskottet. Det synes mig därför, som om också denna proposition bör remitteras dit och behandlas där.

Jag ber, herr talman, att få yrka, att ärendet måtte behandlas såsom be-

*Ang.
återlämnande
från bevillningsutskottet
av en dit remitterad kungl.
proposition.
(Forts.)*

villningsutskottet föreslagit och att det sedan remitteras till det särskilda utskottet.

Ang.
återlämnande
från bevill-
ningsutskottet
av en dit remit-
terad kungl.
proposition.
(Forts.)

Herr Reuterskiöld: Vad först den sakliga frågan beträffar, så måste jag gentemot den siste ärade talaren framhålla, att det är lika viktigt, att frågor om traktater rörande dubbelbeskattning bli konsekvent behandlade. Nu är det väl knappast någon sannolikhet eller någon önskan, att vi skola få ett kommunalskatteutskott varje riksdag, utan vi skola väl hoppas, att det någon gång tar ett slut. Däremot måste vi alltid räkna med, att det kommer nya traktater rörande dubbelbeskattning. Att den nu först framkommande traktaten i detta avseende i sin utformning anknutits till bestämmelser, som innehållas i kommunalskatteförslaget, är helt naturligt, men traktaten kommer att bli bindande och gällande alldeles oavsett om dessa eller andra kommunalskattebestämmelser komma att bli gällande. Det utskott, som kommer att behandla framtida frågor om reglering av dubbelbeskattning genom traktater, är och förblir bevillningsutskottet. Remitteras nu denna fråga till det särskilda utskottet, betyder detta, att särskilda utskottet nu får lägga grunden för den praxis, som bevillningsutskottet framdeles skall följa, eller att bevillningsutskottet får taga upp frågan till ny behandling och principiell utredning, nästa gång en sådan här proposition kommer. Mig förefaller det helt naturligt, att man låter principfrågan och huvudfrågan vara avgörande, men icke den tillfälliga omständigheten, att propositionen kommit ett år, då det samtidigt föreligger ett kommunalskatteförslag.

Vad sedan beträffar frågan om sambandet med kommunalskatteförslaget, så tillåter jag mig upprepa, vad herr ordföranden i konstitutionsutskottet redan i sitt inledningsanförande framhöll, nämligen att bevillningsutskottet mycket väl kan, om det vill, ligga på saken, till dess kommunalskatteutskottets förslag kommit inför riksdagen och blivit här behandlat. Men jag skulle vilja tillägga, att såvitt jag förstår, skulle bevillningsutskottet kunna behandla frågan med hänsyn till olika möjliga alternativ, och om det allenast gäller frågan om antagande av en not eller icke, så kan väl bevillningsutskottet tillstyrka förslaget, om detta i övrigt befinnes kunna förordas, med det tillägget att allt eftersom det blir behövt eller icke taga med denna not. Det kan ju icke i vår behandling i riksdagen av traktatförslag förekomma någon ändring i sak i ingångna traktater, utan vi ha att taga dem sådana de äro eller också icke alls.

Det förefaller mig därför, som om det ur alla synpunkter skulle vara sakligt riktigtast, att denna fråga går till bevillningsutskottet.

Men därtill kommer den andra sidan av saken, nämligen den formella sidan, som också har vikt och betydelse, då detta är ett precedensfall eller blir ett precedensfall. Jag måste erkänna, att det var med mycket stor förvåning, som jag tog del av detta memorial från bevillningsutskottet, däri utskottet ingår i en direkt kritik av första kammarens presidium och första kammarens beslut. Ty det är alldeles uppenbart, att om man vill till ett särskilt utskott remittera en proposition, som är självständigt avgiven, bägge kamrarna kunna *överenskomma* att antingen för den frågans behandling tillsätta ett särskilt utskott eller remittera den till ett redan befintligt särskilt utskott. Men ingendera kammaren bör på egen hand vidtaga detta såsom en åtgärd, vilken omedelbart följer av ett föregående riksdagsbeslut — i detta fall beslutet om remiss till särskilda utskottet av frågor, som äga *omedelbart* sammanhang med kommunalskatteförslaget. Nu har första kammarens presidium fullkomligt riktigt ansett, att detta är en fristående fråga, och kammaren har följt presidiet och remitterat frågan till det utskott, som ensamt är behörigt, nämligen bevillningsutskottet. Skulle första kammaren nu

gå en motsatt väg och på grund av detta oformliga memorial remittera frågan till det särskilda utskottet, måste jag säga, att det är ett mycket betänkligt fall. Här säger utskottet i sitt memorial: »Under återropande av kamrarnas beslut den 21 mars 1928 angående tillsättande av ett särskilt utskott», alltså första kammaren och dess presidium skulle icke ha beaktat sitt eget beslut. Jo, det är just vad presidiet har gjort, därför att dessa frågor ha icke det sammanhang, som bevillningsutskottet påstår. Men vad mera? Bevillningsutskottet har bara fått remiss från första kammaren men icke från andra kammaren. När det är en kungl. proposition, skall utskottet hava remiss från båda kamrarna. Detta gäller likaledes om det särskilda utskottet, som har fått remiss endast från första kammaren och icke från andra kammaren. Då är den naturliga vägen, att utskottet, när en tid förflutit, anmäler för kamrarna, att det endast fått remiss från den ena kammaren, och således sätter bägge kamrarna i tillfälle att pröva frågan ånyo för att vid skiljaktiga beslut låta konstitutionsutskottet avgöra tvistefrågan. I stället skriver bevillningsutskottet till första kammaren, sedan det fått remiss från denna kammare, och säger: var god och tag igen remissen, och detta med en motivering, som betyder att första kammaren icke gjort rätt. Jag för min del får säga, att då första kammaren handlat fullkomligt riktigt, så är det icke första kammaren, som skall ändra ståndpunkt, utan den bör bibehålla sin ståndpunkt, och därför, herr talman, ber jag att till fullo få instämma i det yrkande, som gjorts av konstitutionsutskottets högt ärade ordförande.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Jag skall icke tvista med herr Reuterskiöld angående den formella behandlingen av detta ärende. Kanhända ha vi i bevillningsutskottet gått något väl praktiskt tillväga, men vi äro ju rätt praktiskt anlagda i det utskottet, så det kan hända, att vi försöka gå genvägar ibland.

Vad beträffar själva saken, så återopade herr Reuterskiöld såsom skäl för att ärendet borde gå till bevillningsutskottet, att detta utskott i framtiden skulle få ärenden av liknande art att behandla och att bevillningsutskottet därför redan från början borde behandla dylika frågor. Men med samma skäl skulle man kunna säga, att då givetvis, i den mån ändringar i kommunalskatteförordningarna i framtiden föreslås, dessa förslag komma att remitteras till bevillningsutskottet, så hade hela kommunalskattefrågan i år bort gå till detta utskott, för att utskottets ledamöter skulle bli initierade i sådana frågor redan från första början. Men det har ingalunda skett, och man vet ju icke heller, vilka personer som komma att sitta i ett utskott från det ena året till det andra. Dessutom vill jag påpeka, att i det särskilda utskottet sitta en hel del representanter för bevillningsutskottet och sålunda, om samma personer finnas kvar i riksdagen ett kommande år, äro de ingalunda främmande för detta ärendes behandling utan ett tillräckligt antal har kommit in i detsamma redan från första början. Om man ser på frågan rent reellt och icke allt för mycket hänger sig fast vid den formella sidan, tror jag således, att bevillningsutskottets åtgärd bör kunna av kammaren godkännas.

Herr Reuterskiöld: Om den siste ärade talaren, bevillningsutskottets ordförande, med praktiskt handlande menar, att utskottet skall slippa arbete, så kan jag förstå hans uttryck, men om han menar någonting annat, så har jag svårare att förstå det, i synnerhet då han illustrerar sin mening med det påpekandet, att kommunalskattefrågan gått till ett särskilt utskott, fastän bevillningsutskottet i framtiden skall handlägga dylika frågor. Jag trodde, att bevillningsutskottet i många årtionden för att icke säga ett århundrade haft kommunalskattefrågor under behandling och det därvidlag icke är något nytt, som

*Ang.
återlämnande
från bevill-
ningsutskottet
av en dit remit-
terad kungl.
proposition.
(Forts.)*

Ang.
återlämnande
från bevill-
ningsutskottet
av en ådt remitte-
rad kungl.
proposition.
(Forts.)

kommer till. Men denna traktat till förekommande av dubbelbeskattning är någonting, som nu förekommer för första gången och som bevillningsutskottet borde ägna en ganska ingående och grundläggande undersökning. Det är alltså ur rent praktiska synpunkter som jag tror, att bevillningsutskottet borde få det arbete, som ligger i att nu taga kännedom om denna proposition. Det var därför också de praktiska synpunkterna, som jag från början tillät mig framhålla, fastän jag i fortsättningen kompletterade dem med de formella. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Geijer: Herr talman! När jag nyss hade ordet, glömde jag en sak, som jag tänkte att säga. Med anledning av vad bevillningsutskottets högt ärade ordförande anförde anser jag mig skyldig att göra det. Han ville lägga den synpunkten på frågan, att det skulle vara en lämplig och praktisk åtgärd att remittera detta ärende till det särskilda utskottet. Ja, för allt i världen, det medgiver jag gärna, men man får icke gå för långt på detta område, så att man allt för mycket förbiser formen, ty då kunna konsekvenserna bli ganska besvärliga. Det är, förmodar jag, endast med en mycket extensiv tolkning, som man skulle kunna komma till den uppfattningen att, därest första kammaren nu biträder andra kammarens beslut och remitterar detta ärende till det särskilda utskottet, riksdagen därigenom skulle ha givit en vidgad ram åt det särskilda utskottets befogenhet. Det har inträffat många gånger, att riksdagen verkligen vidgat ett särskilt utskotts befogenhetsområde. Ett ärende har uppkommit, som enligt bestämmelserna vid utskottets tillsättande icke utan vidare kunde anses tillhöra detta utskott men *lämpligen* borde behandlas av detta. Men i sådana fall har genom sammanstående beslut av båda kamrarna, fattade efter inbjudan, ramen vidgats och *därefter* ärendet remitterats till särskilda utskottet. Endast genom en ytterst extensiv tolkning, som jag ej gillar, skulle man kunna komma därhän, att denna regel skulle anses tillgodosedd därigenom att första kammaren i dag efter en anmälan av bevillningsutskott gör som andra kammaren redan från början gjort, eller av lämplighetsskäl remitterar ärendet till särskilda utskottet. Ramen för detta skulle sålunda *ändras genom successiva och ensidiga* ej genom *sammanstående och samtida beslut* av kamrarna. De praktiska skäl, som bevillningsutskottets ordförande framhöll, äro enligt min mening mycket lätt vägande mot de betänkliga konsekvenser det skulle innebära att i denna ordning remittera detta ärende till det särskilda utskottet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels, av herr Nilsson, Johan, i Kristianstad, att vad utskottet i det nu föredragna memorialet hemställt skulle bifallas och ifrågavarande kungl. proposition hänvisas till särskilda utskottet, dels ock att utskottets hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Johan Nilssons yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Reuterskiöld* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren skall bifalla vad bevillningsutskottet hemställt i sitt memorial nr 39 och hänvisa ifrågavarande kungl. proposition till särskilda utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang.
återlämnande
från bevil-
ningsutskottet
av en dit remit-
terad kungl.
proposition.
(Forts.)

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 37 och 38 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtande nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktion jämte en i ämnet väckt motion, samt statsutskottets utlåtande nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, i nu nämnd ordning skola uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Herr *Hammar skjöld, Carl Gustaf*, väckte en motion, nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande dels vissa markbyten inom staden mellan broarna och å Kungsholmen m. m., dels ock grunder för exploateringen av viss del av Norra Djurgården m. m.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Ånmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om utredning och förslag om en särskild kommunalförfattning för Stor-Stockholm;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 31, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av utredning och förslag rörande utbyggande av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 32, i anledning av väckt motion angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldighet för vistelsekommun att själv vidkännas vissa kostnader; samt

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående handel med utsädesvaror, dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.01 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till skrivelse till Konungen med anmälan om de ledigheter inom kammaren, som skulle fyllas innan nästa lagtima riksdag.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande dels vissa markbyten inom staden mellan broarna och å Kungsholmen m. m., dels ock grunder för exploateringen av viss del av Norra Djurgården m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, bankoutskottets utlåtanden nr 46 och 47 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 31 och 32.

Föredrogs och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldighet för vistelsekommun att själv vidkännas vissa kostnader.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 17 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 122, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

*Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.*

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

dels besluta, att antalet ordinarie befattningar i medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara bestämt på i propositionen angivet sätt;

dels besluta, att å övergångsstat för medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara upptagna vissa i propositionen angivna befattningar;

dels godkänna de av departementschefen i åberopade statsrådsprotokollet förordade förslagen till ordinarie avlöningsstat och till övergångsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929;

dels nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 366,000 kronor, med 21,600 kronor till 344,400 kronor;

dels ock till medicinalstyrelsens verksamhet för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 21,000 kronor.

Vid behandlingen av förevarande förslag angående medicinalstyrelsens stater och anslag för nästkommande budgetår hade departementschefen upptagit väckt fråga om ändrade kompetensföreskrifter för generaldirektören och i dylikt hänseende anført, att han funnit övervägande skäl tala för vidtagandet av sådan ändring i den för medicinalstyrelsen gällande instruktionen, att den däri intagna bestämmelsen, att styrelsens chef skulle vara legitimerad läkare, upphävdes.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 266, inom första kammaren av herr *A. Petré*n m. fl., och den andra, nr 443, inom andra kammaren av herr *O. Järte* m. fl., vari hemställts, att riksdagen, vid beviljandet av anslag till medicinalstyrelsen, i motiveringen till sitt beslut ville göra det uttalandet, att den nuvarande bestämmelsen i instruktionen för medicinalstyrelsen, att chefen för styrelsen skulle vara legitimerad läkare, icke borde upphävas,

dels ock två inom andra kammaren av herr *A. Forssell* väckta motioner, nr 254 och 444.

I motionen nr 254 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i riksdagen beräkna det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen till 366,000 kronor samt att till medicinalstyrelsens verksamhet för budgetåret 1928—1929 beräkna ett extra anslag av 23,000 kronor.

I motionen nr 444 hade föreslagits, att riksdagen ville besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättandet av ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen till 343,900 kronor; att avslå Kungl. Maj:ts proposition att för budgetåret 1928—1929 till medicinalstyrelsens extra verksamhet beräkna ett extra anslag av 21,000 kronor; att för budgetåret 1928—1929 bevilja samma ordinarie förslagsanslag för medicinalstyrelsen som föregående budgetår eller 366,000 kronor; att till medicinalstyrelsens verksamhet bevilja ett extra anslag för budgetåret 1928—1929 av samma storlek som under föregående budgetår eller 23,000 kronor; samt att hos Kungl. Maj:t begära utredning samt förslag till nästa lagtima riksdag angående omorganisation av medicinalstyrelsen till ett ämbetsverk, förslagsvis benämnt medicinförvaltningen, i huvudsak i enlighet med de riktlinjer, som i motionen angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I:o) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Forssells berörda motioner, II: 254 och 444, i vad de avsåge anslag till medicinalstyrelsen och dess verksamhet,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar i medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara bestämt på under punkten angivet sätt;

b) besluta, att å övergångsstat för medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara upptagna vissa under denna punkt angivna befattningar;

c) godkänna de i statsrådsprotokollet över socialärenden den 17 februari 1928 förordade förslagen till ordinarie avlöningsstat och till övergångsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929;

d) nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 366,000 kronor, med 21,600 kronor till 344,400 kronor;

e) till medicinalstyrelsens verksamhet för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 21,000 kronor;

II:o) att herr Forssells motion, II: 444, i vad den anginge utredning och förslag rörande omorganisation av medicinalstyrelsen, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

III:o) att herrar Petréns m. fl. och Järtes m. fl. berörda motioner, I: 266 och II: 443, måtte anses besvarade genom vad utskottet förut anfört.

Beträffande departementschefens förslag rörande ändrade kompetensföreskrifter för generaldirektören i medicinalstyrelsen hade utskottet i motiveringen anfört:

»De motiv, departementschefen framhållit till stöd för sitt förslag härutinnan, har utskottet för sin del icke kunnat finna övertygande. Fastmer synas de skäl, medicinalstyrelsen och läkarföreningarna i frågan anfört samt vad motionsvis härutinnan andragits, ådagalägga fördelarna av att chefskapet för medicinalstyrelsen allttjämt förbehålles en legitimerad läkare. Givetvis måste en person, som efter medicinska studier och utbildning haft sin verksamhet inriktad på medicinska och hygieniska angelägenheter, vara bättre skickad att uppehålla en chefspost, på vilken så betydande krav i avseende på fackinsikter måste uppställas som chefskapet i medicinalstyrelsen, än den som på nämnda område saknar all kunskap och erfarenhet. Någon brist på för chefskapet kompetenta aspiranter förefinnes för visso icke inom vår läkarkår och någon olägenhet med den nu gällande ordningen har ej heller påvisats. Utskottet finner sig sålunda icke kunna ansluta sig till departementschefens mening i nu berörda fråga och vill alltså uttala sin förväntan, att den nuvarande bestämmelsen i instruktionen för medicinalstyrelsen, att chefen för styrelsen skall vara legitimerad läkare, bibehålles.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Johansson* i *Fredrikslund*, *Olsson* i *Kullenbergstorp* och *Olofsson* i *Digernäs* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade. I det av reservanterna förordade yttrandet hade utskottets uttalande angående kompetensvillkoren för medicinalstyrelsens chef utbytt mot följande:

»Med hänsyn till de omfattande ämbetsuppgifter, som enligt nu gällande bestämmelser påvila medicinalstyrelsen, har utskottet ock ansett skäl föreligga för en dylik förändring. Därest medicinalstyrelsens ämbetsområde inskränkt sig till att omfatta rent medicinska ärenden, hade tillräckliga motiv för förändringen i fråga icke syntts utskottet vara för handen, men då, på sätt nyss antytts och departementschefen jämväl framhållit, tyngdpunkten av den del av styrelsens ämbetsuppgifter, som icke är att hänföra till rent löpande ärenden, alltmer kommit att omfatta områden, vilkas behärskande icke kräver medicinsk utbildning, har utskottet funnit sig böra ansluta sig till departementschefens förslag.»

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.

Beträffande förevarande fråga hade reservation därjämte avgivits av herrar *Kvarnzelius, Nilsson* i Gränebo, *Wallis och Nilsson* i Bonarp, vilka instämt i det av herr *Johansson* i Fredrikslund m. fl. gjorda uttalandet i denna fråga.

(Forts.)

Herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! I samband med frågan om medicinalstyrelsens omorganisation har upptagits spörsmålet om ändrade bestämmelser angående kompetensvillkoren för medicinalstyrelsens chef.

Jag har i det avseendet vid föredragningen av ärendet i statsrådet uttalat den meningen, att övervägande skäl syntes tala för avskaffande av den nuvarande bestämmelsen, att medicinalstyrelsens chef alltid skall vara legitimerad läkare. Statsutskottet är av annan åsikt. Utskottet anser, att en person med medicinsk utbildning och med erfarenhet i medicinska och hygieniska frågor alltid måste såsom chef för medicinalstyrelsen anses överlägsen andra personer, och utskottet menar därjämte att någon brist på kompetenta aspiranter till detta ämbete säkerligen icke förefinnes. För min del tror jag nu, att det är oriktigt att ställa frågan så: bör medicinalstyrelsens chef vara läkare eller bör han vara icke-läkare? Enligt min mening bör frågan i stället formuleras på det sättet: är det alldeles säkert att med bibehållande av bestämmelsen, att chefen för medicinalstyrelsen alltid skall vara läkare, man under alla förhållanden har utsikt att få den i alla avseenden bäste till chef för medicinalstyrelsen? Jag är således för min del naturligtvis villig att erkänna, att en läkare med sin speciella utbildning och med sin erfarenhet har mycket goda förutsättningar för att fylla åtskilliga av de viktiga uppgifter, vilkas handläggning ankomma på medicinalstyrelsens chef. Jag är även fullt övertygad om att under förutsättning att en sådan läkare också har kvalifikationer i övriga avseenden han kommer att föredragas framför andra kandidater, även om medicinalstyrelsens instruktion ändras på antytt sätt.

Vad jag vill anmärka mot utskottets utlåtande är först och främst, att det synes mig, att utskottet något underskattat såväl omfattningen som betydelsen av de på medicinalstyrelsen och medicinalstyrelsens chef vilande uppgifter, vilka icke kräva medicinsk sakkunskap. Därmed sammanhänger också att utskottet enligt min mening överskattat betydelsen av den medicinska sakkunskapen, då det gäller handläggningen av dessa nu avsedda ärenden. För övrigt förefaller det mig som om utskottet något övedriver nödvändigheten av medicinsk sakkunskap för medicinalstyrelsens chef i fråga om handläggningen av de rent medicinska ärendena.

Utskottet yttrar i sin motivering, att det är stora krav som ställas på medicinalstyrelsens chef för så vitt det gäller dennes fackinsikter. Och därför, menar utskottet, måste chefen vara läkare. Jag kan inte inse, att den bevisningen är bindande. Då man faller ett så generellt omdöme i detta avseende som utskottet här gör, förbiser man, att av medicinalstyrelsens sju byråer är det inte mindre än tre, vilka handlägga ärenden, som icke äro rent medicinska, och bland dessa ärenden märkas framför allt de administrativa ärendena. Beträffande arten av den sakkunskap, som framför allt bör komma i fråga, då det gäller dessa ärenden vill jag återöpa den särskilda mening, som i detta ärende är avgiven av tillförordnade byråchefen von Dardel i detta avseende. Såvitt jag kan se, måste hans sakkunskap på detta område tillerkännas ett högt vitsord. Han yttrar: »Det vore därvid av mindre vikt att han (d. v. s. medicinalstyrelsens chef) ägde facklig sakkunskap, som, honom förutan, funnes rikligt representerad i styrelsen, än att han vore i besittning av administrativ sakkunskap — vare sig denna förvärvats i läkarverksamhet eller på annat verksamhetsområde — samt allmänna chefsegenskaper. Detta syntes även gälla sådana frågor, i vilka styrelsen hade att av eget initiativ vidtaga eller hos

Kungl. Maj:t föreslå åtgärder på hälso- och sjukvårdens område. De åtgärder, som i sådant avseende tillkomme styrelsen att befordra, syntes nämligen i regel avse organisatoriska förhållanden, som särskilt påkallade administrativ sakkunskap.» Beträffande nödvändigheten av läkarutbildning och läkarerfarenhet för handläggning av de rent medicinska ärendena har professor Hedrén, karolinska institutets rektor, i en uppsats, däri han från början väckte den här frågan på tal, med skärpa framhållit, att det icke är möjligt för medicinalstyrelsens chef att äga en överlägsen medicinsk sakkunskap i alla de speciella frågor, där sådan sakkunskap påkallas, utan då speciell sakkunskap i medicinska frågor påkallas, måste medicinalstyrelsens chef vända sig till sina byråchefer eller till det vetenskapliga rådet. Vad nu de löpande ärendena i medicinalstyrelsen beträffar, föreställer jag mig, att de till övervägande del äro sådana, som icke kräva speciell medicinsk sakkunskap. Men av större intresse är att taga reda på vilka de större ärenden äro, i vilka medicinalstyrelsen har att avgiva utlåtande eller förslag. Jag har låtit undersöka arten av de ärenden, som under de sista åren remitterats från Kungl. Maj:t till medicinalstyrelsen rörande lagstiftningsfrågor och administrativa frågor, och därvid fått följande lista: livsmedelslagstiftningskommitténs betänkande, sakkunnigas för utarbetande av förslag rörande vanförevården betänkande, betänkande angående omläggning av nykterhetsundervisningen, sinnessjukstadgesakkunnigas betänkande och förslag till lag om vård av sinnessjuka m. fl. författningar, besparingskommitténs betänkande angående socialförsäkringens organisation, överstyrelsens för svenska röda korset förslag till sjuktransportväsendets organisation på landsbygden, socialstyrelsens betänkande angående arbetarskydd, Sveriges färghandlares riksförbunds framställning angående åtgärder för revidering av gällande apoteksvarustadga, 1926 års lasarettstadgesakkunnigas betänkande, styrelsens för föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm framställning angående anslag till om- och tillbyggnader vid vanförestalten m. m., förslag till kungörelse angående kommissionärer, centralstyrelsens för Sveriges läkarförbund framställning angående utredning för erhållande av enhetlig plan för den kroppsliga sjukvårdens organisation och utveckling, sinnesslövårdssakkunnigas betänkande rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa, kasernkommitténs förslag angående Sala, Vänersborg etc., Oscar II:s jubileumsfonds framställning angående statsbidrag, ifrågasatt bestämmande av riktlinjer för vetenskaplig prövning av läkemedels verkningar, ifrågasatt utredning för beredande av större likformighet i de från apoteken till pensioneringsändamål m. m. utgående avgifter, motion angående faderskapsbevisning medelst blodundersökning, motion angående beredande av särskild kompetens för fullgörande av vissa med styresmansbefattningen för sjukvårdsanstalt förenade åligganden, motion om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier m. m., motion angående åstadkommande av effektivare läkarvård vid de militära förläggningarna, ifrågasatt inrättande av en läkarreserv vid epidemier, ansökan om utredning rörande villkor för behörighet till sjuksköterskebefattning vid barnsjukhus, motion om folkupplysning i hälsovårdsfrågan, ifrågasatt expropriation av mark för utvidgning av ett kustsanatorium, frågan angående statsbidrag till hem för kroniskt sjuka, frågan om vissa bestämmelser beträffande i 40 § 3 mom. fattigvårdslagen omfördäld enskild vård av sinnessjuka, ifrågasatt utredning rörande utjämning av kostnaderna för den allmänna sjukvården i riket, utredning rörande ifrågasatt inskränkning i tjänstgöringstiden för den vid statens sinnessjukvårdsanstalter anställda sjukvårdspersonalen och slutligen reviderad plan för anskaffning av platser för den statliga sinnessjukvården.

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Det synes mig, att redan denna uppräknig bör ge intrycket av att för fler-

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

talet av dessa ärenden medicinalstyrelsens administrativa sakkunskap varit av större betydelse än dess medicinska sakkunskap. Så mycket mera bör då kunna antagas, att chefens för medicinalstyrelsen medicinska sakkunskap för avgörandet av dessa ärenden varit av jämförelsevis ringa betydelse.

I sitt utlåtande har utskottet åberopat de skäl, som i detta ärende anförts dels av läkarföreningarna och dels av medicinalstyrelsen. Bland dessa skäl, som utskottet sålunda gör till sina, förekommer också detta, »att betydligt större och säkrare förståelse för samtliga underlydande kårers intressen vore att finna hos en kunnig och administrativt erfaren läkare som chef för medicinalstyrelsen än hos en lekman, även om denne vore en aldrig så rutinerad administrator.» Såvitt jag förstår, innebär detta skäl för det ovillkorliga kravet på att chefen för medicinalstyrelsen skall vara läkare ett åberopande av de rena kårintressena. Jag har svårt att inse, att just riksdagen har någon anledning att acceptera den synpunkten. Jag vill gärna på samma gång medge, att det hör till de nödvändiga egenskaperna hos chefen för ett verk, att han skall ha intresse och förståelse för sina underlydandes bästa. Men att framskjuta den synpunkten i förgrunden synes mig icke vara riktigt, när man har att avväga de allmänna kvalifikationer, som böra ställas på en verkschef.

Till sist uttalar utskottet den meningen, att det för visso icke skall komma att saknas lämpliga aspiranter till chefsposten i medicinalstyrelsen. Jag är icke alldeles säker på att utskottet har rätt i detta sitt uttalande. Det vill säga jag tvivlar icke på, att det finns många utmärkta läkare, som äro dugliga för denna chefspost. Men jag vågar bestrida, att alla dessa skulle kunna anses som aspiranter till densamma. Ett arvode på 19,000 kronor med dyrtidstillägg är sannerligen icke särskilt lockande för en skicklig och framstående läkare, ty en sådan skaffar sig i vanliga fall mycket större inkomster. Jag är övertygad om att för många läkare skulle det innebära en verklig ekonomisk uppoffring att mottaga uppdraget att vara chef för medicinalstyrelsen. Och i motsats mot vad utskottet i detta avseende uttalat, har det nog varit så, att det förut hänt, att det har mött svårigheter att erhålla en lämplig chef för medicinalstyrelsen just på denna grund. Jag vill för min del understryka, att denna synpunkt, den ekonomiska, när allt kommer omkring, kanske är lika viktig i detta avseende som den av mig framhållna önskvärdheten av att man kan taga hänsyn till *alla* behövliga kvalifikationer för medicinalstyrelsens chef.

Jag behöver kanske knappast meddela, att om riksdagen nu uttalar sig för bibehållande av den nuvarande bestämmelsen, jag självklart icke kommer att tillstyrka dess avskaffande.

Med vad jag nu yttrat, har jag dock velat närmare belysa de skäl, som förmått mig till det uttalande, jag gjort till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Såsom kammaren kunnat inhämta av det utlåtande, som här föreligger, är det några av utskottets ledamöter, som icke kunnat biträda, att statsutskottet avstyrkt, vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om kompetensvillkoren för medicinalstyrelsens chef.

För min del har jag — och jag tror, att jag kan säga, att detta gäller även övriga medreservanter — funnit mig övertygad om, att vad som i denna del av Kungl. Maj:t ifrågasatts är ett praktiskt förslag, som icke innebär någon som helst våda för samhället och för hälsovården i riket, men som kan innebära betydande ekonomiska fördelar för staten, därest möjlighet föreligger att kunna till chef för medicinalstyrelsen utse en icke medicinskt utbildad person. Som herrarna veta, har ju — och detta har jämväl framhållits av statsrådet i hans yttrande här — medicinalstyrelsen alltmör och mer kommit att handlägga sådana ekonomiska och andra uppgifter, som icke direkt äro av medicinsk natur. Till följd härav kan man med skäl fråga sig, vad som utgör den övervägande

delen av arbetsbördan för medicinalstyrelsen: de medicinska frågorna eller de praktiska angelägenheterna. Jag behöver bara erinra om till vilka oerhörda belopp kostnaderna för våra sjukvårdsinrättningar årligen belöpa sig, och vilka besparingar som kunna göras, ifall de myndigheter, vilka ha att bestämma huru dessa sjukvårdsinrättningar skola vara inrättade, även beakta de ekonomiska synpunkter som kunna anses berättigade. Jag behöver vidare endast peka på, vilka stora ekonomiska intressen, som i övrigt ligga i händerna på medicinalstyrelsen, i det fallet behöver jag som exempel endast påminna om mul- och klövsjukan och de kostnader dess bekämpande har försakat staten samt erinra om att beslutanderätten rörande dessa ärenden närmast är en angelägenhet för medicinalstyrelsen.

Nu vill jag för min del inte bestrida, att det inte skulle vara möjligt att inom vår läkarkår leta upp personer, som tillika med sin lärdom i övrigt äro utrustade med stor praktisk blick och praktiskt sinne. Men det är inte säkert — såsom även statsrådet nämnde — att dessa personer, som äro de mest praktiska, också ha intresse av att mottaga den befattningen det här är fråga om. Den ställning envar av dem har som läkare ger dem betydligt större inkomster per år än de skulle få som chef för medicinalstyrelsen, och därigenom blir möjligheten att välja bland kandidaterna i hög grad begränsad. Jag kan som sagt inte se, att det skulle innebära någon våda, i fall Kungl. Maj:t i sådant fall hade möjlighet att utse en person, även om han icke vore läkare, och som bedömde frågorna på ett praktiskt, ekonomiskt och i övrigt tillfredsställande sätt. Den medicinska insikten för bedömandet av dessa frågor står alltid givetvis hos medicinalstyrelsen till buds i det medicinska råd och andra råd av olika slag, som medicinalstyrelsen har till förfogande. Man behöver därför aldrig befara, att icke den nödiga sakkunskapen även på det medicinska området skulle bli tillräckligt och vederbörligen tillgodosedd, även i fall medicinalstyrelsens chef bleve lekman.

Det är dessa skäl tillsammans, som gjort, att jag för min del anser, att vad Kungl. Maj:t här ifrågasatt måste betraktas såsom icke minst ur ekonomisk synpunkt innebärande en synnerligen praktisk lösning av denna fråga, som ett praktiskt förslag alltså, vilket riksdagen icke borde ha anledning att avvisa.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag ber att få framställa yrskandet, att ur motiveringen det stycke, som börjar på sid. 22 nederst med orden: »De motiv, etc.» och som slutar på sid. 23 med orden: »— legitimerad läkare, bibehållas.» må utgå och i stället ersättas med det stycke, som återfinnes på sid. 25 i betänkandet i herr Johanssons i Fredrikslund m. fl. reservation, börjande med orden: »Med hänsyn till de omfattande ämbetsuppgifter, etc.» och slutande med orden: »— departementschefens förslag.» I övrigt kan motiveringen godkännas enligt utskottets förslag.

Herr Hallin: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet började sitt anförande med att säga, att när han föredrog detta ärende inför Kungl. Maj:t, hade han funnit, att övertvägande skäl talade för att föreslå en ändring i instruktionen för medicinalstyrelsen gående ut därpå, att chefen för denna styrelse icke längre skulle nödvändigtvis vara legitimerad läkare. Statsutskottet har i motsats mot denna statsrådets uppfattning ansett, att övertvägande och mycket starka skäl tala för *bibehållande* av den bestämmelse i medicinalstyrelsens instruktion, som föreskriver, att dess chef bör vara utbildad läkare. Jag skall tillåta mig att hänvisa till vad statsutskottet i detta avseende anført, och vill blott i någon mån vända mig mot vad reservanternas andragit till stöd för sin mening. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet syntes mig också i huvudsak ansluta sig till den uppfattning som reservanternas anført. Reservanternas yttra nämligen bl. a. följande:

*Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)*

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

»Därest medicinalstyrelsens ämbetsområde inskränkt sig till att omfatta rent medicinska ärenden, hade tillräckliga motiv för förändringen i fråga icke synts utskottet vara för handen, men då, på sätt nyss antytts och departementschefen jämväl framhållit, tyngdpunkten av den del av styrelsens ämbetsuppgifter, som icke är att hänföra till rent löpande ärenden, alltmör kommit att omfatta områden, vilkas behärskande icke kräver medicinsk utbildning, har utskottet funnit sig böra ansluta sig till departementschefens förslag.»

Man ser sålunda, att här göres gällande, att på senare tid skulle ha förekommit en förskjutning från de rent medicinska uppgifterna, som det åligger medicinalstyrelsen att tillgodose, till förmån för de ekonomiskt administrativa. Jag tillåter mig emellertid bestämt påstå, att så icke är förhållandet. Vad man kan säga i detta avseende är, att i frågan om omfattningen men icke arten av styrelsens uppgifter en förskjutning inträtt. Det är mycket större uppgifter som medicinalstyrelsen nu har att vårda, på grund av att hela dess verksamhetsfält blivit så mycket vidsträcktare. Men arten av dessa uppgifter är likvisst densamma nu som den alltid förut varit.

Man kan också fråga sig, varför ingen, såvitt jag vet och kan erinra mig, när medicinalstyrelsens organisation var uppe 1921 och vi gingo in för den nuvarande organisationen, då kom upp med detta förslag, att medicinalstyrelsens chef icke behöver vara legitimerad läkare. Det hade väl varit anledning att göra det vid detta tillfälle. Men då kom ingen på den märkvärdiga idén.

Nu vill man göra gällande, att i och med denna förskjutning — enligt både herr statsrådets och statsutskottets ärade ordförandes argumentering att det är sju byråer i medicinalstyrelsen, av vilka endast fyra skulle ha rent medicinska ämnen om hand, medan de övriga skulle ha övervägande andra ärenden — har proportionen ändrats, så att man skulle kunna ha en icke medicinare till chef. Denna matematiska beräkning av proportionen mellan de olika ämbetsuppgifterna — om man nu skall räkna matematiskt i detta avseende — kan jag emellertid inte riktigt gå med på. För det första kan man inte säga att det finns sju byråer i medicinalstyrelsen. Det finns visserligen sju byråchefer, men det finns inte mer än sex byråer. En av byråerna, nämligen den s. k. allmänna byrån, är uppdelad på två avdelningar, varav den ena heter lasarettsavdelningen och den andra apoteksavdelningen. Således ha vi strängt taget, om vi fortfarande räkna rent matematiskt, endast sex verkliga byråer. Av dessa byråer anser jag för min del att de allra flesta, ja, alla utom den kamerala byrån, ha med övervägande medicinska eller med sådana nära förbundna ärenden att göra. Det är ju alldeles givet, att såväl medicinalbyrån som hospitalsbyrån och hälsovårdsbyrån ha uteslutande med medicinska ärenden att göra, det behöver väl knappast här beröras, och att veterinärbyrån och den allmänna byråns lasarettsavdelning också ha med företrädesvis medicinska spörsmål eller åtminstone med dylika mycket besläktade ämbetsuppgifter att göra, torde väl knappast kunna bestridas. Vad särskilt veterinärbyrån beträffar är det ju dessutom så, att dess vara eller icke vara under medicinalstyrelsen är ställt på framtiden. Såsom framgår av utskottets utlåtande, är det meningen att ytterligare överväga, huruvida den skall stanna kvar i medicinalstyrelsen eller eventuellt överflyttas till lantbruksstyrelsen. Som bevis på emellertid, att dessa veterinära ärenden ha en viss släktskap med den rent humana medicinen, kan ju också anföras, att det många gånger förekommit uppgifter om, att människor numera kunna bli behäftade med rena djursjukdomar. Vad apoteksärendena beträffar vore det väl också högst märkvärdigt, om själva farmaciern eller läran om läkemedlen — materia medica — icke skulle ha släktskap med medicinen. Hur man sålunda skall kunna föra dem ifrån de ämbetsområden, som ha ett rent medicinskt inslag, kan jag inte förstå.

Medicinalstyrelsen både har nu och kommer att enligt min uppfattning ha en i ovanligt hög grad fackbetonad ämbetsverksamhet, och därför bör också chefen vara en fackman, d. v. s. en läkare. I motsatt fall kommer hans auktoritet såväl inom verket som utåt att bli i inte så ringa mån begränsad. Man bör inte ändra på en sak, utan att verkliga fördelar kunna ernås med en sådan ändring, och några sådana kan jag inte finna ligga inom räckhåll med det förslag, som här föreligger. På den grund, herr talman, och med hänvisning till vad jag haft äran anföra skall jag be att få yrka bifall till statsutskottets såväl motivering som hemställan i förevarande punkt.

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i denna fråga obetingat ställa mig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:t och förena mig med den mening, som förut uttalats av herr Kvarnzelius. Den siste ärade talaren, som nu fört statsutskottets talan, har lagt ganska stor vikt vid reservanternas motivering, vari det heter: »Därest medicinalstyrelsens ämbetsområde inskränkt sig till att omfatta rent medicinska ärenden, hade tillräckliga motiv för förändringen i fråga icke syntts utskottet vara för handen, men då tyngdpunkten av den del av styrelsens ämbetsuppgifter, som icke är att hänföra till rent löpande ärenden, alltmer kommit att omfatta områden, vilkas behärskande icke kräver medicinsk utbildning, har utskottet funnit sig böra» — enligt reservanternas mening — »ansluta sig till departementschefens förslag.» Med denna utgångspunkt anförde den siste talaren till en början att han knappt funnit någon förskjutning av ärendena ha inträffat ifrån det rent medicinska området i den grad, som reservanterna anført, och vidare framhöll herr Hallin, att efter hans mening även arten av de ärenden, som icke äro rent medicinska, dock ha nära sammanhang med dessa. Jag vill för min del gå ännu längre än reservanterna i deras uppfattning i detta avseende och säga, att även om medicinalstyrelsen i vida större omfattning än nu hade att göra med rent medicinska ärenden, så skulle jag ändå haft den uppfattningen, att det inte borde vara ett oeftergivligt kompetensvillkor för chefen för medicinalstyrelsen att han skulle vara legitimerad läkare. Vi kunna i detta avseende åberopa åtskilliga andra ämbetsverk, som ha mera begränsade uppgifter av teknisk art. Vi ha patentverket, vi ha lantmäteristyrelsen, vi ha en del andra verk, som skulle kunna åberopas i samma syfte, och jag har aldrig någonsin hört att några olägenheter där visat sig genom att chefen inte varit i bokstavlig mening sakkunnig. Jag kan inte förstå att de medicinska frågorna i detta avseende skulle ge någon anledning till undantag. Såsom redan här förut är anført, har chefen till sitt förfogande förutom ett vetenskapligt råd även sakkunniga på de olika medicinska områdena. Han kan hos dem inhämta den sakkunskap, som han behöver för att sköta sin befattning. Även om man vill ge statsutskottets representant rätt i att en ganska stor del av de icke rent medicinska arbetsuppgifterna inom medicinalstyrelsen ha sammanhang med dessa, så är det väl dock obestriddigt att de äro av den art, att de särskilt ur ekonomisk synpunkt äro av allra största betydelse. Jag kan inte förstå annat än att den administrativa erfarenheten, organisationsförmågan och chefsegenskaperna även här äro de viktiga förutsättningarna.

Jag får för min del, herr talman, yrka bifall till herr Kvarnzelius' nyss gjorda yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Detta är en fråga, där man nog kan vara litet tveksam om hur man skall se den. Jag tycker, när jag hör på vad som här säges, att man liksom krånglat till frågan en smula. Själva huvudfrågan är väl, om det är till fördel för chefen för medicinalstyrelsen att besitta de

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

insikter, som läkarstudierna bibringa, eller om det inte är någon fördel härmed. För min del tycker jag att det väl borde vara tämligen klart att det är till fördel. Det är ett plus alltså för chefen för medicinalstyrelsen, om han har sådana medicinska insikter. När man läser handlingarna, finner man att i vissa yttranden har man velat förringa betydelsen av att chefen för medicinalstyrelsen har sådana medicinska insikter. Så säges till exempel på sidan 68 i propositionen av en byråchef i medicinalstyrelsen, von Friedrichs, att någon rent formell begränsning av personvalet inte bör ifrågakomma. Han menar således att en fordran på att chefen för medicinalstyrelsen skall vara legitimerad läkare innebär en formell begränsning av personvalet. Jag undrar, ifall det är så alldeles riktigt. Man kan ju säga så, om man håller sig enbart till ordalydelsen: »legitimerad läkare», det är ju en rent formell begränsning. Men man får väl tänka efter vad det är för realiteter, som ligga bakom det förhållandet, att en person är legitimerad läkare. För att han skall kunna bli legitimerad läkare kräves ju att han skall ha avlagt medicine licentiatexamen, och däri ligger en realitet, nämligen de långvariga medicinska studier, som han måste ha genomgått. Under dessa studier har han förvärvat mångahanda insikter, som måste vara av den allra största betydelse för den, som skall leda landets hälso- och sjukvårdsväsen. Han har själv arbetat på sjukhus, han har varit på hospital, han har varit på alla de olika institutioner och kliniker, som ingå i hela vårt sjukvårdsväsen. Han har satt sig in i synpunkterna och de huvudsakliga resultaten inom alla medicinens specialdiscipliner. Han har sålunda förvärvat en realkompetens, som måste vara av stort värde för en sådan befattning.

Man framhåller visserligen att betydelsen av att chefen för medicinalstyrelsen har medicinska kunskaper numera har blivit mindre än vad den var förr på grund av den vittgående specialisering, som den medicinska vetenskapen så småningom har undergått, och i den punkten yttra sig till exempel facksammanslutningarna inom apoteksväsendet på sidan 65 i propositionen, där det säges: »Den läkare torde icke finnas, som vore i sådan grad insatt i alla de olika medicinska verksamhetsgrenarna, att någon fördel med en läkare som chef kunde anses föreligga.» De mena sålunda att just specialiseringen gjort att det inte längre är någon egentlig fördel med att chefen för medicinalstyrelsen är medicinskt bildad. Något liknande säger också t. f. byråchefen von Dardel på sidan 67 i propositionen. Han framhåller att då även en chef, som vore legitimerad läkare, inom flertalet av de särskilda verksamhetsgrenarna torde äga en lägre grad av fackkunskap än den, som representerades av vederbörande fackbyråchefer och medlemmar av det vetenskapliga rådet, måste han vara hänvisad att, liksom en enbart administrativt sakkunnig chef, i avsevärd utsträckning bygga sin uppfattning i fackfrågorna på byråchefernas och rådsmedlemmarnas sakkunskap.

Detta kan väl vara *till en del* riktigt, men det är *i huvudsak oriktigt* enligt min mening. Specialiseringen inom medicinen har medfört att inte en och samma person kan i alla avseenden representera den högsta fackkunskap i vart och ett av medicinens olika fack. Men det är just därför av den allra största betydelse att chefen har ett allmänt medicinskt omdöme, så att han är skickad att på något sätt kontrollera och kritisera de ståndpunkter och de synpunkter och de önskemål, som framföras från alla möjliga olika specialisthåll. Detta anser jag vara utomordentligt viktigt, så jag skulle snarare vilja säga att betydelsen av att en allmänt medicinskt utbildad person sitter som chef för medicinalstyrelsen är dess större, ju svårare det blir att vara sakkunnig i alla detaljer inom medicinen och ju mera chefen alltså måste anlita speciell sakkunskap i det vetenskapliga rådet o. s. v. vid olika frågors bedömande. Har han då inte något allmänt medicinskt omdöme, så står han sig ganska slätt. Han må-

ste bli mycket mera beroende av de olika specialisternas meningar, än vad han blir, om han besitter en solid allmän medicinsk bildning med överblick och med vyer över det medicinska området. Detta anser jag vara mycket viktigt med tanke på denna specialisering, som drivits så långt inom medicinen och som just är den stora faran för den medicinska utvecklingen. Specialiseringen har varit oundgänglig därför att en person inte kan behärska alla detaljer, men den är ett ont, om den drives längre än som behövs. Det är alldeles nödvändigt att den, som skall leda utvecklingen, har en möjlighet att se klart i sådana saker, en möjlighet, som han inte i samma grad kan ha, om han saknar en allmän medicinsk bildning. Jag anser således att det just är särdeles viktigt att chefen för medicinalstyrelsen har vyerna, de medicinska vyerna. Den administrativa rutinen kan nog representeras bra på annat sätt inom medicinalstyrelsen. Det är alltså inte sakkunskap inom medicinens alla detaljer, som är av vikt, utan det är den allmänna sakkunskapen, det allmänna medicinska omdömet, och detta kunna endast grundliga medicinska studier skänka. Också för de flesta av de administrativa ärenden, som medicinalstyrelsen måste handlägga, kan jag inte se annat än att det är av stor nytta att de ses med dens ögon, som själv känner till de olika verksamhetsgrenar, som det är fråga om, genom en långvarig utbildning och genom sina allmänna studier på området.

Statsrådet talade i sitt anförande om att det framhållits som ett skäl för att till chef för medicinalstyrelsen ha en läkare, att man då kunde vänta större förståelse för underlydande kårers intressen, och han framhöll att det var ett svagt skäl. Det är också min mening att det är ett mycket svagt skäl, ett skäl som inte spelar någon roll och inte alls bör anföras. Det är ett dumt skäl. Det är av vikt att chefen för medicinalstyrelsen intar en självständig hållning gentemot de underlydande kårerna och deras intressen, och man måste naturligtvis, vare sig det är en läkare eller en icke läkare, som ställes i spetsen för medicinalstyrelsen, se till att det är en självständig person med karaktär, som inte mer än vad som är skäligt faller undan för sådana saker. Det har framhållits, bland annat av statsrådet, att det kan vara ganska svårt att få en lämplig läkare som chef för medicinalstyrelsen. Ja, det är väl alltid svårt att få folk med framstående chefsegenskaper till alla poster, som äro viktiga, men jag vet inte, om det kan anses vara på något sätt ådagalagt, att det skulle vara svårare att finna sådana personer inom läkarkåren än annorstädes. Läkarkåren är en mycket stor kår, på omkring 2,000 medlemmar, och jag tänker mig att bland dem kan nog finnas en hel del, som äro mycket goda ämnen för en sådan post. Men man kan inte få dem, säger statsrådet, därför att de ha så stora inkomster, att de inte vilja ta en sådan befattning. Det är ju många läkare bland dem, som sysselsätta sig med privat verksamhet, som ha mycket större inkomster än den lön, som medicinalstyrelsens chef skulle få. Men det är väl inte just bland de personer, som driva en stor praktik och äro i ropet som praktiserande läkare, som man väljer chef för medicinalstyrelsen. Det finns många medlemmar av läkarkåren, som ha ett starkt socialt intresse och äro starkt intresserade för samhällshygien och inte alls lägga an på att förvärva någon stor praktik. Det finns många framstående sådana läkare, som säkerligen väl kunde lämna sig för en sådan post, så jag tror inte det bör vara någon svårighet i den vägen. Jag känner heller inte till att det varit några så stora svårigheter hittills att få framstående läkarpersonligheter till posten som chef för medicinalstyrelsen.

Statsutskottets ordförande framhöll att det skulle vara betydande ekonomiska fördelar för staten att ta en icke läkare till chef för medicinalstyrelsen. Han skilde nämligen på de medicinska frågorna och de praktiska angelägenheterna och framhöll att man måste strängt skilja på dem. Det exempel, som han valde för att belysa vad han menade, nämligen mul- och klövsjukan, tror

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

jag också var ett mycket belysande exempel. Han framhöll hur ofantligt stora utgifter, som mul- och klövsjukan hade förorsakat statsverket, och ställde tydligen detta i sammanhang med den nuvarande ordningen med en läkare som chef för medicinalstyrelsen. Dessa stora utgifter stodo ju i samband med det sätt, på vilket medicinalstyrelsen bekämpade mul- och klövssjukeepizootien. Om det sättet var dumt eller om det var bra, vill och kan jag inte yttra mig över, men jag skulle vilja framhålla, att det sätt, som valdes av medicinalstyrelsen, var ju tydligen det sätt, som av fackkunskapen ansågs vara det enda möjliga och riktiga. Det var ju på den basen, som de av medicinalstyrelsen företagna åtgärderna voro grundade. Säger man således nu att man skulle vinna så mycket ekonomiskt på att inte ha en läkare som chef för medicinalstyrelsen och exemplifierar detta med mul- och klövsjukan och de kostnader den förorsakat, så skulle det alltså betyda att de åtgärder, som från statsmakternas sida borde vidtagas mot mul- och klövsjukan eller andra epidemier, icke borde vara de åtgärder, som sakkunskapen ansåg vara nödvändiga, utan andra åtgärder. Jag undrar, om det verkligen kan vara möjligt att tänka sig att man skulle slå in på en sådan väg, och jag undrar, om det inte skulle visa sig vara en utomordentligt olycklig utväg. En sådan princip kan då väl omöjligt vara att tillråda.

Medicinsk sakkunskap, sade statsutskottets ordförande vidare, står ju alltid till buds genom byråchefer och vetenskapligt råd o. s. v. Men det är just *ledningen*, den man som *bestämmer*, som såvitt jag förstår bör ha det medicinska förståndet, när det gäller att leda den offentliga hälso- och sjukvården. Jag kan inte för min del förstå annat än, att det måste vara riktigt. Nu säger departementschefen på sidan 68 i propositionen angående kravet på läkarlegitimation, att detta skulle uppenbarligen innebära att läkarutbildning skulle anses som en oeftergivlig förutsättning för tjänstens behöriga skötande, vilken förutsättning alltså icke under några förhållanden skulle kunna uppvägas av andra kvalifikationer hos en icke-läkare.

Det är väl inte riktigt så, tycker jag, som saken ligger till. Det är väl inte så, att det är en oeftergivlig fordran. Det är en mycket stor fördel, att vederbörande är läkare, och naturligtvis kan man tänka sig förhållanden, då det skulle finnas anledning att föredraga en icke-läkare framför en läkare, nämligen ifall vederbörande läkare saknade *övrige oeftergivliga förutsättningar* för att kunna vara chef för medicinalstyrelsen, d. v. s. de chefsegenskaper, som här ha framhållits. Därav följer ju, att inte vilken läkare som helst duger till chef för medicinalstyrelsen, men det har väl ingen människa tänkt sig heller, utan man tänker sig väl saken så, att om man har två personer med chefsegenskaper, som alltså i detta avseende äro lämpliga att stå i spetsen för medicinalstyrelsen, så måste det väl vara en väsentlig och fundamental fördel, som talar till den enes förmån, om denne har medicinsk utbildning. Nu är det ju så, att om man tar bort denna bestämmelse om att chefen för medicinalstyrelsen skall vara läkare, så kan jag ej tro annat än att resultatet komme att bli det, att det icke bleve någon läkare, som komme att bli chef för medicinalstyrelsen, även om det skulle finnas många läkare, som kunde vara dugliga därtill. Det tycker jag ligger i sakens natur, att utvecklingen måste gå på det sättet, ty hur skall urvalet av chef för medicinalstyrelsen då göras? Man komme väl helt naturligt att i första rummet välja bland den krets av personer med chefsegenskaper, som Kungl. Maj:t känner till. Det blir administrationens män, det blir politici, som Kungl. Maj:t känner till. Kungl. Maj:t har ej alls samma möjlighet att känna till vad det finnes för dugliga ämnen inom läkarekåren som Kungl. Maj:t har att känna till dugliga personer inom den krets, som Kungl. Maj:t själv rör sig inom. Jag tror, att resultatet av att taga bort den där bestämmelsen blir, att det i regel kommer att bli icke-läkare, som bli chefer för medicinalstyrelsen, och det tror jag skulle vara mycket olyckligt, när det är så,

att man kan få dugligt folk inom läkarkåren, vilket jag för min del ej har någon anledning att betvivla. Om jag tänker på de personer, som stått i spetsen för medicinalstyrelsen, så ha de så långt tillbaka som åtminstone jag minnes varit män med mycket goda chefsegenskaper och även med så goda kvalifikationer i övrigt, som man kunnat önska till denna post.

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Häri instämde herrar *Trygger, Kobb, Bissmark, Borell* och *Sederholm*, herr *förste vice talmannen*, herr *Widell*, fröken *Hesselgren*, herr *Anderson*, *Erik*, greve *Spens* samt herrar *Pauli, Lindblad* och *Asplund*.

Herr statsrådet **Pettersson**: Den föregående ärade talaren yttrade två eller tre gånger, att frågan här är denna: är det en fördel för medicinalstyrelsen, att dess chef äger medicinska kunskaper, eller är det icke? Eftersom talaren upprepade sin sats och jag tänker mig, att saken möjligen kan spela en viss roll för fortsättningen av diskussionen, så anser jag mig böra bestämt protestera mot denna uppläggning av problemet. Frågan är icke den, som herr Holmgren framställde: är det eller är det icke en fördel, att chefen äger medicinska kunskaper? Det är ingen, som förnekar, utan alla erkänna, att det är en fördel, om chefen äger medicinska kunskaper. Utan frågan, som det här gäller att besvara, är den, huruvida läkareutbildning skall anses som en oeftergivlig förutsättning för tjänstens övriga skötande — en förutsättning, som alltså icke under några förhållanden skulle kunna uppvägas av andra kvalifikationer hos en icke-läkare. Vare sig nu de i diskussionen deltagande äga medicinsk sakkunskap eller icke så hoppas jag, att de i alla fall äro i stånd att inse vad frågan gäller, och att det är en helt annan fråga, som herr Holmgren vill upptaga till debatt, än den, som föreligger i propositionen och utskottsbetänkandet.

Herr **Walles**: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att meddela, att då jag deltagit i den förberedande behandlingen av detta ärende, så har jag kommit till den fullkomliga övertygelsen, att Kungl. Maj:ts förslag är det klokaste och för det allmänna det bästa. Motiveringen härför är ju redan anfordrad av dels departementschefen och dels ett par andra talare, varför jag kan inskränka mig till att yrka bifall till reservationen, och jag gör det av rent principiella skäl. Jag anser nämligen, att man icke bör begränsa denna valfrihet, att då vid ett visst givet tillfälle vakans uppstår, bör finnas möjlighet att välja den ur alla synpunkter och även administrativa bästa förmågan. Det kan ej bestridas, att medicinalstyrelsens verksamhet mer och mer har övergått till i övervägande grad administrativ, och det bör vara möjligt att vid platsens besättning kunna taga hänsyn till dessa ändrade förhållanden. Jag ber, herr talman, alltså att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Sandler, Björnsson, Norin, Granström, Johan Peter Johansson, Österström, Sandegård* och *Aström*.

Herr **Björck**: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord, då jag har deltagit i det föreliggande ärendets behandling inom avdelningen. Hade det nu gällt att från början reglera kvalifikationerna för medicinalstyrelsens chef, så skulle det möjligen kunna anföras vissa skäl för att göra rekryteringsområdet så vidsträckt som möjligt. Men så är som bekant icke frågeställningen. Då man lyssnade till den motivering, med vilken chefen för socialdepartementet nyss gick in för denna reform, så måste man fråga sig, om *alla* de verkliga skälen kommo till uttryck. Finnes det manne icke någonting mer, som ej kommit fram, som skulle föranleda ändringen? Ty det måste jag säga, att vad som här nyss anförts håller icke vid en närmare kritik, när erfarenheten

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

visar, att det ingalunda är omöjligt att skaffa läkarekompetenta chefer, som tillika ha administrativ rutin. Den antites, som har uppställts, innesluter efter min mening ingalunda hela sanningen. Visserligen är det sant, att det gäller att få en person med administrativa egenskaper, med chefsegenskaper, men man glömmer, att det också finnes ett reellt innehåll i alla dessa frågor, som chefen för socialdepartementet nyss erinrade om. Det gäller att gå till prövningen av dessa formella ting med erforderlig materiell kunskap. Varthän brister i denna materiella förtrogenhet med området i fråga kunna leda, det har man icke minst inom statsutskottet haft anledning att uppmärksamma vid åtskilliga tillfällen, då det just i sjukvårdsangelägenheter på tillskyndan av andra än de verkligt sakkunniga under den departementala beredningen gjorts ändringar i föreliggande förslag. Jag skall ej inlåta mig på någon närmare exemplifiering. För mig är emellertid avgörande, att även om i vardagsläg så att säga en administrativt utbildad person med en viss framgång skulle kunna sköta chefens för medicinalstyrelsen uppgifter och åligganden, så skulle i verkligt pressande situationer — om vi t. ex. få 1918 års spanska-sjuka-epidemi återupplivad, eller pest, kolera eller några andra olyckor, som gå fram över landet — därom är jag övertygad, den svenska allmänheten bliva mycket litet tillfreds med en chef för medicinalväsendet, som måste krypa bakom sin egen praktiska okunnighet och möta en upprörd opinion med hänvisning till att »den och den byråchefen gav mig det rådet, och jag har handlat i överensstämmelse därmed». Det är den föga uppbyggliga situationen, som efter min mening skulle kunna komma att föreligga, därest Kungl. Maj:ts förslag godtoges. Efter mitt sätt att se skulle det därför vara en olycka, om detta förslag vunne riksdagens godkännande.

Det var ju hoppfullt för statsutskottet att av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få erfaras, att om riksdagen icke godtog dessa ändringar, så skulle han givetvis böja sig för meningsyttringen. Visserligen utfäste sig regeringen för ett par år sedan att »leda den politiska utvecklingen». Man konstaterar med tillfredsställelse, att regeringen åtminstone ej går så långt i sitt nit, att den leder rakt emot riksdagen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Det är tämligen ostridigt mellan alla, att denna fråga har två sidor, att man kan tveka om vilken som kan vara den rätta. Men huvudsakligen gäller väl i denna sak som i andra chefsfrågor, att det i all synnerhet beror på den person, som väljes. Det kan bli en dålig läkare men en bra civilperson och tvärtom. Ur den synpunkten är det väl bättre att man har tillfälle att välja än att nödvändigt vara under alla förhållanden bunden vid den korporation, som dock i sitt slag är en fackförening även den, där ledamöterna stå tämligen solidariska en för alla och alla för en, och där det svårigen lär kunna släppas fram till chefsplatsen en person, som ej har läkarkårens s. k. förtroende — således ej någon fribytare, som vill bryta nya banor inom sin egen kår. Här är det dock icke blott fråga om chefsskap och administrativ duglighet, utan det är fråga om en ofantligt viktig sak, nämligen folkhälsan i sin helhet, och där representerar den nuvarande officiella medicinen i själva verket företrädesvis en skola. Den stora uppgiften att förekomma sjukdomar genom personlig hygien m. m. sådant är en sak, som ligger ganska främmande för den nuvarande läkarundervisningen, och som då också skulle behöva få en representant inom medicinalstyrelsen. Därför har det merendels visat sig, att alla sådana förslag från det civila, sunda bondförståndet och dess erfarenheter, de ha med vetenskapligt förakt avvisats av medicinalstyrelsen under ledning i all synnerhet av dess medicinska chef, som rider för den nuvarande läkarkårens rusthåll även i sådana frågor, där det civila omdömet borde få göra sig

gällande. Dit hör även en sådan fråga, som t. ex. om en person är galen och bör interneras och förbjudas överskrida gränsen eller inte, i vilka frågor detta civila omdöme aldrig kan påräkna någon sympati från en medicinsk chef, men väl möjligen från en annan chef.

Nu säger man, och det är väl det enda skälet, att man är rädd för att det skall bli en politisk belöning. Varför skall då denna plats bli undantagen från de politiska belöningar, som äga rum på alla andra håll? Det betyder ju i alla fall, att man har möjlighet att uppsöka en skicklig civilperson. Det kan nog sägas vara ett missbruk, att varje regering, som skall tillsätta en sådan plats, gärna väljer bland sin närmaste krets. I årtusenden har det gått till på det sättet, och det kan väl ej undvikas i detta fall heller. Men man har större utsikt att få den rätta personen på den rätta platsen, om det är fritt val. Skulle en sådan fågel Fenix dyka upp inom läkarkårens egen krets, som ville reformera kårens förhållande till allmänheten, ville vårda sig om folkhälsan i allmänhet, och som ändå hade förtroende från kårens sida, så blir han naturligtvis utsedd. I vanliga fall får man nog anlita en civil man med större föredomsfrihet. Här är det ju mest fråga om praktiska och folkliga frågor överhuvud taget, och förekommer det någon gång, att man behöver ha ett utlåtande i en rent vetenskaplig sak, så antager jag, att medicinalstyrelsen icke kan rekryteras med folk, som äro hemmastadda inom alla den medicinska forskningens olika branscher. Medicinalstyrelsen måste även i sådana rent vetenskapliga frågor, och kanske de flesta, infordra utlåtanden, som auktoritativt accepteras även av medicinalstyrelsens medicinska bisittare. Jag yrkar således obetingat bifall till Kungl. Maj:ts förslag och skulle beklaga, om ej ens detta lilla börjande försök att bryta detta enväld och kunna få införd en friare fläkt över folkhälsans regioner än hittills varit möjligt under det nuvarande ganska byråkratiska regementet, skulle vinna framgång.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Möller: Ja, herr talman, jag har dristat mig att begära ordet i denna sak på grund av ett par yttranden, som här blivit fällda. Det är ganska naturligt, att man kan känna sig mycket tveksam, då det gäller ett förslag om förändring beträffande de kompetensvillkor, som skola föreskrivas för att kunna bli chef för medicinalstyrelsen. Detta särskilt med hänsyn till att vi väl hava rättighet att säga, att den svenska hälsovården och det svenska medicinalväsendet under den medicinalstyrelsens ledning, som finnes, har utvecklats på ett i det stora hela synnerligen förtjänstfullt sätt. Jag kan ej annat än mycket starkt understryka vad herr statsrådet själv har sagt, det var en sak, som professor Holmgren anförde, att det naturligtvis är en verklig fördel för medicinalstyrelsen, för medicinalväsendet, om dess chef är en medicinskt bildad person, men jag vill fästa uppmärksamheten på en annan sak. Det förslag, som här föreligger, innebär ju icke något förbud för läkare att bli chefer för medicinalstyrelsen. Jag kan ej tänka mig annat än att i den mån det erbjuder sig lämpliga kandidater inom läkarkåren, så bli de praktiskt taget såsom hittills självskrivna chefer för medicinalväsendet, men det är en helt annan sak det gäller. Frågan är om vi *nödvändigt* skola begränsa Kungl. Maj:ts möjligheter att välja till en bestämd och i vissa avseenden ganska exklusiv kår. Faktum är, att vi i allmänhet i den svenska statsförvaltningen ha intagit en annan ståndpunkt, då det har gällt chefsbefattningar. Vi ha icke genom rena specialkvalifikationer velat begränsa oss till en viss bestämd medborgargrupp inom vilken urvalet skall ske, då det gäller besättandet av vissa platser, som

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

ej böra gå den vanliga byråkratiska vägen, och därför tycker jag uppriktigt sagt, att man på deras håll, som stå på statsutskottsmajoritetens sida, ofantligt överdriver vad som kan väntas bli de praktiska verkningarna av Kungl. Maj:ts förslag. Herr Holmgren nämnde, att om Kungl. Maj:ts förslag segrar, så kan man vänta sig, att praktiskt taget alla chefer för medicinalväsendet hädanefter komma att bli lekmän och icke läkare. Jag förstår ej varifrån man kan hämta en så pessimistisk uppfattning. Jag menar, att regeringen har rätt så tillvida, att det verkligen kan erbjuda sig rätt stora svårigheter att inom läkarkåren, på grund av förhållanden som alla känna, få rätt man. Jag röjer ingen hemlighet, om jag säger, att det resonemanget är ganska vanligt, att när en lasaretsläkare t. ex., som skulle vara en utmärkt chef för medicinalväsendet, under sin läkarverksamhet har förtjänat så mycket pengar, att han ej längre egentligen behöver några stora inkomster utan kanske har tillfälle att ingå i de där »större spararnas» led i det här landet — när han, säger jag, har tjänat så mycket pengar, då ställer han sig gärna till förfogande för den upphöjelse, som det kanske anses innebära att bliva generaldirektör för medicinalväsendet. Bara det, att man ofta nödgas förklara, att sådana hänsyn skola tagas, bara det visar ju, att man inom läkarkåren själv ej kan välja fritt, utan man blir även där begränsad, framför allt av ekonomiska hänsyn, till kanske en helt liten grupp personer. Ja, det hindrar ju visserligen ej, att det finnes ideellt anlagda läkare, vilka därför, att de anse, att det här finnes en verklig samhällsuppgift att fylla, gärna avstå från högre inkomster för att taga ett sådant chefskap, och får man tag på en sådan man, då är det ju alldeles utmärkt. Då skall naturligtvis den mannen utnännas alldeles oavsett vilka kvalifikationer som äro föreskrivna i den instruktion, som gäller för chefen för medicinalstyrelsen.

Det är sådana överväganden, som gjort, att jag för min del anser, att det är riktigast och klokast att här tillåta en utsträckning av rekryteringsmöjligheterna, men jag gör det naturligtvis med den bestämda reservationen, att Kungl. Maj:t skall handla enligt sitt ansvar, och det finnes ingen anledning att tro något annat, än att Kungl. Maj:t i valet mellan en lekman och en läkare, som kunna anses någorlunda jämnställda ur allmänna praktiska synpunkter, kommer att föredraga läkaren. Det är min övertygelse, och det är därför, som jag tillåter mig att yrka bifall till det av herr Kvarnzelius framställda yrkandet.

I herr Möllers yttrande instämde herrar *Schlyter, Nothin, Wagnsson, Pålsson, Östergren* och *Carl Svensson*.

Herr Holmgren: Herr statsrådet anmärkte mot mitt förra anförande, att jag hade lagt upp problemet oriktigt, då jag uppehållit mig vid bevisföringen för att det är till fördel, om chefen för medicinalstyrelsen är läkare. Det är mycket riktigt, att frågan ju ej är om detta är till fördel, vilket ingen egentligen har bestritt, utan om det bör uppställas som ett oeftergivligt villkor. Det är ju alldeles rätt, som statsrådet sade, att saken formellt taget ligger så, men det är väl i alla fall på det sättet, att om man kommit till den uppfattning, att det är en mycket stor fördel, att chefen för medicinalstyrelsen är medicinskt bildad, och om man vidare kommit till det resultat, att en även i övriga avseenden kvalificerad person utan svårighet bör kunna fås från läkarkåren, så kommer man väl ändå fram till det slutresultatet, att chefen för medicinalstyrelsen bör tagas bland de medicinskt bildade. Det var så, som jag ville lägga upp problemet, och jag tycker att det i realiteten är en riktig uppläggning.

Herr Lindhagen fäste uppmärksamheten på en ömtålig punkt i det här spörs-

målet. Han sade nämligen, att det är stora olägenheter med att ha en läkare till chef för medicinalstyrelsen därför, att läkarna hänga ihop som ler och långhalm, och man ej kan förvänta sig, att det skall kunna tagas till ifrågasättande befattning någon annan läkare än den, som ställer sig alldeles solidarisk med alla kårintressen inom läkarnas krets. Det där anser jag verkligen vara en viktig sak, som herr Lindhagen satt fingret på, men jag skulle vilja säga, att efter min mening så är det ju så den mannen bör väljas, att Kungl. Maj:t tar en person, som visat sig vara självständig, stå självständigt gentemot kårens intressen och gentemot allehanda fackliga synpunkter, som ej alltid äro så berättigade. Sådana personer äro visst ej så få, som herr Lindhagen föreställer sig. Även om man ställer den fordran, så blir det därför ej någon svårighet att få en skicklig och tillfredsställande kandidat ur läkarnas led. Sedan sade herr Lindhagen en del saker angående sinnessjukvården o. s. v., som jag ej skall yttra mig om, eftersom jag hörde, att herr Petrén begärde ordet, tydligt just med anledning därav.

Herr Möller säger, att han anser, att det ju är alldeles klart, att i den mån, som det erbjuder sig lämpliga kandidater med medicinsk utbildning, så skola de vara självskrivna till att bli chefer för medicinalstyrelsen, även om den här bestämmelsen toges bort. Jag skulle tycka, att om man har den ståndpunkten, så borde väl följden därav bli, att man skulle önska en sådan formulering, att chefen för medicinalstyrelsen skulle vara läkare, såvida det finnes en lämplig sådan att tillgå, och att först om inte så är fallet, man skulle ha anledning att tänka på en lekman. Men så är det ju ej alls formulerat här. Så ligger ju ej frågan till, utan tar man bara bort den där bestämmelsen, så tror jag, att resultatet blir det av mig väntade, att nämligen det kommer att bli en jurist nästan alltid, som är chef för medicinalstyrelsen, och det tror jag, så mycket beundran man än kan ha för juridiskt skarpsinne i allmänhet, visst ej skulle vara en lycklig utveckling. För min del har jag den bestämda uppfattningen, att det skulle vara till skada för de intressen, som chefen för medicinalstyrelsen skall representera, om det bleve på det sättet. Därför ber jag fortfarande, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergman: Herr talman! Ifall man vill anlägga politiska synpunkter på denna fråga, så får jag för min del säga, att jag anser, att demokratin gör sig själv en verklig otjänst, om den vidtager åtgärder, som innebära att den ignorerar sakkunskapen. Detta gäller ej allenast detta område, utan många andra områden. Det finnes tyvärr åtskilliga exempel på att demokratin har gjort sådana misstag. Men de äro icke försvarbara blott därför att det finns prejudikat på dem. Demokratin innebär enligt min tanke, att man skall jämna vägen för alla, oberoende av vilken startpunkt de ha i livet, till att kunna skaffa sig den största sakkunskap på alla områden, men demokratin innebär ingalunda, att samhället skall sätta folk utan sakkunskap på platser, som förutsätta sakkunskap.

Detta är den allmänna synpunkt jag har på den här saken.

Jag kan ju i detta speciella fall få tillägga ännu ett argument. Det är ej avsett att tagas precis efter orden, det anföres snarast om grano salis, som de gamle sade. För några veckor sedan diskuterades en folkhygienisk fråga här i kammaren. Det gällde att genom skattefrihet tillgängliggöra en extraktrik men alkoholsvag maltdryck, ägnad att framgångsrikt konkurrera med den s. k. pilsnern. Då uppträdde en ledamot av kammaren och gav en anvisning åt medicinalstyrelsen: den borde ha sina argusögon riktade på denna nya dryck, den borde egentligen förbjudas, menade han. Kammaren lyssnade dock ej på det örat, skattefriheten beslöts och nykterhetsvännerna hoppas nu att det nya s. k. maltbrickat skall uttränga sämre och starkare drycker. Nu skulle

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.

(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

ifall det bleve en så att säga civil chef för medicinalstyrelsen, det kunna tänkas, att t. ex. den antydde talaren, min högt ärade vän herr Lithander, bleve generaldirektör och chef för denna styrelse, men det skulle jag verkligen ur här åsyftade synpunkt något beklaga, enär han då efter allt att döma skulle använda sin ställning till att förbjuda alla nykterhetsdrycker och det vore bra ledsamt! Läkarna ha vi däremot i allmänhet i nykterhetsfrågor till bundsförvanter. Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Under diskussionen här i kammaren ha talarna såväl för utskottsmajoritetens mening som de, som förfäktat reservationernas ståndpunkt, ej satt i fråga annat än att den person, som utnämnes till chef för medicinalstyrelsen, bör vara en för platsen lämplig person, den lämpligaste som står att uppbringa. Då är det bara fråga om huruvida man kan finna den lämpligaste personen inom de medicinskt bildades krets eller utanför. Det är mycket sannolikt, att man kan finna honom inom denna krets, men det bör vara ännu sannolikare att finna en för denna chefspost lämplig person inom en ännu större krets. Det är denna synpunkt som varit vägledande vid mitt ställningstagande till denna fråga. Jag förutsätter likväl, liksom herr Möller i sitt anförande gjorde gällande, att Kungl. Maj:t vid utseendet av chef för den här ifrågasatta posten först ser till, att det blir en för platsen lämplig men även sakkunnig person, och en sådan torde nog i första hand finnas inom de medicinskt bildades krets, men jag vill därvid ej begränsa Kungl. Maj:ts handlingsfrihet till endast detta område. Då jag förutsätter, att de synpunkter, som jag här understrukt, komma att bli avgörande för Kungl. Maj:t vid utseendet av chef för medicinalstyrelsen, och att det ej kommer att bli en politisk reträttplats, mot vilket riksdagen nog kommer att reagera, så ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Reuterskiöld, Elof Andersson* och *Ernst Svenson*.

Herr Petré: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade, att han anslöt sig till reservationen, ty han ville inte att man vid valet av chef för medicinalstyrelsen skulle vara bunden till kretsen av läkare, utan han ville, att valet skulle kunna företagas bland en vidare krets, så att man alltid kunde få den för platsen lämpligaste. I den kungl. propositionen säges också såsom skäl för Kungl. Maj:ts ståndpunkt: »Dessa förhållanden göra det till en angelägenhet av vikt att för detta ämbete förvärva personer, vilka äga den sakkunskap och erfarenhet samt de personliga egenskaper, vilka göra dem skickade att på ett ur alla synpunkter tillfredsställande sätt leda styrelsens verksamhet.»

I anledning av såväl det anförande, som den siste ärade talaren höll, som detta yttrande i propositionen vill jag säga, att just för att man skall kunna få en person, som är ur *alla* synpunkter tillfredsställande och lämplig, på denna plats, måste man välja en medicinskt bildad person. Det är inte endast, såsom herr statsrådet och chefen för socialdepartementet senast yttrade, en fördel, att chefen för medicinalstyrelsen är en läkare. Efter mitt förmenande är det också ett oeftergivligt villkor, att han har läkarutbildning, om han skall kunna vara ur alla synpunkter tillfredsställande. Ty för att han skall kunna vara detta, fordras icke endast att han skall ha personliga chefsegenskaper och besitta organisationstalang, utan även att han skall äga den erforderliga fackkunskapen för att kunna bedöma ärendena. Redan av den uppräknig, som herr statsrådet gjorde, av ärenden, som blivit remitterade till medicinalstyrelsen, framgick, att det i mycket stor utsträckning är fråga om ärenden, för

vilkas rätta bedömande en medicinsk fackkunskap vore behöfelig, men därtill kommer ju, att medicinalstyrelsens huvuduppgift icke är att svara på remisser, utan att själv taga initiativ till hälsovårdens främjande.

Jag begärde egentligen ordet redan när herr Lindhagen yttrade sig med anledning därav, att han menade, att den medicinska vetenskapen inte på något som helst sätt vore intresserad av förekommandet av sjukdomar. Detta uttalande vittnar om att herr Lindhagen inte har följt med utvecklingen på ifrågasvarande område. Ty det förhåller sig ju tvärtom så, att det under de senare årtiondena av läkarna nedlagts mycket arbete just i denna riktning. Jag vill bara erinra om dispensärverksamheten på olika sjukdomsområden och om vad som utträttats för förekommande av epidemiska sjukdomar — ett arbete, som ju också kröntes med mycken framgång.

Jag vill till sist fastslå, att medicinalstyrelsens huvuduppgift dock alltid blir att öva högsta tillsynen över den allmänna hälso- och sjukvården. Det kan väl då vara av betydelse, att den chef, som har att leda detta arbete, besitter medicinsk allmänbildning — särskilt är detta av stor vikt, såsom redan herr Björck framhållit, när det gäller att organisera försvaret mot farsoter, som hota landet. Jag tror, herr talman, att befolkningen vid sådana tillfällen kan känna sig tryggare, om ledningen av det svenska medicinalväsendet ligger i en fackutbildad läkares hand, än om det ligger i händerna på en person, som saknar medicinsk utbildning, han må i övrigt vara hur administrativt duglig som helst.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Enhörning*.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det är ju tydligt, att denna fråga i hög grad intresserar kammarens ledamöter. Det är sällan man får se, att ledamöterna så talrikt ha behov av att få till protokollet anteckna sin mening, och man kan också förstå, att denna fråga skall intressera kammarens medlemmar. Det gäller hälsovården, och hälsan är ju det dyrbaraste, en människa äger. Följaktligen är det klart, att när det rör sig om en sådan fråga som denna, måste man tillmäta stor betydelse åt det önskemålet, att den person, som står i spetsen för medicinalstyrelsen, är en verkligt duglig man. Ordandet om nödvändigheten av att chefen för medicinalstyrelsen skall vara medicinskt utbildad är emellertid i hög grad överdrivet.

Det har i den svenska pressen blåst upp en stor storm i samband med framläggandet av denna kungl. proposition. Det är en mäktig kår, vars intressen på ett intimt sätt berörts därav, och denna kår arbetar mycket målmedvetet. Men även ibland läkarna finnas personer, som dela den uppfattning, vilken kommer till synes i den kungl. propositionen. Det finns mycket framstående läkare, som ha anslutit sig till denna mening — jag behöver endast nämna ett namn, för att herrarna skola få bevis för den saken, nämligen professor Hedrén. Han är rektor vid karolinska institutet, han är professor i rätts- och statsmedicin, och han har uttalat sig för Kungl. Maj:ts förslag. Såsom ett bevis på hur kraftig den läkareorganisationen är, kan jag inom parentes nämna, att det var omöjligt för honom att få sitt uttalande infört i läkarnas facktidsskrift. Han måste vända sig till en annan tidning för att kunna ge offentlighet åt sin mening!

Det förefinnes en stark kåranda, mina herrar, inom läkarekåren. Jag har haft en smula kännning därav även jag vid tillsättande av en lasarettsläkarebefattning, och jag får säga, att denna sammanhållning, som hedrar kåren, när det gäller att hålla den högt och bära upp dess anseende, denna sammanhållning är fullt jämförlig med den, som utmärker våra arbetarorganisationer. När

Ang.
kompeten-
svillkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

läkarkåren utfärdar en bojkott, så är det inte lätt för någon enskild läkare att försöka bryta en sådan blockad!

Jag återkommer till den fråga, varom vi närmast diskutera, nämligen vilka egenskaper man skall fordra hos chefen för medicinalstyrelsen. Det är ju klart, att det är riktigt, som professor Holmgren säger, att om man har att välja på två personer vid tillsättande av chef för medicinalstyrelsen, och dessa personer i övrigt ha lika förutsättningar och kvalifikationer, men den ene tillika är medicine doktor, vilket den andre inte är, man skall välja den medicinskt utbildade personen. Men om det i stället är fråga om två personer, av vilka den ene har den ifrågavarande medicinska fackkunskapen, medan den andre visserligen saknar denna, men är betydligt överlägsen i fråga om administrativ rutin, då kan det hända, att det kan vara för saken nyttigare att välja den, som icke har medicinsk utbildning, men som har den administrativa rutinen och organisationsförmågan.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Herr Petréns påstod, att det gällde, såsom Kungl. Maj:t har skrivit i sin proposition, att få en i alla avseenden lämplig person för denna post. En sådan person finns inte, herr talman, utan var och en är lämplig i vissa avseenden, men olämplig i andra, ty alla människor äro begränsade. Den illusionen få vi alltså genast kasta över bord, att man skulle kunna få tag i en i *alla* avseenden lämplig person.

Vidare sade herr Petréns, att här hade gjorts så mycket för hälsovården. Ja visst, men inte kan man säga, att det är läkarna, som gjort detta, utan det är väl de civila ingenjörerna, riksdagsmännen och stadsfullmäktigeledamöterna, som genomdrivit kloaksystem och alla möjliga sådana förbättringar för att dränera bort sjukdomarna. Jag tänker på den personliga omvårdnaden hos var och en, d. v. s. att man ser till att han, om han är frisk, alltjämt förblir detta. Alla försök att intressera läkarkonsten för detta hava av naturliga skäl i stort sett misslyckats. Det är bara, när personen ligger sjuk, som man kommer och säger: nu måste någonting göras, ty nu har han sjuknat in.

Det påstås, att i Kina råder den regeln, att läkaren får arvode endast så länge patienten är frisk, men så snart han blir sjuk upphör arvodet. Det är en mycket kraftig åtgärd för att åstadkomma en förebyggande verksamhet.

Jag frågade verkligen en gång under ett allvarligt samtal en docent i medicin, varför inte läkarna gå i spetsen, när det gäller att lära folket goda seder för hälsans bevarande o. s. v., och han svarade helt allvarligt: Ja, det låter mycket bra, och det ligger någonting under det, men då få vi ju ingenting att leva på.

Jag anser således, att här måste det bli »luft i luckan» på något sätt.

Herr Holmgren: Herr talman! Herr Kvarnzelius började sitt sista anförande med ett exempel. Han frågade, om en person, som är sjuk, i första rummet går till medicinalstyrelsens chef, och han antog på goda grunder, att denne person inte gjorde det, utan i stället vände sig till någon annan läkare! Härav drog då herr Kvarnzelius den slutsatsen, att det påståendet inte kan vara riktigt, att det är oumbärligt, att chefen för medicinalstyrelsen är medicinskt utbildad. Jag får säga, att slutledningen förefaller mig inte vara synnerligen stark och bindande. Man skulle då lika väl kunna säga, att om en person har blindtarmsinflammation, så vänder han sig inte till en sjukhusdirektör, vilken t. ex. är läkare för invärtes sjukdomar, utan han vänder sig till en kirurg. Detta är mycket riktigt, men därav följer inte, att inte chefen för sjukhuset bör vara läkare. Droge man den slutsatsen, skulle det vara precis

samma slutledning som den, vilken herr Kvarnzelius drog. Det är en mycket besynnerlig slutledning, som ingenting bevisar.

Sedan talade herr Kvarnzelius om en del saker, som han framlade på det sättet, att avsikten därmed tydligen var att hos kammaren väcka en känsla av läkarorganisationernas olämpliga tillvägagångssätt i diverse fall. Han talade om, att professor Hedréns uppfattning i denna fråga sammanfaller med Kungl. Maj:ts. Det är ju klart, att det också inom läkarkåren kan finnas olika uppfattningar i denna fråga, och att också en framstående läkare som professor Hedrén kan ha en motsatt uppfattning mot den, vilken här har företrätts t. ex. av mig, är ju ett faktum. Men sedan sade herr Kvarnzelius, att det visar sig, hurudana läkarnas kärsammanslutningar äro, då man finner, att professor Hedrén inte kunde få in sitt utlåtande i detta ärende i läkarnas tidskrift. Jag vet inte, hur det är med den saken, men det är möjligt, att det förhåller sig på det sättet. I så fall anser jag för min del, att det var mycket dumt gjort av redaktionen för den tidskriften att vägra mottaga detta uttalande, och jag anser också, att herr Kvarnzelius gör en alldeles riktig jämförelse, när han säger, att vissa facksammanslutningar inom läkarkåren mycket väl kunna jämföras med sammanslutningar inom arbetarkåren och att de ha samma brister, som i allmänhet påtalas beträffande arbetarnas sammanslutningar. Detta vet jag mycket väl, och jag har för min del gjort vad jag kunnat för att motarbeta sådana tendenser. Ty det finns sådana. Det finns sådana sammanslutningar inom läkarkåren, som jag för min del brukar kalla för läkarnas murarfackföreningar, på grund av att deras metoder i vissa avseenden överensstämma med motsvarande förhållanden i det facket. Det är alldeles riktigt, men, mina herrar, då vi nu behandla denna sak, skola vi då väcka slumrande lidelser för att draga en slöja över vårt klara förstånd, eller vad är meningen? Har detta av herr Kvarnzelius påtalade förhållande någonting att göra med den fråga, som vi nu diskutera? Om det behöver vidtagas några åtgärder mot osunda tendenser hos läkarnas fackföreningar, torde väl Kungl. Maj:t kunna göra vad som behöver göras åt den saken, och likaså kan riksdagen ingripa, ifall så skulle behövas. Inte behöver man använda detta såsom ett skäl för att man inte skall ha en medicinskt sakkunnig person i spetsen för landets hälso- och sjukvård! Jag tycker inte, att det är *riktigt* att leda in bevisföringen på de banorna.

Vad som nu kan hava varit anledningen till att inte professor Hedréns uppsats togs in i vederbörande tidning känner jag som sagt inte, men jag skulle vilja påstå, att det inte var omsorg om några kårintressen bland läkarna. Jag tror inte alls, vet herr Kvarnzelius, att någonting sådant legat bakom tidskriftens vägran att intaga denna uppsats. När jag här talar för att medicinalstyrelsens chef bör vara läkare, så är det inte heller därför att det är ett *läkarintresse*, att han skall vara läkare, utan det är därför att jag anser, att det är ett *sjukvårdens* och *allmänhetens* intresse, att i spetsen för landets hälso- och sjukvård skall stå en läkare. Detta är anledningen till att jag anslutit mig till den ståndpunkt, som jag här biträder, och jag har inte gjort detta därför, att jag skulle vänta mig några fördelar för läkarnas facksammanslutning. Man skall inte turnera saken så. Jag tror inte alls, att det är riktigt att göra så.

Egentligen är det kanske herr Petré, som skulle svara därpå, men jag kan icke underlåta att även jag med några ord beröra ett uttalande av herr Lindhagen. Han sade, att man aldrig kan få tag på en person, som i alla avseenden är lämplig till någonting, och särskilt inte till denna befattning. Det är nog alldeles riktigt. En sådan person finns inte, sade med rätta herr Lindhagen, men då får man väl i alla fall begränsa sig till att välja en sådan, som inte i *viktiga avseenden är olämplig* för befattningen. Så långt kan man komma, och man måste säga, att den person, som inte är medicinskt bildad, är i särdeles hög grad olämplig för befattningen. Det är min mening.

Aug.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)

Herr Lindhagen säger vidare, att de ofantliga hygieniska framsteg, som samhället gjort, inte alls äro läkarnas förtjänst. Man kan diskutera därom, jag vet inte, om det hör hit, men eftersom det har blivit sagt, skulle jag vilja påstå, att herr Lindhagen har ganska orätt i sitt påstående. Det är ju riktigt, att läkarna i sin dagliga verksamhet ha till uppgift att bota sjuka — vem skulle eljest göra det? De flesta läkares tid är fullständigt upptagen därav. de kunna icke ägna sig åt något annat. Men därav kan man inte draga den slutsatsen, att det inte är läkarnas och den medicinska vetenskapens och forskningens o. s. v. åtgärder, som ligga till bas för de hygieniska framsteg, vilka samhället gjort. Om dessa framsteg, såsom herr Lindhagen säger, åstadkommas av riksdagen och kommunala myndigheter o. s. v., vilka besluta därom och bevilja medel därför, så är detta ju visserligen alldeles sant och riktigt, men jag undrar, om inte basen, det som ligger som frö inunder och som kommit dessa uppfattningar att växa till och bli så starka, att de taga sig uttryck i lagstiftning och beviljande av medel, är läkarnas verksamhet. Jag skulle vilja påstå, att så är förhållandet i mycket stor utsträckning. Om vi t. ex. tänka på tuberkulosrörelsen, så undrar jag, om det inte är läkarna, som från början ha satt fart på denna, som kommit med initiativet. Sedan ha dessa deras strävanden lett till att så småningom alla människor förstått, att det är viktigt att förfara på det sätt, som läkarna först framhävde. Det är denna verksamhet, som medfört, att alla människor förstå, att det måste beviljas medel för dessa ändamål, och så bevilja riksdagen och kommunerna medel. Men därför kan man inte alls säga, att inte läkarnas arbete skulle vara av den allra största betydelse och ligga i botten av det hela. Det förefaller mig vara alldeles klart, att i verkligheten är förhållandet just det motsatta mot det, som herr Lindhagen påstår.

Det finns många läkare, som prata dumheter, och herr Lindhagen anförde en sådan. Han hade frågat en docent i medicin, sade han, varför inte läkarna ägnade sig åt att förebygga sjukdomar, och denne docent svarade: nej, det kunna vi inte göra, ty då skulle vi inte förtjäna någonting! — Kan man anförä en sådan sak i en debatt som denna? Finns det någon människa, som tror, att den personen fällde detta yttrande på allvar? Jag skulle vilja fråga herr Lindhagen, om herr Lindhagen *tror*, att han menade allvar därmed. Det var väl bara en stor skämtare!

Herr Olsson, Olof: Av flera anledningar herr talman, har jag inte kommit att deltaga i utskottet vid behandlingen av detta ärende. Om jag gjort det, hade jag anslutit mig till majoritetens uppfattning, och jag hade väl då — antar jag — med liv och lust här förfäktat denna uppfattning. Nu ser jag inte någon särskild anledning för mig att rada upp igen alla de skäl för denna ståndpunkt, som redan ha framlagts. Men då jag ändå har begärt ordet och då jag skulle vilja i en mycket kort formel samla vad som talar för denna uppfattning, så vill jag säga, att medicinalstyrelsens chef enligt min mening bör vara statens medicinska samvete, och jag kan inte förstå, hur han skall kunna vara detta, om han inte har några som helst medicinska förutsättningar.

Det är på grund härav, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tillkännagiva, att jag instämmer i herr Möllers anförande. Då jag nu har fått ordet, kan jag emellertid tillägga, att under denna diskussion kom jag att tänka på ett yttrande av Strindberg. Han säger, att när prästerna släppte sitt grepp omkring människornas själar, togo läkarna vid. Det vill verkligen förefalla, som

om detta grepp var ganska kraftigt, så kraftigt till och med, att statsutskottets majoritet inte kunnat frigöra sig från detsamma!

Herr Lindhagen: Gentemot professor Holmgren ber jag bara att få säga, att de flesta allmänhygieniska åtgärder, som samhället vidtagit, såvitt vi menige kunnat finna, hava uppfunnits av kemister, men ingen kemist får sitta som chef för medicinalstyrelsen, om utskottsmajoritetens förslag antages.

*Ang.
kompetens-
villkoren
för medicinal-
styrelsens chef.
(Forts.)*

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan och godkänna dess motivering, dels ock, av herr *Kvarnzelius*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan och godkänna motiveringen med den ändring, att det stycke, som började med orden »De motiv, departementschefen» och slutade med »legitimerad läkare, bibehålles» utbyttes mot sista stycket av det yttrande, som innefattades i herr *Johanssons* i *Fredrikslund* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan och godkännande av dess motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 113 och godkänner utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan och godkännes motiveringen med den ändring, som föreslagits av herr *Kvarnzelius*.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckt motion angående ordnande av planen framför och omkring riksdagshuset m. m.

*Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.*

I en inom riksdagens andra kammare under nr 347 väckt, till bankoutskottet hänvisad motion hade herr *Rydén* hemställt, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att skyndsamt verkställa utredning och framlägga förslag till ordnande av de angelägenheter — åsyftande ett ordnande av planen framför och omkring riksdagshuset m. m. — som i motionen berörts.

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 347, måtte dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i samråd med byggnadsstyrelsen skyndsamt verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om åtgärder för ett tillfredsställande ordnande av riksdagshusets omgivningar; dels ock bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus bestrida de för ändamålet erforderliga kostnaderna.

Herr Bergström, David: Herr talman! Jag tillåter mig begagna tillfället att rikta en fråga till representanterna för bankoutskottet eller möjligen till någon eller några av de riksgäldsfullmäktige, som sitta i denna kammare, huruvida man vid beredningen av detta ärende har siktat de slutliga beloppen av de utgifter, som dessa rätt vittgående planer skulle komma att leda till. Det är ju så, att redan när man planlägger och gör de första utkasterna till vittutseende anstalter här i samhället, så brukar man söka åtminstone approximativt skönja, vart det kan peka emot slutet. Det är därför, som jag skulle vilja anhålla om en upplysning i detta avseende, innan vi gå att här fatta vårt beslut.

Herr Lindhagen: Jag finner utskottets ifrågavarande utlåtande vara väl avfattat. Utskottet har lagt en måttfull och försiktig och, då omständigheterna tillåtit det, även riktig synpunkt på föreliggande ärende, såvitt jag förstår. Jag har emellertid begärt ordet för att erinra om två saker, som utskottet påpekat.

Utskottet har sagt, att man bör undersöka, om icke holmen bör ur estetisk synpunkt sänkas, men man skall också överväga, huruvida en sådan sänkning kan vara obehörlig. Jag vill för min del uttala den uppfattningen, att jag tror, att de största skönhetsvärdena vinnas, om holmen återställes i sitt ursprungliga skick i nära förbindelse med själva vattnet. Nu är visserligen denna idyll delvis förstörd genom att stränderna å ömse sidor resa sig som höga murar omkring holmen, men mot öster och väster har man fri utsikt, och det vore därför synnerligen värdefullt, om exempelvis det förslag, herr Östberg framlagt, kunde genomföras, så att man kunde under brovalven från holmen skåda ut mot en vid utsikt över vattnet i närheten, som detta förslag syftar till.

Sedan har utskottet — och det är ju riktigt från utskottets synpunkt — gjort en erinran, att man också får se till vad det kostar att göra holmen vackra. Det är mycket riktigt en ömtålig punkt, och det är kanske på den punkten, som de största svårigheterna möta, icke på grund av beloppens storlek, utan därför att vi fått för oss, att man för sådana ideella värden ej skall spilla mycket pengar. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att, efter vad man sagt mig, det kan gälla en eller två miljoner kronor, och det anser nog mången vara alldeles förfärligt mycket. Men vad kostar vi på oss t. ex. för en torpedjagare? Jag var med en gång, då man gladeligen i första kammaren beviljade för två eller fyra, tror jag, torpedjagare 7,500,000 kronor per styck. En sådan torpedjagare blir förankrad vid någon kaj och räcker en 10 år och kostar 7,500,000 kronor. Jag tror, att om denna holme kan bli för århundraden förankrad vid det vatten, som är avsett att omfamna densamma, är det ett ideellt värde för kommande släkten, som väl kan köpas med åtminstone någon del av vad riksdagen gladeligen anser, att en torpedjagare får kosta.

Herr Alkman: Herr talman! Liksom den föregående ärade talaren är också jag av den uppfattningen, att ett ganska stort steg för att bättra vad som

tidigare brustit har gjorts genom den planläggning för en omreglering av Helgeandsholmen, i den mån den nu kan regleras om, vilken föreslås i detta betänkande. Jag tror, att det centrala Stockholm kommer att betydligt vinna i skönhetsvärde, därest denna planläggning kommer till slutligt utförande.

Det enda, jag har några egentliga betänkligheter emot, är en passus, i vilken den i övrigt förutsättningslösa utredning och planläggning, som föreslås, förefaller mig begränsas på ett väl hårt sätt. Det är den passus, som återfinnes rätt långt ned på sid. 14 och som avser den ändring, som kan tänkas bära särskilt vidtagas på riksdagshuset. Det står så här: »Med avseende å denna fråga vill utskottet uttala, att även om ett ordnande av riksdagshusets omgivningar givetvis kan tänkas nödvändig göra vissa ändringar å själva byggnaden, utredningen icke synes bära taga sikte på några mera genomgripande omläggningar beträffande byggnadens arkitektoniska utformning. Någon förflyttning av riksdagshusets huvudingång synes icke bära ifrågakomma.» Mina betänkligheter rikta sig icke mot den sista punkten. Jag finner det rätt naturligt, att man icke vill tänka på att bygga om detta hus så, att ingången skulle förflyttas till den nuvarande baksidan. Jag skall emellertid med några ord söka klarlägga vad min tvekan gäller.

Det är förmodligen för större delen av denna kammars ledamöter icke bekant, att den stora slottsbyggmästaren Nicodemus Tessin d. y. i samband med slottets byggande utarbetade en utomordentligt intressant och storslagen regleringsplan för det centrala Stockholm å ömse sidor om Norrström och följaktligen också för Helgeandsholmen. Jag skall ej närmare ingå på denna plan. Jag vill endast säga, att det är ett av de mest magnifika och geniala stadsplaneförslag, som jag känner och som över huvud uppgjorts, och jag vill säga, att om den planen med tillhörande bebyggelse hade kommit att utföras, skulle Stockholm i detta nu ägt ett centrum, som vore oförlikneligt norr om Alporna. Man skulle säkerligen fått gå till sådana städer som Venedig eller Sevilla för att finna motstycke därtill. Att utföra denna plan låter sig naturligtvis nu icke göra. Långa tiders bristande smak, bristande förutseende och bristande konstnärlig skaparkraft ha dragit svarta streck över den Tessinska planen, och det kan i stort sett icke göras så mycket för att få fram den igen.

Denna plan hade emellertid tvenne ännu tillämpliga grundtankar. Den ena var den, att Helgeandsholmens nivå borde ligga djupt. Den borde ligga så djupt, som den vid den tiden låg, d. v. s. ungefär fem meter under den nuvarande. Detta dels för att giva en genomblick över Mälarens och Saltsjöns vatten, och dels för att därigenom bebyggelsen åt ömse sidor, vilken Tessin tänkte sig storartat monumental, skulle kunna göra sig i hela sin storhet och glans gällande. Denna grundtanke återfinner man, i den mån den numera efter århundradens misstag kan upptäckas — det senaste stora misstaget var det, att man i sammanhang med riksdagshusets byggande höjde den plan, som ligger framför huset, icke mindre än i genomsnitt ungefär fyra meter — denna grundtanke återfinnes säger jag i detta förslag såsom en tanke, väl värd att tillvaratagas och förverkligas. Och jag vill hoppas, att i detta hänseende det sunda förståndet och den goda smaken skall segra, så att planen i det hänseendet så långt som möjligt måtte genomföras. Det borde ske, redan av pietet för Tessins stora minne.

Den andra grundtanken var den, att byggnadskränen, de som skola ses i sammanhang, borde göras lugna och hela för att därigenom åstadkomma liksom en återspeglning mot skyn av vattenlinjen nedanför. Den stora tanken i detta var, att man skulle arkitektoniskt vinna förbindelse mellan land och vatten, och mellan dessa båda linjer, den övre och den undre, skulle terrängens och arkitek-

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.
(Forts.)

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.

(Forts.)

turens linjer få fritt och rörligt spela, såsom de så storartat göra i underbyggnaden till slottets norra fasad.

När man tänker på, i vad mån det skulle vara möjligt att tillgodose denna grundtanke i den stora Tessinska planen, kan man ju ej undgå, även om man sitter här inne, att för ögat se återspeglad den disharmoniska röra, som dessa krönlinjer för närvarande utvisa och som i den sakkunnigutredning, som ligger till grund för detta betänkande, figurerar under namnet av den »spänning», som finnes mellan slottsfasaden och slottets krönlinje å ena sidan och andra byggnader, i första hand riksdagshuset, å den andra. Det är en röra, som måste bort, en spänning, som måste försvinna, ifall överhuvud det man nu vill företaga skall bli mer än halvgjort arbete.

När jag nu ser på den punkt i utlåtandet, som jag nyss läste upp, vill jag alltså uttrycka den förhoppningen, att denna passus icke är så att läsa, att en anpassning till denna Tessinska grundtanke skulle vara utesluten, ty denna anpassning skulle kunna vinnas framför allt genom vissa åtgärder beträffande riksdagshuset, och denna anpassning skulle för skönhetsintrycket av det centrala Stockholm vara genomgripande. Jag vill hoppas, att man ej menar, att åtgärder i den riktningen äro innefattade i uttrycket: »genomgripande förändringar av riksdagshuset». De kunna naturligtvis göras mer eller mindre radikalt. För egen del skulle jag önska, att de gjordes ganska radikalt, men det kan ju hända, att man får nöja sig med mindre. Dock bör man icke nöja sig med mindre än att det stora helhetsintryck, man avser att vinna så väl i terrängen som mot skyn för det centrala Stockholm, som har så oerhört stora skönhetsförutsättningar, verkligen också vinnas. Utan detta är det arbete, som föreslås, endast halvgjort arbete. Jag skulle gärna önska att om möjligt få dessa betänkligheter undanröjda. Jag vill i det längsta hoppas, att de farhågor jag hyser, äro överdrivna, och ingenting skulle mer glädja mig, än om jag finge visshet om att de äro det.

Herr Westman: Herr talman! De båda föregående talarna ha berört frågan, i vad mån riksdagshusplanen och holmen i övrigt bör sänkas. Utskottet har härom uttalat sig ganska försiktigt. Utskottet har sagt, att resultatet av den föregående tävlingen pekar närmast på att en sänkning av riksdagshusplanen i förhållande till Norrbro bör övervägas, men utskottet har tillika framhållit, att vid en blivande utredning man även bör pröva, huruvida en tillfredsställande lösning av problemet kan vinnas utan dylik sänkning. I den föregående debatten har emellertid en dylik sänkning förordats i så starka ordalag och med så vittgående syftning, att jag för min del måste förklara, att när jag biträder utskottets betänkande, gör jag det utan att gå så långt, som de båda föregående talarna föreföllo att göra.

Jag kan med min ståndpunkt biträda utskottets förslag, ej minst med hänsyn därtill att utskottet i sitt betänkande uttryckligen fastslagit ett återhållande moment. Utskottet säger nämligen: »Någon förflyttning av riksdagshusets huvudingång synes icke böra ifrågakomma.» Härav måste naturligtvis följa, att man ej får sänka riksdagshusplanen på så sätt, att tillträdet till riksdagshuset genom huvudingången blir onödigtvis försvårat. För min del vill jag tillägga, att jag tror, att man även ur estetisk synpunkt bör vara ganska återhållsam, om man sänker planen, och att man ingalunda bör gå så långt, som arkitekten Östberg föreslår, av det skälet, att om man sänker för mycket, kommer riksdagshuset att framstå som en hög mur, ställd mot strömmen, och holmen kommer att verka för liten för att bära upp en så stor och tung byggnad.

Med den ståndpunkt, jag har, hyser jag den förhoppningen, att man vid en blivande utredning skall kunna utan alltför våldsamma ingrepp förena de estetiska och praktiska kraven. Jag tror, att ett försök att lösa frågan efter den

linjen är alldeles nödvändigt, om en blivande utredning skall leda till något resultat. Jag är övertygad, att om man för riksdagen framlägger ett förslag, som innebär, att riksdagsmännen skulle gå ned i en djup grop och sedan klättra uppför en hög trappa för att komma in i huvudingången, kommer icke ett sådant förslag att vinna riksdagens bifall.

Det vore beklagligt, om utredningen skulle föras in på en sådan väg, att den utmynnade i ett helt och hållet negativt slut, och jag har därför velat uttala dessa varnande ord, när jag i övrigt biträder utskottets förslag.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Det har riktats tvenne frågor till bankoutskottet, som jag skall be att få besvara.

Den första frågan framställdes av herr Bergström, som frågade, huruvida man siktat de utgifter, till vilka denna utredning slutligen kan leda. På denna fråga måste jag svara, att utskottet icke varit i stånd att bilda sig en uppfattning angående vilka belopp det slutligen kan bli fråga om. De utredningar, som hittills företagits, ha icke framförts så långt, att man kunnat bilda sig ens en approximativ uppfattning om till vilka kostnader det skulle leda. De förslag, som föreligga som resultat av den tidigare utredningen, representera för övrigt en mycket vid skala, från mindre genomgripande till mycket genomgripande anordningar, vilka givetvis i kostnadshänseende skulle ställa sig högst olika. Den nu föreslagna utredningen avser ju också att visa för vilka kostnader ett tillfredsställande resultat kan ernås, och utskottet har i sitt utlåtande särskilt tryckt på att vid utredningen hänsyn måste tagas till kostnaderna för de föreslagna anordningarna.

Vad beträffar den av herr Alkman framställda frågan, så innebar ju den en hänvisning till det uttalande av bankoutskottet, i vilket utskottet säger, att utredningen icke synes böra taga sikte på någon mera genomgripande omläggning beträffande byggnadens arkitektoniska utformning, och herr Alkman ville nu veta, huruvida ett renläggande av riksdagshusets krönlinje kunde anses vara en sådan genomgripande omläggning som utskottet avsett att med sitt yttrande varna emot. Detta uttalande från utskottets sida får naturligtvis betraktas som en varning emot att utredningen inriktar sig på mycket genomgripande förändringar av riksdagshuset, en varning som tillkommit med hänsyn till att i förslag, som föreligga, framställts mycket långt gående krav i detta avseende. Jag är icke i stånd att göra något för utskottet auktoritativt uttalande beträffande herr Alkmans fråga, men för min personliga del skulle jag vilja säga, att jag anser det möjligt, att utredningen kommer att visa, att ett tillfredsställande resultat ej kan nås utan vidtagande av en sådan anordning, som herr Alkman gjort sig till talesman för.

Då här icke i övrigt gjorts något yrkande, har jag ingen anledning att ytterligare ingå på ett försvar för utskottets förslag, till vilket jag dock ber att få yrka bifall.

Herr Kobb: Med anledning av herr Alkmans yttrande skall jag be att få säga ett par ord. Den fråga, han där berörde, om riksdagshusets fasad och särskilt krönen, har varit föremål för behandling av riksgäldsfullmäktige, som hade anledning att vända sig till sakkunniga myndigheter, nämligen de fria konsternas akademi och byggnadsstyrelsen; det skedde på förslag av arkitekten för riksdagshuset själv. Det var nämligen fråga om borttagandet av vissa av de prydnader, som finnas på huset. Det har emellertid icke kunnat leda till något, därför att man ej gärna kunde föreslå att nu verkställa de arbeten, som förordades, ty om sedermera ytterligare förändringar skulle komma till stånd, skulle det bli onödigt dyrbart. Jag vill bara anmärka, att dessa båda sakkunniga myndigheter yttrade sig synnerligen varsamt och försiktigt om vad man

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.
(Forts.)

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.
(Forts.)

skulle kunna göra, och att det ej gällde några särskilt genomgripande förändringar av krönen på riksdagshuset.

Herr Bergström, David: Herr talman! Utskottets ordförande har här meddelat oss, att utskottet icke varit i stånd att bilda sig någon som helst approximativ uppfattning — preliminär eller propädeutisk — om vart det möjligen kan peka, det stora projekt, som detta utskottsbetänkande i viss mån skall ge uppräntningen till. Ja, jag måste än en gång upprepa vad jag antydde i mitt första anförande, nämligen att när eljest frågor om statsutgifter komma under utredning, och även när det gäller en förberedande utredning och en fråga för sådant ändamål hänvisas till myndigheter, så är det numera brukligt, att man undersöker, siktar, som jag nyss sade, vart det hela möjligen kan leda. Man talar rätt mycket vid remisser om att man även skall se till konsekvenserna på olika områden och att man framför allt skall se till, vart det kan peka med hänsyn till det utgiftsområde, som det närmast gäller. Det förefaller mig, att man även på nu förevarande område och icke minst från riksdagens sida, där man ju i fråga om andra statsutgifter påkallar ett dylikt tillvägagående, borde ha skäl att följa det exempel, man själv brukar anbefalla.

Det är ju så, mina herrar, att vi svenskar bruka tillräkna oss vissa förtjänster i jämförelse med andra folk och i åtskilliga fall med allt skäl, men det händer allt, att mellan dessa förtjänster tittar det då och då fram en svaghet. *En* svaghet, som svenskarna nog lida av, är att de på en del områden se litet för mycket på utanverken och ofta nog något för litet på det som det gäller, det som dessa utanverk skola rymma och det som skall utträttas inom dessa utanverk. Det finnes, mina herrar, byggnadsverk, stora byggnadsverk här i Stockholm, där man har mycket att klaga över i det avseendet. Ett stort nytt byggnadsverk ha vi, varuti man i fjol också firade ett hundraårsminne, och om man ser litet grand närmare på hur det är ställt på insidan av det byggnadsverket, skola herrarna finna, att det finns svåra anmärkningspunkter därvidlag, som man borde lägga märke till.

Hur är det nu till exempel här, mina herrar, i detta hus? Jag tillåter mig i detta sammanhang ett ögonblick sysselsätta mig med det ämnet. Motionären har här sagt i sin motivering, att när detta märkliga minne skall firas, 500-årsminnet av riksförsamlingens tillkomst här i Sverige, är det klart, att detta märkliga minne i vår historia sannolikt kommer att samla gäster hit från när och fjärran, och han säger, att det därför är hög tid att vidtaga åtgärder för att denna fråga om utanverken skall bli snart löst. Ja, mina herrar, om dessa gäster komma hit, och vi bli naturligtvis alla glada åt att få se dem här, komma de väl också att träda in i dessa salar, i vilka vi befinna oss. De komma möjligen att slå sig ned här på våra bänkar. Vi komma kanske att här i detta rum eller i andra kammaren hälsa dem. Nå, mina herrar, när de då taga i betraktande, hur vi ha det ställt här, efter det de skådat dessa nya och härliga utanverk, som komma skola, komma då t. ex. våra vänner danskarna, när de äro här inne, att finna, att vi ha väl sørjt icke allenast för vår bekvämlighet, såsom det så ofta heter i en del utlåtanden i dylika frågor, utan även med avseende på förutsättningarna för vårt arbete här i kamrarna? Nej, då komma de att säga: det ha ni visst icke sørjt väl för i jämförelse med oss. Och det veta alla de herrar ledamöter av riksdagen, som besökt Danmark — det är åtskilliga som gjort det för konferenser — att man där har det vida bättre, icke bara bekvämare i detta ords egentliga mening, utan vida bättre och lämpligare ställt än vad förhållandet är i denna ganska rymliga sal. Vi ha det ju oändligt illa ställt med avseende på våra arbetsmöjligheter, då vi sitta här med dessa små lådor framför oss. Vi ha det faktiskt sämre än man har det i de flesta folkskolor numera utöver Sveriges land.

Vi ha helt nyligen lagt ned rätt betydande summor, en rätt betydande summa i varje fall, för att göra det bekvämligare i detta hus — icke bekvämligare här i våra samlings-salar utan i våra kafélokaler och i vissa andra rum i detta hus — vi ha skaffat en del nya mattor etc. Men det som jag nu talat om, det som verkligen kunde vara betydelsefullt, ha vi inte försökt att rätta till.

I ett utlåtande, som av en del medlemmar av riksdagen, somliga tillika tillhörande riksgäldsfullmäktige, avgavs den 16 december 1925, beräknades det, att kostnaden för ifrågavarande ändringar — där fanns en slutberäkning — skulle gå till 214,900 kronor för en del ting här i riksdagshuset. Jag vet icke, om detta belopp gått åt, men i statsrevisorernas berättelse för i år finner jag angiven en utbetalad summa på 155,714 kronor och 3 öre.

Den fråga, som jag här berört, lär emellertid vid den tid som nyss nämndes — och därom kanske någon av herrar riksgäldsfullmäktige, varav jag åtminstone ser en här i salen, kan lämna närmare besked — verkligen ha varit föremål för övervägande. Vad har man då kommit till för resultat? Jag har hört någon antydning om att man kommit till det slutet att det skulle kosta — jag förmodar i jämförelse med de andra kostnaderna — alldeles för mycket. Jag minns inte säkert vilket belopp som då nämndes. Enligt min uppfattning, då jag hörde siffran, var beloppet i alla fall rätt överkomligt. Men *denna angelägenhet*, mina herrar, har man emellertid icke inriktat sig på.

Jag anser, att vi här i riksdagen borde ha skäl att se litet mera till det väsentliga. Det kan ju hända, att en och annan här i kammaren och kanske en och annan, som sitter på läktaren, kan räkna ut, varför vi stundom äro så fåtaliga, när vi överväga frågorna här i kammaren. När klockorna ringa, rusa vi till ifrån alla håll och kanter här i huset, då vi skola votera om någon sak, och så rösta vi utan att ha åhört överläggningarna. Detta beror till icke så ringa del därpå, mina herrar, att det är så illa, så rentav obekvämt ställt i kammaren, att vi icke äro i tillfälle — det förekommer ju ofta en del lakuner i debatten i kammaren, då man mycket väl skulle kunna sitta kvar här, om det vore så väl ordnat, som det borde vara — att göra en del små anteckningar, kanske skriva ett brev, som man ofta gör i främmande länders församlingar. Vore det bättre ordnat, då kunde man sitta kvar här och icke behöva bege sig ut för än det ena och än det andra. Och sedan kanske icke ens hinna komma tillbaka till voteringarna.

Antag, att det skulle kosta 30,000 kronor eller 60,000 kronor eller vilken summa det vara må att ordna denna sak litet grand bättre; skulle inte det vara värt pengarna och varför skulle vi inte inrikta oss på att i detta avseende uträtta något av verkligt värde och verklig betydelse, innan vi gå att fira detta stora minne? Med de dimensioner för ögonen, som kostnaderna för de nya utanverken, som jag kallat dem, teckna sig till att erhålla — herr ordföranden i bankoutskottet kunde icke angiva någon som helst siffra, men herr Lindhagen tycks ha erfarit, att de skulle gå på ungefär en eller två miljoner kronor — har jag ansett, att det skulle vara skäl i att vi också göra något för att avhjälpa de missförhållanden, som jag tillåtit mig i detta sammanhang beröra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och tillbyggnadsarbeten m. m. inom riksbankens fastighet i Nyköping.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Ang.
ordnande av
riksdagshusets
omgivningar.
(Forts.)

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om
bestämmelser
ang. förande
av styckegods
som däckslast.*

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion, I: 180, om skrivelse till Konungen angående utfärdande av bestämmelser om vad som skall iakttagas vid förande av styckegods som däckslast.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 180, hade herr *Lindley* hemställt, det riksdagen måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:tt ville låta verkställa utredning samt utfärda bestämmelser om vad som skulle iakttagas vid förande av styckegods som däckslast.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Lindley**: Herr talman, mina herrar! Då vi för några dagar sedan behandlade frågan om fartygsinspektionens uppflyttning på ordinarie stat, tilllät jag mig hänvisa till ett på kammarens bord liggande utlåtande från andra tillfälliga utskottet, vari utskottet tager ställning till en av mig framförd motion med krav på en utredning angående vilka åtgärder som böra vidtagas beträffande fartygs förande av styckegods. Jag hänvisade då till de yttranden, som inkommit från kommerskollegium och socialstyrelsen.

Socialstyrelsen försöker i sitt yttrande se frågan från den skyddssynpunkt, som frågan efter min mening bör ses, under det att kommerskollegium kort och gott förklarar, att ingenting är att göra åt saken. Socialstyrelsen hänvisar till att det kunde finnas möjlighet att exempelvis begränsa däckslasten till 25 % av hela lasten, under det att kommerskollegium anser, att ingenting bör göras. Detta kommerskollegii yttrande förvånar mig icke så värst mycket. Men jag tycker ändå, att kommerskollegium kunnat göra något mer än servera denna gamla skåpmat. Ämbetsverket kunde ha försökt taga frågan på nytt under övervägande och se till om icke frågan vore av det slag, att några åtgärder borde vidtagas.

Utskottet har accepterat kommerskollegii utlåtande och yttrar: »Motionären synes utgå från att föreskrifter rörande styckegods som däckslast icke finnas. Utskottet får emellertid framhålla, att föreskrifter om däckslast, av vad slag som helst, finnas meddelade dels i sjölagen, dels ock i förordningen den 23 december 1915.» Jag måste tillstå, att jag är rysligt okunnig på detta område, ty jag har icke reda på de där bestämmelserna, och jag vore utskottet synnerligen tacksam, om utskottet ville meddela mig var de där bestämmelserna finnas, dessa specialbestämmelser som skulle kunna gälla i detta fall. Antagligen åsyftar man väl sjölagens allmänna bestämmelse. I sjölagens 26 § står det nämligen, att befälhavaren skall tillse, att ej större last intages än fartyget kan bekvämligen bära och rymma. Sedermera, där det står talat om däckslast, säges det, att däckslasten icke får vara större än att fartyget vid avgång från hamn ligger utan slagsida, orsakad av däckslastens övervikt och icke heller skäligen kan antagas bli rankt under resan. Om det är detta, som man anser utgöra föreskrifter beträffande den sortens last, som jag åsyftat, så vill jag säga, att dessa bestämmelser ju inte ha hindrat de under de sista åren inträffade fartygskatastroferna. Det skulle

för mig vara mycket intressant att få veta, om man med dessa bestämmelser t. ex. hade kunnat stoppa ångaren Tryggve, innan den gick till sjöss, lastad på det sätt fartyget var, vilket ju medförde, att ett dussintal människoliv gingo förlorade. Skulle det ha funnits någon möjlighet att med stöd av dessa bestämmelser förklara, att fartyget icke skulle få gå till sjöss? Jag tror icke, att det fanns någon sådan möjlighet. Icke ens fartygsinspektionen skulle med så pass vaga bestämmelser kunnat inskrida. Visserligen har det konstaterats efteråt, men det skulle nog just då varit ganska svårt att konstatera, att en del av styckeagodslasten blivit placerad på kolsäckar, vilka visserligen surrats, ty det står på ett annat ställe i sjölagen, att sådan last skall surras, och det hade man också gjort. Men på grund av fartygets rullning, när det blev sjögång, krossades kolen sönder i säckarna och då sjönk givetvis lasten samman och surringarna blevo värdelösa. Så inträffade katastrofen enligt min syn på saken, och den teorin lanserade jag, när olyckan inträffade, ehuru jag då icke kunde grunda min uppfattning på annat än vad jag ryktesvis hört. Det har inträffat en hel del andra dylika fall, då fartyg förlit av analogo orsaker.

Jag vill inte bestrida, att det föreligger stora svårigheter för att kunna få fram specialbestämmelser på detta område. När det är fråga om så obestämda faktorer som dessa, vilka icke kunna på förhand beräknas, är det givet, att det är mycket svårt att kunna skriva strikta lagbestämmelser, men å andra sidan kan det likväl göras åtskilligt, ty de liv, som gå förlorade, kunna ju aldrig återuppväckas, och dessa olyckor äro sannerligen så pass allvarliga saker, att man måste tänka på att vidtaga åtgärder för att förhindra uppenbara orsaker till att folk förlora livet genom sådan ovarsamhet.

När det gäller att bedöma tyngden och kvantiteten av styckeagodslast, möter man ju många svårigheter, därför att godset är inkapslat i fastage o. dyl., vilket gör, att det skrymmer betydligt mer i lastrummet än annat gods. Man räknar bara med att fartyget skall kunna taga en viss vikt, men man räknar icke med det utrymme, som lasten tager, och man staplar upp det, som icke får rum i lastrummet, uppe på däck. Det är därför som undertecknad ansett, att några åtgärder böra vidtagas, så att man skall kunna kontrollera lastningen på förhand. Denna lilla åtgärd skulle, ehuru den är liten, kunna göra det möjligt att beräkna kvantiteten av det gods, som man hade i lastrummet. Å andra sidan är det en betydande skillnad på olika fartyg och deras lastningsförmåga, även om de kunna lasta lika stor vikt. Sådana bestämmelser, som man skulle kunna tänka sig för en liten Östersjötradar eller kanalbåt, vore kanske i högsta grad olämpliga, då det gäller stora linjefartyg, t. ex. Amerikalinjens fartyg, som också lasta styckeods men givetvis också ha en del massagods, som uppväger den fara, som eventuellt skulle kunna ligga i att styckeagodslasten placeras på däck. Man måste, enligt mitt förmenande, i första hand undersöka var de största farorna föreligga, på vilka områden olycksfall inträffat. Man kan då konstatera, att olyckorna inträffat just med dessa små fartyg, Östersjöfartyg och kanalfartyg o. s. v., och man bör alltså koncentrera sig på att reglera förhållandena för dessa.

Man har redan förut haft denna fråga under omprövning och därvid räknat med fartyg upp till 150 tons dödvikt, samt diskuterat möjligheten av att fastställa en gräns i fråga om däckslasten till 25 % av lastkapaciteten, men något mer än att diskutera frågan har det icke blivit. Ingen har velat vidtaga några åtgärder för att få en förordning därom. Kommerskollegium anser, att ingenting är att göra åt saken, och så har utskottet kommit och gjort kommerskollegii avstyrkande uttalande till sitt, då det säges: »Kollegium anser sig med avseende å vad nu anförts böra bestämt avstyrka, att

*Om
bestämmelser
ang. förande
av styckeods
som däckslast
(Forts.)*

Om
bestämmelser
ang. förande
av styckegods
som däckslast.
(Forts.)

det på detta område generellt ingripes reglerande genom författningsföreskrifter.» Ja, man kan ju avstyrka detta, men så kanske det inträffar en olyckshändelse igen av liknande slag som de som inträffat på sista tiden, och då skall jag vara okristlig nog att därom påminna dem, som gå i proprieborgen för att det icke behövs sådana föreskrifter, och som säga, att det finns en rad med föreskrifter för att förhindra att sådana olyckor inträffa. När emellertid olyckor inträffa, visar ju detta, att föreskrifterna icke äro tillräckliga — det ha vi konstaterat — och därför skulle det väl icke vara omöjligt — man kan nog, bara man vill — att åtminstone försöka få någon slags författningsföreskrift även om vad som skall iakttagas vid förande av styckegods som däckslast. Varför ha vi t. ex., när vi gjorde upp sjöfarts-säkerhetsbestämmelserna, utfärdat särskilda bestämmelser rörande annan sorts last, såsom i fråga om barlast? I det fallet finns det en särskild förordning med föreskrift om hur fartygen skola barlastas. Samma är förhållandet, då det är fråga om att intaga last av t. ex. spannmål. Om det nämligen icke finns avbalkningar i lastrummet, kan det mycket lätt hända, att lasten kastar sig från ena sidan till den andra, så att fartyget på grund därav kan kapsejsa. Det finns också föreskrift om hur det skall förfaras med stenkolslast på grund av de faror, som uppstå för fartyg, som föra dylik last. Det finns en särskild förordning, hur det skall förfaras, då man har last bestående av lättantändliga varor och dessutom finns det särskilda föreskrifter för fartyg med last av trä på däck. Dessa föreskrifter ha tillkommit just på grund av att man kunnat konstatera upprepade gånger, att olyckor inträffat, när fartygen varit lastade med något av ifrågavarande varuslag. Det är således dessa olyckor, som äro orsaken till att man utarbetat särskilda förordningar för olika slag av last med fartyg. Här föreligger ju ett annat område, som är fullt jämförbart med de av mig nu omnämnda, ehuru det visserligen kan anses vara något speciellt för vårt lands vidkommande. England t. ex. har nämligen icke den klassens fartyg som vi ha i dessa små östersjöfartyg och kanalfartyg, vilka ibland taga en last, som de sticka över med till Finland, Ryssland eller Östersjöländerna, och det är just den typen av fartyg, som är den farligaste. Då man nu funnit, att så är förhållandet, bör man vidtaga några åtgärder för att förhindra, att sådana olyckor gång på gång upprepas.

Riksdagen har visserligen välvilligt nog beslutat skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning beträffande genomförandet av lastlinjebestämmelser för fartyg i östersjöfart — det är gott och väl, ty det innebär givetvis någon förbättring i de nuvarande förhållandena — men den utredningen bör kompletteras med en ytterligare utredning om vilka åtgärder som böra vidtagas och om vad som skall iakttagas vid förande av styckegods som däckslast.

Herr talman! Jag kan under sådana omständigheter icke göra annat än yrka bifall till min motion.

Herr Julin: Herr talman! Den fråga, som herr Lindley tagit upp här i sin motion, är en ytterst allvarlig fråga, och det förhållandet, att utskottet kommit med ett avstyrkande utlåtande, betyder ingalunda, att utskottet tagit lättvindigt på frågan. Den omständigheten, att utskottsutlåtandet är jämförelsevis kort, betyder heller ingenting i den riktningen.

Inom utskottet ha vi haft fullt klart för oss, att detta är ett område inom sjöväsendet, där kanhända icke alla tänkbara åtgärder äro vidtagna för att skydda de sjöfarandes liv, men vi ha icke kunnat med tillhjälp av de yttranden, som vi införskaffat, få något grepp på frågan, som kunnat ge oss möjlighet att tillråda riksdagen att just nu vidtaga åtgärder. Det är att märka, att denna fråga varit diskuterad av sakkunniga så sent som år 1922 och att man då

tog upp en sådan bestämmelse, som den, som motionären rekommenderar, nämligen att man skulle fordra ett visst förhållande mellan vad som lastas under och ovan däck för att fartyget skulle anses vara sjövärdigt lastat. Det förslag, som då framlades, blev föremål för kritik från olika håll och bland annat från kommerskollegium, som är den närmast sakkunniga myndigheten. På grund av den kritik, som därvid framfördes, ansåg sig Kungl. Maj:t icke kunna inrycka några bestämmelser i det stycket i författningen, när den kom till år 1923. När man således så nyligen prövat denna fråga, som motionären tagit upp, har utskottet ansett, att man rimligtvis icke kan vänta att kunna komma till något nytt med en ny utredning.

Man kan visserligen mot detta resonemang invända, att när kommerskollegium på detta sätt avstyrkte vad som den gången föreslogs, var man inom kommerskollegium icke fullt enig, utan där förelåg en reservation. Det var nämligen så, att det icke var kommerskollegium ensamt som skulle avge utlåtandet, utan att det skulle avgivas tillsammans med socialstyrelsen. Socialstyrelsens representant hade vid tillfället en avvikande mening mot kommerskollegium. Nu visar det sig emellertid, att när socialstyrelsen nu haft att självständigt yttra sig om saken med anledning av den väckta motionen, anser sig socialstyrelsen icke kunna tillstyrka en utredning, just därför att styrelsen icke tror, att denna utredning, som skulle komma så kort efter den föregående utredningen, skall kunna komma med något nytt.

Motionären har nu framhållit att, sedan bestämmelsen år 1923 kom till, upprepade olyckor ha inträffat, och han åberopar särskilt en olycka, som var mycket upprörande. Vem som helst hade nog önskat, att man kunnat förhindra, att den sedermera kappsejade båten fått avgå ur hamnen. Motionären vill emellertid påstå, att våra lagar på detta område icke innehålla något, som skulle kunnat hindra ångaren i fråga — Tryggve — från att avgå, lastad såsom den var. Det kan ju hända, att det är riktigt, att man icke har någon myndighet, som hade kunnat ingripa i hamnen, men jag tror icke ens att med de bestämmelser, som motionären själv föreslår, det skulle kunna finnas någon myndighet, som ansett sig befogad att hejda båtens avgång. Sjölagen bygger i rätt stor utsträckning, om jag icke missförstått saken, på att man lägger en rätt vidsträckt makt i befälhavarens hand, ja, en mycket stor makt i jämförelse med andra arbetsledares. Och det kan man göra, därför att befälhavaren själv måste följa med sitt skepp ut till sjöss och följaktligen själv löper samma risk som den han utsätter sitt manskap för. När alltså sjölagen, såsom exempelvis i den här åberopade § 26, lämnar föreskrifter om vad befälhavaren har att tillse, innan fartyget avgår, har man däri den säkerhet, som man i regel anser tillräcklig för att olyckor skola förhindras.

Jag ber att få påpeka, att när herr Lindley citerade denna § 26 i sjölagen, tog han icke med riktigt allt. Han citerade bl. a. icke det stycke, där det står, att gods, som inlastas, måste behörigen stuvas. Det betyder icke nödvändigt, att godset skall inlastas i rum, utan det kan lastas på däck. Vidare står det om däckslasten, att den skall vara försedd med nödiga stöttor o. s. v. Således en hel del bestämmelser angående däckslast. Herr Lindley säger visserligen, att detta är allmänna bestämmelser och att det visat sig, såsom i Tryggvefallet, att man borde ha speciella bestämmelser, eftersom de allmänna icke räckt till, och han har i sin motion påstått, att det icke finns specialbestämmelser för däckslast annat än när lasten utgöres av trä. Detta är nu ett misstag från herr Lindleys sida, tydligen beroende på att han slagit upp dessa bestämmelser i en föräldrad lagbok, ty de förändringar, som år 1923 vidtagits i 1915 års förordning angående vissa säkerhetsåtgärder vid nyttjande av fartyg, avse ju, i olikhet mot den äldre, ursprungliga förordningen, icke endast däckslast av trä utan däckslast i allmänhet, så att alla dessa bestämmelser i §§ 51—55 i nyttjanderättsförordningen omfatta all slags däckslast.

Om
bestämmelser
ang. förande
av styckegods
som däckslast.
(Forts.)

Om
bestämmelser
ang. förande
av styckegods
som däckslast.

(Forts.)

Nu kommer det ju till i denna fråga vad som utskottet haft att stödja sig på, nämligen utom kommerskollegii rena avstyrkande även socialstyrelsens visserligen mindre starkt men dock i viss mån avvisande hållning. Socialstyrelsen slutar visserligen sin skrivelse med att förklara, att man kan tänka sig vissa åtgärder, och den anger en hel del sådana, men lämnar icke något som helst bestämt tillstyrkande, att de skulle kunna vidtagas.

Än vidare har kommerskollegium i sin skrivelse tillagt — och det har gjort ett visst intryck på utskottet — att de förändrade regler, som äro ämnade att i framtiden tillämpas beträffande östersjöfart, torde komma att inverka förmanligt på den här frågan. Jag tyckte nästan det lät, som om motionären var inne på alldeles samma tankegång, då han påpekade, att vi stå i en särklass i vårt land, därför att vi ha dessa små, för den inre östersjöfarten lämpade fartyg, som då och då sticka ut till havs, ehuru de kanske icke äro riktigt lämpade för detta. Om vi finge regler, avpassade för våra speciella förhållanden, vore mycket vunnnet, och motionären torde icke heller bestrida, att sådana regler äro på väg.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Herr talman! Jag har ju sagt gång efter annan, att vad som kommer ifrån kommerskollegium, då det gällt sjöfartssäkerheten, d. v. s. när det uteslutande avser tryggheten för de ombordvarandes liv, icke är så rysligt mycket att böja sig för, därför att man där ser i första hand på kostnaden för rederinäringen och att man, om det skulle kosta något, givetvis är motståndare till varje åtgärd. Det är därför, som vi hela tiden hävdad, att hela frågan angående sjöfartssäkerheten bör flyttas från kommerskollegium till någon annan myndighet, eventuellt socialstyrelsen.

Jag vill även säga några ord med anledning av den siste ärade talarens yttalande. Han sade, att man lägger huvudvikten på befälhavarens skyldighet att tillse, att fartyget är på ett från säkerhetssynpunkt betryggande sätt lastat. Ja, den principen har varit den grundläggande i hela den svenska lagstiftningen på detta område, till dess vi fingo den nya lagstiftningen. Och då kämpade kommerskollegii sjötekniska biträde, som var medlem av sjöfartssäkerhetskommittén, förtvivlat för att behålla denna princip: inga föreskrifter, allting skall läggas i befälhavarens hand. Men befälhavaren är ingalunda en självständig person. Befälhavaren kan inte bestämma i sista hand. Befälhavaren kan inte uraktlåta att taga in den last, som befaktaren eller redaren vill, att han skall taga in. Vägrar han i alltför stor utsträckning, får han snart sitt respass, det veta vi nog av. Befälhavarna förklara även själva nu för tiden, att de vilja ha föreskrifter att gå efter. Givetvis är det också nödvändigt med sådana föreskrifter, om fartygsinspektionen skall ha någon möjlighet att ingripa.

Så förklarade den siste ärade talaren, att jag antagligen inte hade riktigt reda på sjöfartssäkerhetsbestämmelserna. Jag erkänner villigt, att jag inte måtte ha det, framför allt när han åberopar 51—55 §§ i förordningen angående vissa säkerhetsåtgärder vid nyttjande av fartyg och säger, att dessa handla om vilka däckslaster som helst. Men 51 § börjar på följande sätt: »Däckslast av trä...» (Herr *Julin*: Förordningen är ändrad 1923!) — Är den ändrad? Det synes mig högst märkvärdigt! Ätminstone i det exemplar, som jag här har till hands, och det är det, som finns i riksdagens bibliotek, står det absolut säkert, att bestämmelserna gälla däckslast av trä. Det ser sannerligen ut, som om kommerskollegium eller Kungl. Maj:t vidtagit ändringar i denna förordning utan att vi här i riksdagen fått veta det! Jag har för min del aldrig hört omtalas att man verkställt ändring i denna författning, som är skriven uteslutande för däckslast av trä, och hittillsdags ha vi alltid diskuterat dessa fall.

Har man emellertid genom att stryka orden »av trä» i författningen kunnat få bestämmelserna att gälla all däckslast, så ligger ju saken något annorlunda till. Men jag måste säga, att jag knappast tror, att denna omredigering kan täcka här omhandlade fall. Jag skall emellertid närmare undersöka saken. Hur härmed än förhåller sig har jag dock uppfattningen, att bestämmelser böra utfärdas om vad som skall iakttagas vid förande av stycke gods som däckslast. Är det nu så, som här uppges, att de förut gällande bestämmelserna beträffande däckslast av trä också skola gälla beträffande stycke gods, är det möjligt att härigenom någon kontroll kan utövas, men jag är mycket tvivlande, varför jag ber att få vidhålla mitt yrkande, herr talman.

Om bestämmelser ang. förande av stycke gods som däckslast.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om statsdepartementen.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosesteknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 11 §§ i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattnings med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

Genom en den 16 mars 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 171, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattnings med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; och

2:o lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat i

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

oförändrat skick bifallas av riksdagen, måtte för sin del antaga två i utlåtandet införda, med 1 och 2 betecknade förslag till lagar i nu ifrågasvarande ämnen.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Åkerman**: Herr talman! I avseende å föredragningen av första lagutskottets utlåtande nr 38 hemställes:

att till en början må föredragas vart för sig de båda av utskottet framställda lagförslagen, det under 1:o) upptagna i den ordning, att först företagas till avgörande paragrafvis utskottets förslag beträffande ändrad lydelse i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 och därefter övriga delar av ifrågasvarande lagförslag;

att sedan båda lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Det under 1:o) upptagna lagförslaget.

Utskottets förslag beträffande ändrad lydelse i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

1 § 1 och 4 mom.

Dessa moment lydde:

1 mom. Var som utan behörig tullangivning till riket inför spritdrycker eller vin, straffes för olovlig varuinförsel med böter till belopp motsvarande lägst femton, högst tjugufem kronor för liter av de olovligen införda dryckerna, dock minst femtio kronor, eller med fängelse i högst ett år.

Ändå att — — — — — nämnda belopp.

Sker den — — — — — år dömas.

4 mom. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna, då må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande och ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Förövas olovlig — — — — — böter dömas.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Anderson* i Hägelåkra, *John O. Karlsson*, *Bissmark* och *Christenson* i Södertälje på anförda skäl hemställt, att förslaget till ändring av 4 mom. första stycket av förevarande paragraf måtte avslås.

Herr **Anderson, Erik**: Herr förste vice talman! Jag har vid den nu föredragna paragrafen fogat en reservation, och jag skall därför be att med några ord få motivera min ställning till det föreliggande förslaget.

Detta lagförslag innebär ju en väsentlig skärpning av den nuvarande lagen om olaga införsel av vin- och spritdrycker till riket, en skärpning, som skulle ha till syfte att på ett mera effektivt sätt motarbeta smuggling. Spritsmugglingen är, som vi alla erkänna, ett ont i samhället, som måste med alla till buds

stående medel motarbetas. Skillnaden mellan min ståndpunkt och utskottsmajoritetens gäller endast vilka medel som böra användas.

Den nuvarande lagen är måhända behäftad med vissa brister, som behöva avhjälpas, men den har under alla omständigheter haft goda följder med sig. Det har under den tid, som gått sedan den trädde i kraft, visat sig, att den erkänts av den allmänna folkmeningen, och det är väl ytterst få bland det svenska folket, som numera icke ogilla och förakta spritsmugglingen. Jag anser, att enbart genom denna omständighet är ganska mycket vunnet.

Nu har man, som jag nämnde, föreslagit en väsentlig skärpning av straffet enligt första paragrafen, och denna skärpning är så betydande, att man enligt min mening kan befara, att den allmänna folkmeningen och rättsuppfattningen kan komma att reagera mot dylika alltför hårda straff. Jag skall i det avseendet be att få anföra vad justitierådet von Seth i detta sammanhang yttrat: »Jag kan emellertid ej underlåta att framhålla, att det synes mig, som om man nu i fråga om bestraffningen av förseelser, som hava avseende å rusdrycker, nått och redan i avsevärd mån överskridit den gräns, över vilken bestraffningsåtgärder icke kunna sträckas utan att verka mera till skada än till gagn. Det får ej förglömmas, att ett straff lätt kan förlora i psykologisk verkan, om det icke uppbäres av en mera allmän rättsuppfattning om dess skälighet, eller med andra ord att ett straff, som icke hos omgivningen medför en mot dess stränghet svarande känsla av åtminstone tillfällig mindervärdighet hos den bestraffade, icke kan utöva den med detsamma avsedda inverkan vare sig på den bestraffade eller på andra, som kunde vara benägna att förse sig på enahanda sätt.»

Jag hyser i likhet med justitierådet von Seth den åsikten, att de straffsatser, som äro i den förslagna lagen föreskrivna i första paragrafen, måhända äro alltför stränga, och att man kan befara, att det allmänna rättsmedvetandet kan reagera mot så hårda straffsatser för de förseelser, som där äro i fråga. Skulle så ske, är det också givet, att folkmeningen kommer att svänga om och att lagen kommer att verka i motsatt riktning mot vad man avsett att den bör verka.

Nu ha vi reservanter föreslagit en uppmjukning eller en lindring med avseende på första paragrafen, fjärde momentet, och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till paragrafen med den ändring beträffande fjärde momentet, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Åkerman: Herr förste vice talman! Den föregående ärade talaren nämnde, att den lag, som nu är gällande, verkat tillräckligt hämmande på spritsmugglingstrafiken i vårt land, och han föreställde sig, att ifall man nu ytterligare skärpte straffen, skulle detta ha en ogynnsam psykologisk inverkan på den allmänna meningen. I detta syfte åberopade han justitierådet von Seths uttalande i lagrådet. Jag vill då erinra om, att herr von Seth, ehuru han visserligen ansett, att man nu nått kulmen, trots allt gått med på lagförslaget i ifrågavarande del. Han endast ville säga ifrån, att man enligt hans mening hade all anledning att taga sig till vara, och han förväntade också, att man, då lagen en gång skulle göras definitiv, skulle verkställa en grundlig överarbetning av densamma.

Vad nu särskilt beträffar den del av 1 §, för vilken reservanterna väl egentligen ha det största intresset, nämligen fjärde momentet, så handlar detta, som herrarna finna, om iterationsstraffet; i det fallet har av reservanterna anmärkts, att lagförslaget gått för långt, och att man i detta stycke borde bibehålla lagen sådan den är. Man har anfört, att det synes vara alltför hårt, att en man, som först blivit dömd efter 5 § för att han tagit olovlig befattning med insmugglade spritdrycker och sedan råkar ut för bestämmelserna i 1 § 4 mom.,

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

genast skulle fällas till iterationsstraff. Men man får å andra sidan besinna, att det härvidlag nästan alltid förhåller sig så, att innan någon råkar ut för ett åtal, har han smusslat ganska länge med denna trafik. Det är sällan som folk har sådan gemen otur, att de bli fast första gången — de ha utan tvivel syndat på nåden både länge och väl. Skulle man nu emellertid verkligen er-tappa en stackare, som är utsatt för en så gemen otur, finns det i alla fall möjligheter för domstolarna att mildra hans straff. Först och främst stadgas, att om han icke åsyftat att försälja dryckerna, må han slippa det strängare straffet, och det kan väl i många fall också antagas, att man kan godtaga en rimlig förklaring från vederbörandes sida, att det icke varit hans mening att sälja varan. Skulle man icke på den vägen komma till en mildare dom, står ju nådevägen öppen.

Överhuvud taget vill jag dock säga, att de skärpningar, som här föreslagits, även om de juridiskt-tekniskt sett kunna förefalla hårda, dock äro av nödvändigheten påkallade. Man har anmärkt, att lagen hittills, åtminstone vid vissa domstolar, tillämpats alldeles för mildt, och det vill förefalla, som om så verkligen varit förhållandet.

Emellertid måste man ju göra en skillnad beträffande dem, som köpa sprit för att de icke kunna komma åt den på annat sätt. De köpa langarsprit helt enkelt därför, att de äro törstiga. Det är bedröfligt, att de göra det, men det är ju inte meningen, att de skola råka ut för iterationsstraffen. Det är de personer, som försälja sprit, som man vill komma åt, och man må väl ändå säga, att om någon tillåter sig att på det sättet trotsa lagen, att han avyttrar dylika drycker, är han icke precis värd, att man tager så lindrigt på hans brott.

Herr talman! Jag kunde ju här nu upptaga även de andra punkterna i förslaget till behandling, men det kanske är lämpligt att vänta därmed tills längre fram under debatten. Tills vidare skall jag sålunda nöja mig med det nu anförda; jag torde senare få tillfälle, särskilt då vi komma till 8 §, att bemöta reservanternas framställningar i denna del. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Bismark: Herr talman! De nu gällande bestämmelserna om ansvar för spritsmuggling äro, som vi alla känna, ganska stränga. Redan för andra resan skall straffet utgöra fängelse eller straffarbete. Endast i det fall, att varuinförseln skett i ringa omfattning och därjämte omständigheterna äro synnerligen förmildrande, kan till böter dömas. Man kan tycka, att denna straffskala, som för spritsmugglingen har vida hårdare straff för andra resan än det som stadgas exempelvis för andra resan olovligt tillgrepp i mindre omfattning, bör kunna vara tillräcklig.

Det har nu anförts såsom skäl för en skärpning, att vissa domstolar skulle ha dömt till böter, även när spritsmuggling ägt rum i ganska stor skala. Men korrektivet emot sådana domstolsutslag bör väl eljest vara, att man överklagar dem. Här har man i stället ansett, att man skall gå den vägen att skärpa lagstiftningen, och man har därför föreslagit, att böter skola kunna ådömas vid andra eller tredje resan etc. endast i det fall, att spritsmuggling har ägt rum i ringa omfattning och utan syfte att avyttra varan och omständigheterna därjämte äro synnerligen mildrande. Dessutom har man som iterationsanledning upptagit även det fall, att den straffade förbrutit sig mot 5 § i lagen, d. v. s. det fall, då han förvärvat, köpt eller dolt olovligt införda spritvaror. Detta förfarande var före 1924 straffritt, det betraktades alltså överhuvud taget icke som något brott. Efter 1924 är det kriminaliserat, och nu är man redan färdig att ge förfarandet så grov brottslig karaktär, att det skall kunna leda till iterationspåföljd såväl då det upprepas i samma form som då det har föregått en olovlig varuinförsel.

Vad innebär nu detta? Vi tänka oss en person, låt oss säga en sjöman, som för några år sedan infört en halv flaska brännvin. Han blev upptäckt och dömd till något ringa bötesstraff. Sedan kommer han igen efter några år och blir erappad med att ha sålt en halv liter olovligen infört brännvin. Då skall han behandlas som en grov missdådare. Det finns ingen möjlighet att döma honom till bötesstraff, nämligen såvida han är ärlig och erkänner, att han infört varan för att sälja den. Däremot kan han ju, som lagutskottets ärade ordförande anförde, möjligtvis svänga sig och påstå, att han icke hade för avsikt att sälja varan, och då kan han slippa undan med böter. Är han däremot tillräckligt ärlig för att erkänna, att han infört varan för att sälja den, skall han ovillkorligen dömas till fängelse eller straffarbete. Han kan ju möjligtvis komma undan denna påföljd i 5 §, om han gör gällande, att han stulit spriten. Förklarar han, att han stulit spriten, slipper han kanske undan med 25 kronors böter, men säger han, att han fört den i land från ett fartyg, måste han dömas till fängelse eller straffarbete.

Finns det nu någon rim och reson i att skärpa lagstiftningen på detta sätt? Herr ordföranden i lagutskottet antydde, att det i regel torde vara så, att de personer, som bli fast, i själva verket gjort sig skyldiga till dylika förseelser många gånger förut, utan att de blivit upptäckta. Därför borde man icke ha någon större medkänsla med dem. Jag hemställer verkligen till herr Åkerman, om han vid närmare eftertanke vill, att man skall tillämpa sådana grunder, när det gäller att utmäta straff. Jag har alltid tänkt mig, att den svarande skall anses oskyldig, tills man bevisat motsatsen. Här skall man presumera, att han begått en massa liknande förseelser förut!

Ännu underligare ställa sig dessa bestämmelser om strängare straff, om man jämför dem med exempelvis de i samma lag upptagna straffen för försäljning av olovligt tillverkade spritdrycker. Om en gammal spritsmugglare, som varit dömd till straffarbete för olovlig varuinförsel, tar sig för att övergå till ett annat »näringsfång» och i stället bränner brännvin, så kan han slippa med böter första gången han blir fast för detta, även om han varit dömd aldrig så många gånger för de förra förseelserna. Bestämmelserna finnas i samma lag, men man har icke i iterationsavseende kombinerat de olika brotten olovlig varuinförsel och försäljning av olovligen tillverkade spritdrycker. Anledningen till detta har jag svårt att förstå, ty givetvis finns det mycket större anledning att så hårt som möjligt klämma efter en yrkessmugglare, om han slår sig på sprittillverkning.

Alla dessa omständigheter ha gjort, att jag för min del starkt ställt mig emot hela den nu föreslagna straffskärpningen. Det säges av den beredning, som utrett frågan och som framställt förslaget om denna straffskärpning, att extraordinärt stränga medel måste tillgripas, »eftersom det gäller en extraordinär företeelse av särskilt samhällsskadlig natur och en grupp av brottslingar, vilka äro förtjänta av hårt straff, i synnerhet därför att de ockra på svagheten och det sjukliga begäret hos de minst motståndskraftiga elementen i de folklager, som leva på armodets gräns». Det låter ju mycket vackert, detta. Emellertid är jag själv domare i en sjöstad på västkusten, och min erfarenhet är, att många av dem, som haft att svara för smuggling av små kvantiteter, ha gått ombord på en båt och köpt sig en flaska sprit, som de sedan tagit i land och berusat sig med. Påträffas då hos någon dessa flaskor, på vilka man genast kan se, att det gäller smuggelsprit — det är nämligen ett slags bleckflaskor, som äro formade efter kroppen, så att man kan bära dem på sig utan att det syns — så är han fast för smuggling. Är han då så ärlig, att han erkänner, att det naturligtvis är smuggelsprit, som han innehar, måste han ådömas det strängare straffet. Det är just dessa »de minst motståndskraftiga

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

Ang. änd-
ringar i den
s. k. sprit-
införsellagen
m. m.
(Forts.)

elementen i de folklager, som leva på armodets gräns», som mycket ofta råka ut för dessa bestämmelser.

För övrigt vill jag påpeka, att när man kriminaliserade själva innehavet av olovligt införda spritdrycker, tog man bort det bästa av de bevis, som kunde leda till den verkliga smugglarens fällande. Nu får man oftast bara fast dem, som bära sprit på sig, och de äro icke vittnesgilla och kunna alltså icke bära vittne mot den, som faktiskt infört spriten. De verkliga langarna kommer man på detta sätt icke åt.

Sedan ha vi en annan grupp av befolkningen, som hårt skulle drabbas även för vad man kan anse vara tämligen oskyldiga förseelser. Det talas ju i beredningen om den grupp av brottslingar, som »ockra på svagheten och det sjukliga begäret hos de minst motståndskraftiga elementen». Det låter onekligen farligt! Men när vi tänka på våra unga, hurtiga sjömän, som ha den lilla svagheten att i vilken hamn de än gå i land taga med sig litet av sina förråd, vare sig det gäller sprit eller tobak, så veta vi nog, att dessa ingalunda ha den föreställningen, att de, om de sälja dessa varor till dem, som anse sig behöva dem, ockra på deras nöd, utan att de tvärtom tro sig bereda dem en liten glädje. Jag tror, att det är alldeles falskt att beskylla dessa sjömän, som det nu särskilt gäller, för att vara några större brottslingar. De ådagalägga ett visst lättsinne och en viss brist på laglydnad, som naturligtvis måste beivras, men jag kan icke få för mig, att dessa kategorier lagöverträdare måste betraktas som grova brottslingar.

Det ser ut, som om beredningen, som haft detta förslag om hand från början, endast tänkt på de verkliga spritsmugglarna. Men beträffande dessa gäller redan det strängare straffet, och dessa straffskärpningar rikta sig icke mot dessa spritgrossörer, som förut varit straffade för liknande brott. På grund av dessa skäl, herr talman, ber jag att på denna punkt få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Det är ju alldeles obestriddligt, att lagförslagets straffbestämmelser från vissa synpunkter te sig stränga. Det är därför först efter grundligt övervägande, som jag ansett mig böra i huvudsak gå in för det förslag, som har framkommit genom den nyss apostroferade kommittéutredningen. När jag gjort detta, har det skett därför, att spritsmugglingen — åtminstone om man icke ser den i det ljus, i vilket den förre talaren nyss har betraktat den — obestriddligen är icke blott en stor samhällsfara, särskilt med hänsyn till den förvildning, som skapas kring densamma, utan också i regel ekonomiskt synnerligen lönande för den, som utövar densamma. Jag har känt mig övertygad om, att det under sådana omständigheter icke går att få bukt med denna smugglingstrafik utan att straffhotet är kraftigt. straffet ganska drakoniskt. När nu lagrådet enhälligt — *även* justitierådet von Seth — kunnat ansluta sig till dessa straffskärpningar, förefaller det mig, som om denna kammare skulle kunna låta sina betänkligheter falla.

Vad reservationen beträffar, har jag icke mycket att tillägga till vad utskottets ordförande andragit mot densamma. Jag har ingen anledning att bemöta herr Bismarks kritik av sådana paragrafer i förslaget, mot vilka icke anmälts reservation, men som av honom ändock berördes. Jag vill gärna medgiva, att man här liksom i många andra dylika fall kan uppkonstruera situationer, då straffbestämmelserna synas alldeles för rigorösa. Men i de fall, varom vi nu tala, finnes det ju alltid möjlighet att döma exempelvis till en månads fängelse villkorligt. Jag kan under sådana förhållanden icke se, att man av denna anledning bör avstå från att gå in för straffskärpningar, som från andra synpunkter äro ett nödtvång.

Emellertid kan jag icke underlåta att framhålla, att reservanternas eget

förslag, är mycket besynnerligt, ty det innebär, att en person, som efter vartannat gjort sig skyldig till två sådana *lindrigare* brott, varom talas i 5 §, skulle träffas av den *skärpande* straffpåföljd, som omförmåles i 1 §, under det att däremot den *lindrigare* straffpåföljden enligt samma 1 § skulle träffa den, som efter vartannat gjort sig skyldig till ett sådant *lindrigare* brott enligt 5 § och därefter till ett *grövre* brott enligt 1 §. Jag skulle ha kunnat förstå reservanternas, om det varit tvärtom, om reservanternas alltså sagt, att man i det förra fallet skulle tillämpa den *lindrigare* straffbestämmelsen och i det senare fallet den *strängare*. Reservanternas ha nämligen accepterat alla de olika former av straffskärpningar — även skärpningarna enligt iterationsbestämmelserna — som kunna ifrågakomma enligt lagförslaget, endast med den förändring, som jag nu antytt. Jag kan icke se annat än att reservanternas förslag med hänsyn till detta förhållande är oantagligt, och jag förmodar, att det icke gärna kan godkännas av lagrådet. Hur som helst hemställer jag till kammaren att taga utskottets förslag.

Ang. ändringar i den s. k. spritinföresällagen m. m.
(Forts.)

Herr Bismark: Herr talman! De invändningar, som herr statsrådet gjort mot vår reservation, förefalla mig icke vara vidare befogade. Vi ha icke velat vara med om straffskärpningsbestämmelsernas inträdande, då en *lindrigare* förseelse har gått förut och en svårare sedan följer. Däremot ha vi velat vara med om straffskärpning, när den svårare förseelsen har gått förut och den *lindrigare* sedan följer. Det är i och för sig naturligtvis fullkomligt riktigt. Sedan ha vi brutit udden av de invändningar, som kunna göras, genom att vi i 1 § ha berett möjlighet att i *lindrigare* fall döma till böter, då man tager den straffskärpning, som är föreslagen i 5 §. Denna hade vi naturligtvis icke kunnat bibehålla, om vi icke föreslagit ändring i 1 §. Detta har varit vår tankegång.

Beträffande herr statsrådets förmodan, att lagrådet icke skulle kunna godtaga denna ändring, hyser jag icke de ringaste farhågor. När lagrådet har kunnat svälja allt det andra, t. ex. att man icke skall ha iterationspåföljd för olovlig tillverkning av brännvin och sedermera spritsmuggling eller tvärtom, förstår jag icke, vad man skulle ha att erinra mot den av statsrådet påpekade lilla inadvartensen, som i sak icke betyder någonting, när vi dock få den böteskala, som vi vilja ha för de *lindrigare* fallen. Jag medgiver, att det kan förekomma fall enligt 5 §, där den *strängare* iterationspåföljden kunde vara fullt befogad vid därefter följande brott enligt § 1, men det är viktigare att iterationspåföljden icke drabbar för strängt vid de *lindrigare* fallen.

Herr statsrådet Lyberg: Jag förstod herr Bismarks resonemang hela vägen ända till slutet, där han söker försvara, att man med reservanternas ståndpunkt i fråga om 1 § antager denna bestämmelse i 5 §: »Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut fällt till straff för enahanda brott», — d. v. s. sådana *lindrigare* brott, som det här är fråga om — »eller för brott, som i 1 § sägs, straffes såsom i 1 § 4 mom. första stycket är för där avsett fall stadgat.» Herr Bismarks resonemang är naturligtvis riktigt så till vida, att man genom ändringar, som äro ifrågasatta av reservanternas, skulle komma därefter, att endast bötespåföljd behöver följa i dylikt fall av iteration, nämligen då en person två gånger å rad har begått det *lindrigare* brottet enligt 5 §. Men vad jag sagt är: Att låta lagen normalt stadga straffskärpning, när det gäller två *lindrigare* brott, som följa på varandra, men mildare straff för det fall, att på det mildare brottet följer ett *grövre*, kan icke vara riktigt. Detta vidhåller jag.

Herr Klefbeck: Herr talman! Det är ju så, att man på det allra närmaste berör särskilt uppskattade mänskliga »rättigheter», då man kommer in på

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

spritkapitlet. Jag förstår detta så till vida, att jag tror, att det är oklokt att i onödan vara kitslig på detta område. Men det här föreliggande ärendet rör sig väl i alla fall på ett sådant plan, där man kan låta ganska mycket av sin ståndpunkt till sprithistorierna i och för sig få träda tillbaka, när det ju är fråga om människor, som i allmänhet ha använt folks begär efter dessa drycker på ett sådant sätt, som vi i allmänhet icke vilja respektera.

Det moment, som det nu är fråga om, handlar ju uteslutande om sådana människor, som förut en eller flera gånger varit straffade för olovlig införsel av spritdrycker eller också för sådan befattning med spritdrycker, som omfattas i 5 §. De äro sålunda icke riktigt så oskyldiga, som herr Bismark velat göra dem. De ha nämligen förut varit i kollision med rättvisan en eller flera gånger.

Sedan kommer jag till det exempel, som herr Bismark anförde och som föreföll vara ömmande. Han talade om en ung sjöman, som icke hade för avsikt att vara lagbrytare, men som ville skoja litet med rättvisan och smuggla. Till bemötande av detta vill jag säga, att ej heller den nu föreslagna paragrafen behöver drabba denna mer oskyldiga smugglare på ett så upprörande sätt, som herr Bismark gjorde gällande. Ty såvitt vi vid vår överläggning inom utskottet kunnat förstå, finns för domaren en möjlighet beredd, att han för upprepad förseelse skall döma en sådan relativt oskyldig smugglare, visserligen döma honom till fängelse, så och så mycket, men även samtidigt låta institutet villkorlig dom komma till tillämpning.

Det är däremot en helt annan typ, som vi avse att komma åt med denna paragraf, en typ som man enligt min uppfattning icke bör ha det allra minsta förbarmande med. Det är sådana människor, som vi kalla för langare, vilka gjort det till ett mycket lönande näringsfång att söka komma över smugelsprit och sedan försälja den till de allra fattigaste, eländaste och mest nedkomna bland våra medborgare. Att se en sådan person rikta sig på dylika medmänniskors bekostnad är något, som sannerligen inte är vidare uppbyggligt.

Nu har det ju visat sig, att även om de bestämmelser, som vi fingo senast, i betydlig mån ha inskränkt spritsmugglingen, det ändå från en hel mängd håll har intygats, att det finnes tillräckligt mycket kvar av spritsmugglingen och att det är nödvändigt att gripa in med litet kraftigare vapen. När då dessa syndare förtjäna så oerhört på sin s. k. näring, måste naturligtvis så mycket kraftigare medel tillgripas mot dem.

Vad nu beträffar att vi i 4 mom. såsom skäl för det strängare straffet ha infört, att man skall taga hänsyn också till befattning med spritdrycker enligt 5 §, har det ju sin helt naturliga förklaring. Det är ju så, att när en sådan person råkar fast, har han innehaft spritdrycker på det sätt, som det står där, nämligen antingen förvärvat, forslat, dolt eller förvarat dem. Vid den sedermera förekommande rättegången har han på grund av bristande bevisning icke kunnat dömas för annat än detta ringare brott, under det att det är tämligen uppenbart för vem som helst, att han också haft sin del i själva införseln. Hänsynen till denna realitet har nu gjort, att man såsom grund för det strängare straffet redan i 1 § har kunnat taga hänsyn till brott även enligt 5 §.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror, att det är fullständigt nödvändigt att vi få en skärpning, om vi skola kunna råda bot på de nu förefintliga missförhållandena.

Herr Sundberg: Herr talman! Jag skall be att i denna punkt få ansluta mig till den i ärendet avgivna reservationen. Enligt min åsikt äro straffbestämmelserna för olovlig befattning med spritdrycker redan nu tillräckligt

stränga. Om man går med på den föreslagna höjningen av bötesstraffen i 1 § 1 mom., 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom., borde det kunna räcka. Att därjämte, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslå, vid andra gången förövad olovlig införsel av rusdrycker ovillkorligt binda domstolen vid att döma till urbota bestraffning, om införseln skett i syfte att försälja dryckerna, finner jag vara i många fall alldeles för strängt. Detta uttalande gör jag på grund av den erfarenhet jag förvärvat mig som tulldomare. Det är så, att de fall, då olovlig införsel av rusdrycker i större kvantiteter äger rum, icke äro så synnerligen många. Detta gör att tulldomstolarna, utom i de största städerna, nära nog uteslutande ha att syssla med åtal, som röra mycket små kvantiteter, oftast rena bagateller. Så har också varit förhållandet med de flesta tullmål jag haft att handlägga. Och jag kan meddela, att om 1 § 4 mom. haft den nu föreslagna lydelsen, skulle detta många gånger lett till oskäligt hård bestraffning. Låt mig endast taga ett enda exempel! Det var en skeppare, som gick på fraktfart från en bohuslänsk hamn till Stettin. I Stettin köper han en flaska billigt brännvin för att använda sedan han kommit hem. Tullbevakningen upptäcker den ombord. Han har nämligen gömt den på skutan. Han får böta 30 kronor. Enligt de föreslagna höjda bötesbestämmelserna blir det 50 kronor. Någon tid därefter gör han en ny resa. Han tycker, även nu, att det väl icke kan vara så farligt att köpa en flaska för egen räkning — kanske jag får in den, tänker han. Så kommer han att tänka på att det kan vara trevligt att få med en flaska åt sin granne, och han köper därför en flaska till. Dessa två flaskor får han in och överlämnar den ena till sin granne, som betalar 75 öre eller möjligen 1 krona. Men skepparen blir angiven och det blir åtal. Då skulle denna person ovillkorligen bli dömd till urbota bestraffning enligt den här föreslagna lydelsen av paragrafen. Detta är enligt mitt förmenande ett alldeles orimligt straff för en så enkel förbrytelse. Om man jämför straffet för en sådan förbrytelse med straffet för andra brott, som enligt strafflagen äro belagda med böter, blir man ju ganska förvånad. Herr Bissmark har påpekat, att man kan begå andra resan snatteri och ändock endast få böter till straff. Det kan ådömas böter för förskingring och bedrägeri. Det kan också ådömas böter för uppsåtlig misshandel, vara mindre lyte, kroppsfel eller sjukdom, som icke är livsfarlig, följt, då det finnes förmildrande omständigheter. Men i ett sådant här bagatellartat fall kan domstolen absolut icke döma till annat än urbota bestraffning. Jag skulle kunna anföra många exempel på dylika, jag skulle vilja säga, obetydliga förseelser, som med de nu föreslagna bestämmelserna skulle komma att beläggas med urbota straff.

1 § 4 mom. i dess nuvarande lydelse ger domstolen alla önskvärda möjligheter att hålla efter personer, som göra sig skyldiga till upprepade förseelser av ifrågavarande slag, och det förefaller, som det förut påpekats, som om den föreslagna ändringen tillkommit på grund av något slags misstro till domstens villighet att klämma efter vederbörande.

Jag vill även inlägga en gensaga mot förslaget att bland iterationsförseelserna upptaga även förseelse enligt 5 § spritinförsellagen. I denna paragraf stadgas straff för den, som för egen eller annans räkning förvärvar, döljer eller förvarar rusdrycker, som uppenbarligen olovligen införts. För att straff skall kunna ådömas enligt denna paragraf fordras det blott, att åklagaren skall visa sådana förhållanden, att det är uppenbart, att de varor, varmed den tilltalade tagit befattning, blivit olovligen införda. Den tilltalade blir fri endast, om han kan göra sannolikt, att han icke ägt kännedom om eller haft anledning misstänka, att dryckerna olovligen införts. Då denna sista bevisning ej är så lätt att prestera för den tilltalade, inses lätt, att det mycket väl i ett eller annat fall kan hända, att en person blir dömd, utan att han i själva verket haft någon kännedom om att av honom mottagna varor blivit olovligen införda. Det

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

föreligger med andra ord alltså i många fall blott en presumption för att han är brottslig, och det är enligt min mening orätt att jämföra en person, som fått en sådan dom, med den, som på full bevisning dömts för olovlig införsel av spritdrycker.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Lindley: Jag har inga sympatier för de stora smugglarna, men å andra sidan måste jag säga, att jag har ganska stora sympatier för de små smugglarna. Ja, herrarna kunna skratta, men jag måste fråga, hur många är det av herrarna här, som varit i utlandet, som icke gjort sig skyldiga till några dylika förseelser. Handen på hjärtat! Det är säkert mycket, mycket få. I allmänhet visar man icke upp allt vad man köpt i utlandet, när man skall förtulla inför svensk myndighet. När man tänker på saken, sådan den i realiteten är, kan man då förvåna sig över att sjöfolk gör sig skyldiga till små smugglingsförseelser?

Nu säger man, att det icke är dessa smugglingsförseelser, som man här avser att komma åt, utan att det här är fråga om den verkliga spritsmugglingen, som är en betydligt farligare sak. Jag erkänner, att det kan vara farligt med spritsmugglingen, och att det ombord på fartygen åtminstone finnes en del personer, som smuggla och som kunna i det närmaste jämföras med dessa s. k. »grossörer» i spritsmuggling. Det finns andra återigen, som kanske smuggla mera av vana, om jag så må säga, och för att komma undan tullen för varorna, och detta gäller framför allt varor, som de själva ha behov av.

Nu ber jag herrarna komma ihåg, att det är en omständighet som mer än någon annan kan locka sjöfolket till smuggling av spritvaror. Andra medborgare äro ju bosatta på en viss ort, och de ha där i allmänhet, om de äro så pass betrodda, sina egna motböcker, på vilka de få taga ut spritvaror. En sjöman däremot, som ena gången kommer till en hamn, andra gången till en annan hamn, är ställd i en betydligt sämre belägenhet än någon annan. Nu säger man: Ja, men en sjöman kan få spritvaror på restaurangerna, om han vill. Men det får han endast mot att han intager en viss matranson. Då emellertid sjömännen ha sitt kosthåll ombord betyder det, att de äro alldeles utestängda från möjlighet att kunna få sprit, och det är ju icke alla som äro absolutister. Då dessa sjömän nu äro utestängda från varje sådan möjlighet, ligger det mycket nära till hands för dem att söka smuggla in någon liten kvantitet, då det finnes möjlighet därtill. Det behövs sedan icke mer än att han eventuellt skall avstå eller avyttra en sådan liten kvantitet till någon annan, till en kamrat t. ex., för att han ögonblickligen skall ha gjort sig skyldig till brott mot denna bestämmelse och alltså straffas med fängelse, ett urbota straff. Men nog tycker man, att det skulle vara hårt. Då påpekar man emellertid, att det finns möjlighet att få nåd eller villkorlig dom. Ja, det är ju möjligt, att en sådan person kan få villkorlig dom. Men låt oss säga, att han efter något år, ett par, tre, fyra eller fem år begår samma förseelse. Då sitter han fast ännu värre, ty då blir han straffad för såväl det förra som det senare brottet.

Jag är mycket rädd för att man vid tillämpningen av denna bestämmelse icke kommer, som man här har sagt, att handskas så lent med densamma, utan att dessa tillfälliga förseelser skola komma att straffas alltför strängt. Jag tror, att dessa tillfälliga förseelser äro de flesta. I de övriga fallen av förseelser däremot, sådana fall, där spritgrossörer leverera en spritlast t. ex., som de smugglat in, blir det ju fråga om endast något enstaka stort brott, under det att de förra fallen, då fartygen komma in med sina besättningsmän, ju utgöra den stora massan av sådana brott, som här komma i fråga, och sålunda de, som mest komma att träffas av denna lagskärpning.

Alla de förklaringar, som jag hittills har hört här under debatten, ha hos mig

lämnat det intrycket, att denna lagändring säkerligen kommer att bli till ofantligt stor skada, då det gäller straff för sådana, vad jag kallar, smärre förseelser.

Jag tycker, att även en hel del andra bestämmelser här äro väl stränga. Om t. ex. en person har lyckats smugla in en liten butelj spritvaror, är minimum i fråga om bötesstraffet 50 kronor. Redan av detta skäl, att lagförslaget skärper bötesstraffet för sådana smärre förseelser, som det här är fråga om, tycker jag detsamma är obilligt och icke berättigat. Men ännu värre blir det, då det kommer till fängelse för insmuggling och försäljning av små kvantiteter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Trygger: Ja, herr talman, det är litet genant att uppträda efter herr Lindley, ty man skulle ju kunna misstänka, att jag hörde till den klass, som har smuglat in sprit. Jag måste därför börja med att svära mig fri från en sådan misstanke.

Vad själva saken angår, är det nog bra att ha kunskaper, men det kan även ha sina sidor. I min ungdom, när jag läste straffrätt, lärde jag mig, att man icke fick bygga straffrätten på den s. k. avskräckningsteorien, utan att man skulle undersöka den skuld, som kunde anses föreligga hos den brottslige. Denna gamla uppfattning hänger ännu i mig. Jag kan icke frigöra mig från åsikten, att den skulle vara riktig. Nu kan jag icke förklara den skärpning, som här är i fråga, på något annat sätt än som ett uttryck för avskräckningsteorien, däremot icke för denna rättsvisans teori, skuldeorien.

Men det är en annan sak, som jag vill fästa uppmärksamheten vid, och det är, att för mig är det icke likgiltigt, om svenska medborgare bliva dömda till fängelse, låt vara att de få villkorlig dom. Det kan inte hjälpas; det är dock en mycket stor skillnad enligt folkets uppfattning mellan en person, som har blivit dömd till böter, och en person, som blivit dömd till fängelse. En person, som blivit dömd till böter, faller det t. ex. ingen in att kalla för en brottsling när han talar om honom, men har en person blivit dömd till fängelse, så är, tror jag, den allmänna meningen den, att han mer eller mindre starkt bör rubriceras såsom tillhörande förbrytarklassen. Och då är det ju förskräckligt, att om en person har begått en, låt vara upprepad förseelse, som kan vara av synnerligen lindrig beskaffenhet, utan att dock med det föreliggande förslagets formulering falla under bestämmelsen om strafflindring, måste han dömas till fängelse. Enligt den nuvarande lydelsen får man taga i betraktande icke blott den förmildrande omständighet, som här nämnes, d. v. s. att det icke funnits någon avsikt att försälja spriten, utan man får taga i betraktande även andra förmildrande omständigheter och sedan efter det intryck, man fått av det hela, utmäta straffet. Detta borde väl ändå vara det med verklig rättvisa mera överensstämmande.

Dessa mina meningar äro icke nya för dagen, utan jag har för många år sedan här i kammaren talat i samma riktning, när det var fråga om en bestraffning, där jag för övrigt hade ganska stark känsla av brottets objektiva farlighet. Jag ansåg dock vid nämnda tillfälle, att man gick för långt i det förslag, som då förelåg, i att utvidga kretsen av dem, som utan absolut nödtvång bland svenska medborgare skulle komma att anses såsom verkliga förbrytare.

På dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till reservationen.

Herr Schlyter: Herr talman, mina herrar! Jag förmodar, att de kammarledamöter, som åhört denna debatt, ha fullständigt klart för sig, vad det är för en punkt, som kammaren nu går att rösta om. Det gäller den kungl. propositionens förslag, att en person, som andra resan blir dömd enligt lagen

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

om olovlig införsel av spritdrycker och vid denna andra resa blir övertygad om att hava haft i uppsåt att försälja de olovligen införda spritdryckerna, av domstolen icke kan dömas till mindre än fängelse.

Nu säger herr Trygger, att en så sträng straffbestämmelse som denna påminner honom om den avskräckningsteori i straffrätten, som han för sin del icke är anhängare av. Han menar, att *skulden* skall vara den rätta grunden för ett så strängt straff. Jag kan till svar därpå huvudsakligen inskränka mig till att helt och fullt instämma i vad herr Klefbeck sade. Herr Klefbeck visade upp, att det stora flertalet av dem, som komma att dömas efter den nu diskuterade paragrafen, äro verkligt antisociala, samhällsskadliga individer. Dessa personer uppfylla alltså efter min uppfattning i högsta grad det krav på skuld, som herr Trygger uppställde.

Nu ha emellertid såväl herr Sundberg som herr Bismark för att kritisera denna bestämmelse dragit fram några fall, som de anse vara särskilt belysande för paragrafens tillämpning. De tala om dessa unga, hurtiga sjömän, som mera av tanklöshet än egentligen av brottslighet den ena gången efter den andra komma i strid med lagen. Även detta har blivit bemött av herr Klefbeck, som erinrat om att ifall vid något enstaka tillfälle en lagparagraf skulle komma att drabba individen hårdare än vad lagstiftaren har menat, så ha vi en annan lag, som sätter i lagskiparens hand möjligheten att utan att ens behöva besvara nådemyndigheten, inhibera straffets verkställighet genom att ge vederbörande villkorlig dom. Det är tydligt, att man icke sällan måste räkna med att man icke så noggrant kan avfatta en lagparagraf, att den i varje individuellt fall måste komma att tillämpas absolut rättvist. Det är ju just därför, som vi hava infört den möjlighet till ett slags benådningssakt redan ifrån domstolens sida, som ligger i den villkorliga domen.

Häremot invänder herr Trygger, att det i alla fall kommer att vid den sålunda dömda häfta ett alldeles särskilt märke. Han har blivit dömd till fängelse, och detta är enligt den allmänna uppfattningen allvarligare än att ha blivit dömd till böter. Nå, syftet med hela denna lagstiftning är ju att inpräglja i den allmänna uppfattningen, att den, som kommer tillbaka andra, tredje eller fjärde resan, sätter sig så upp emot samhällets önskan på denna punkt, att han riskerar ett ganska allvarligt straff. Jag kan för övrigt upprepa, vad första lagutskottets ärade ordförande sade, när han erinrade om att de allra flesta för här ifrågavarande slag av förbrytelser tilltalade äro sådana, som ha många icke beivrade resor bakom sig, innan de komma inför domstol.

Men jag tar fasta på herr Tryggers invändning och vill då såsom min uppfattning uttala, att i de flesta fall, där de åsyftade lindriga förbrytarna skulle komma att få villkorlig dom för en andra eller tredje resans förseelse, äro de antagligen själva mera betjänta av att ha detta hot hängande över sig, än de skulle vara av ett bötesstraff. Får en sådan person bötesstraff för en dylik handling, så bibringas honom den uppfattning, som herr Trygger tydligen ville inge honom, att det inte är så synnerligen farligt med en förbrytelse av detta slag. Han kommer säkerligen igen ännu en gång och även för tredje gången och får allt fortfarande bötesstraff, eftersom domstolen tycker, att hans förseelse är så pass obetydlig. Dessa bötesstraff kan han vanligen icke sona genom att betala böterna, utan han får den ena gången efter den andra sitta av dem. Det är min bestämda övertygelse, att han skadas mera av dessa upprepade vandringar till fängelset för att sitta av böter än han skulle skadas av att ha hängande över sig hotet om en månads fängelse: han vet nu, att om han kommer igen en gång till med en förseelse mot denna lag, får han inte bara straff för det nya brott, han begått, utan han får även avtjäna det förut ådömda fängelsestraffet.

Jag tror inte, mina herrar, att vi av ett vädjande till våra känslor med att lagen skulle vara överdrivet hård skola behöva föranledas till att företaga en ändring i här förevarande paragraf.

Emot herr Bismark vill jag inte underlåta att instämma i finansministerns kritik av hans förslag till paragrafens avfattning. Herr Bismark lämnade faktiskt obesvarad finansministerns erinran därom, att den, som dömes två gånger för den lindrigare förseelsen enligt § 5, efter herr Bismarks förslag blir strängare straffad än den, som första gången dömes efter 5 § och andra gången dömes för den grövre förseelsen i 1 §.

Att de herrar, som representera rådhusrätterna i så små, idylliska städer på Sveriges västra kust som Lysekil och Halmstad, inte precis ha samma erfarenhet som domstolen här i orten, vars rättsskipning inom utskottet bekantgjordes genom en mångfald exempel, vilka utvisade, att den nuvarande lagen inte garanterade en tillräcklig sträng bestraffning av de antisociala personer, som det här är fråga om — det torde kammaren finna förklarligt. Jag tror, att lagtillämpningen där borta på västkusten även efter antagandet av denna lag inte skall behöva bli alltför hård. Till slut hoppas jag, att kammaren tillger mig, att jag inte ingår i något bemötande av den talare, som förutsatte, att hans kamrater här i kammaren, om de lade handen på hjärtat, skulle behöva erkänna sig vara spritsmugglare.

Herr Leander: Herr talman! Jag tror, att åtskilliga av herrarna misskänna de personer, som det här är fråga om. De äro verkligen inte så menlösa, som herrarna tro. Man har sagt, att om en person kommer över en liter smugelsprit och sedan vid förhör erkänner, att han ämnat sälja hälften av denna, kan han bli dömd till fängelse eller straffarbete, förutsatt att han förut varit straffad för smuggling. Herrarna behöva emellertid inte alls vara rädda för att han avlägger en sådan bekännelse, ty dessa smugglare och langare ha lika bra reda på lagen i detta hänseende som någonsin den bäste domare.

Man har också sagt, att om en person stjälar denna sprit, får han lindrigare straff än om han smugglar den in i landet. För min del anser jag, att så bör det också vara, d. v. s. att den, som smugglar sprit, bör ha strängare straff än den, som stjälar sprit. Den senare faller offer för sitt begär, han kan inte, om han ser sig i tillfälle att komma över en liter sprit, lägga band på detta, utan då tillgriper han spriten för att kunna tillfredsställa sitt begär. Han är ändå en ganska ofarlig människa i allmänhet, han har bara svag karaktär, men den, som smugglar sprit, han är farlig, farlig för många, många människor, även om han kanske själv är nykter i sitt leverne. Jag har haft att göra med sådana personer, som själva rent av varit absolutister, men som ägnat sig åt detta yrke för förtjänstens skull. Jag vet särskilt en dansk, som smugglade mycket sprit och som jag kom i beröring med, och när jag frågade honom, varför han bedrev denna hantering, så svarade han: »Ja, själv använder jag inte sådant. Det skulle aldrig falla mig in. Men när svenskarna äro så dumma, så att de betala tio och femton kronor för en liter sprit, så är det klart, att då vill man begagna sig av konjunkturerna eller deras begär efter sprit för att därigenom förtjäna pengar.»

Vi behöva bestämt inte vara alltför ömsinta om dessa människor. När vi för en tid sedan här hade före frågan om fosterfördrivning, så framhöllo just de herrar, som nu yrka på att lagen skall vara så mild som möjligt, att en god domare alltid tar hänsyn till omständigheterna, så att man behövde inte frukta för att gällande lagbestämmelser skulle medföra några faror därvidlag. Varför skulle inte då en klok och god domare taga hänsyn till omständigheterna även i sådana fall som de här ifrågakvarande och döma därefter?

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.

(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

Vidare har herr Trygger sagt, att det är förskräckligt, att en person kan bli dömd till fängelse för ett så lindrigt brott som detta, och för all del, det kan ju så vara. Herr Trygger trodde, att han kommer att sedan få en stämpel på sig för hela livet. Jag vill dock erinra om att personer, som varit dömda till fängelse, sedan svingat sig upp till statens allra högsta ämbeten och alltså icke haft någon synnerlig olägenhet därav.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bismark: Herr talman! Jag är uppkallad av herr Schlyters anförande. Jag kan inte låta bli att inlägga en liten gensaga mot hans tolkningar här i straffrätt. Ifrån min uppsaladid minns jag liksom herr Trygger, hur det inpräntades, att preventivteorien icke gav något mått för straffet, och jag minns, att min lärare i straffrätt, professor Hagströmer, sade, att enligt den teorien skulle galoschstöld och paraplystöld kunna straffas med halsuggning, därför att denna teori icke har något mått för straffet. Om man bara lägger an på att förhindra brottet och alldeles glömmer dettas beskaffenhet och grovhet, kommer man till sådana resultat. Jag hade aldrig trott, att jag skulle få uppleva så pregnanta exempel, som här föreligga, på att man förskjuter straffets relation till själva brottets grovhet.

Vidare nämnde herr Schlyter, att fängelsestraff ofta är mycket nyttigare än bötesstraff, och han sade, att det kan vara mycket fördelaktigare för en person att ha fängelsestraff hängande över sig än att få betala böter. Ja, jag får säga, att detta ju tillhör teorien, men det är inte så i vår lagstiftning, det är inte så i vårt land. Man skall inte, när man bedömer en viss straffsats, ensamt för den anlägga en sådan synpunkt. Jag vill inte gå in på denna fråga nu, ty den ligger mycket djupare och kan följaktligen inte här diskuteras, men i varje fall bör man icke bryta lös en straffsats och göra den så fullständigt oberoende av det övriga systemet.

Därtill får jag säga, att då herr Schlyter gav sitt erkännande åt herr Klefbeck's motivering, blev jag ganska förvånad, ty jag får förklara, att jag tyckte, att denna med förlov sagt var ganska otillfredsställande. Herr Klefbeck säger: »Det är langarna, vi vilja åt, de andra kan domstolen döma villkorligt och ordna med på alla möjliga sätt.» Jag får då gemäla, att langarna ha ju inte med detta att göra. Dessa träffas redan av den nu gällande lagen, som vi vilja bibehålla, och erhålla fängelse eller straffarbete enligt denna. Endast i det fallet, att deras verksamhet bedrivits i liten omfattning och att det förefinnes synnerligen förmildrande omständigheter, kunna de befrias från fängelse. Men försök att leta upp en langare, beträffande vilken domstolen kan säga, att det föreligger synnerligen förmildrande omständigheter! Det är, tror jag, ytterst sällsynt och finns det några sådana fall, så låt langaren då få böta även han! Men jag vet inte, i vilka fall det skulle kunna anses föreligga några sådana omständigheter. Hela denna motivering från herr Klefbeck's sida är således enligt min mening alldeles missvisande. Langarna komma vi åt med det nuvarande systemet. Här gäller det endast de små förseelserna, som utgöra det stora flertalet.

Vidare talas det om behovet av en sträng lagstiftning i detta avseende. Ja, den beredning, som behandlat detta ärende, vitsordar, att vi fått bukt med smugglingen i stort sett. Den har gått så tillbaka på sista tiden, särskilt på grund av denna nya strafflag och de internationella avtal, som träffats, att nu är det egentligen bara i hamnarna, som det smugglas litet grand, och det utföres en omfattande verksamhet för att komma åt även dessa smugglare. Även där är smugglingen på retur. Men ändå skall man ha nya vapen mot den, vapen av en sådan beskaffenhet, att det upprör åtminstone den, som inte är alldeles förblindad av det enda syftet att vilja hindra spritförtäring.

Herr Winberg: Herr talman! Det är inte utan, att t. o. m. en så förhärdad syndare som jag blir litet varm om hjärtat, när man hör herr Trygger tala så vackert för att vi inte skola gå alltför strängt fram mot våra brottslingar. Man skulle nästan önska, att hela svenska folket mer eller mindre vore smugglare, då skulle det bli behandlat litet mera mjukt än annars.

Huruvida man överhuvud taget teoretiskt tillämpar avskräckningsprincipen här i landet eller ej, därom skall jag inte tvista med en så eminent förmåga som herr Trygger. Men rent praktiskt är det väl i alla fall så, att den icke så liten utsträckning förekommer. I varje fall är det ju ett faktum, att detta överseende med brottslingar, på grund av att brottet inte är så svårt, dock icke förefinnes i andra avseenden, t. ex. när en människa kanske på grund av svält eller fattigdom eller någonting dylikt begår stöld eller bryter sig in i ett hus för att skaffa sig litet mat. Då är nog lagen tillämplig i hela sin stränghet, och det föreligger inte några särskilt förmildrande omständigheter därvidlag. åtminstone inte i allmänhet.

Att herr Lindley har sympatier för smugglarna, var väl en skäligen onödig upplysning i detta sammanhang. Men när han talar så varmt för sjömännens sak och det framgår, att han tycks anse, att sjömännen i allmänhet vore smugglare, så tror jag, att det är något litet överdrivet, ty så illa ställt är det nog inte i regel. Naturligtvis är det alldeles riktigt, att det är beklagligt, att man skall få lov att tillgripa så skärpta, tillspetsade straffbestämmelser för vissa förseelser, och givetvis skulle även jag helst se, att man inte behövde det, men jag måste säga, att på här ifrågavarande område är det om någonsin ofrånkomligt, att man går fram med en viss skärpa. Ty det är inte så, som man framhållit, att spritsmugglingen är på retur och numera inte är så farlig. Den är tvärtom fortfarande ett ganska allvarsamt problem, och skall man överhuvud taget tänka sig att kunna komma åt denna smuggling, så går det inte att lägga fingrarna emellan. Jag är gärna med om en mycket human lagstiftning på alla områden, men jag tror, att detta är det område, där humaniteten sist bör få något avgörande inflytande. I stället kunna vi ägna oss åt att låta den få ett större inflytande på en hel del övriga områden i fråga om våra straffbestämmelser.

Jag är överhuvud taget av den bestämda uppfattningen, att skall man fortsätta att ha det system, som vi nu ha — man kan tvista därom, och jag är inte någon särskild anhängare av detsamma — men skola vi ha det, och skall det vara någon mening därmed, måste vi inpränta i svenska folket, att det är ett brott att smugla sprit, och när man nu har så pass vittgående reservationer här som att det skall vara andra resan och dessutom skall vara uppenbart, att personen smugglat i uppsåt att försälja, då tycker jag verkligen, att man varit så pass human, att jag bara skulle önska, att samma humanitet ådagalades i fråga om lagstiftningen beträffande andra förseelser här i samhället.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Bårg: Herr talman! Jag ber att få säga några ord, då jag deltagit i det förberedande arbetet på detta lagförslag.

Här säger herr Bissmark, att beredningen, som sysslat med dessa angelägenheter, tydligen har tagit enbart sikte på att komma åt de verkliga smugglarna och att man då så där i misshugg träffar — ja, jag vet inte, vad herr Bissmark skulle vilja kalla dem — de »overkliga» smugglarna också och att detta skulle vara alltför hårt. Det är ganska svårt att draga upp en gräns mellan dem, vilka man skulle ha rätt att beteckna såsom verkliga smugglare, och dem, som äro mera ofrivilliga smugglare, »amatörer» hör jag någon här föreslå — ja, gärna det.

Studerar man detta yrke — jag skulle vilja kalla det så — vilket spritsmugg-

Ang. ändringar i den s. k. spritinförslagen m. m.

(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

lingen har utbildats till på sina håll, så finns det en hel skala av företeelser därvidlag, som äro av den beskaffenheten, att man kan säga, att någon verklig gräns mellan skyldiga och mera oskyldiga smugglare är svår att draga.

När det talas om sjömännen, är detta ett tal, som verkar mycket bestickande och som också i viss mån kan ha skäl för sig. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att den smugglingstrafik, som besättningsmännen bedriva, har tagit en rätt bestämd och fast form och tillämpas i en utsträckning, som herrarna säkerligen knappast ha observerat eller fäst sig vid. Jag ber att få hänvisa till vad beredningen säger — det finns återgivet på sid. 13 i det betänkande, som är vidfogat propositionen. Jag ber att få läsa upp några rader. En undersökning har verkställts, hur förhållandena varit under åren 1925—1927: »Ungefär 60 procent av alla beslag å fartyg vid tullplats hava sålunda skett från fartygens besättning, och omkring 40 procent av samtliga spritbeslag under den undersökta tiden — häri inräknade även beslag på grund av olovlig befattning med insmugglad sprit — hava ägt rum från fartygsbesättning. Procenttalen i fråga om beslagtagna spritkvantiteter utvisa, att av de mängder, som beslagtagnits å fartyg vid tullplats, icke mindre än 80 procent och däröver beslagtagnits från fartygsbesättning. Av hela den beslagtagna spritmängden, med frånräknande av de sex största beslagen» — det var ju sådana fall, där tullen hade tagit hela fartyg — »komma genomsnittligt nära 40 procent på fartygsbesättning.»

Det är således icke enstaka fall, som det här talas om, där en och annan om våra lagbestämmelser okunnig sjöman har en liten plunta i fickan, en plunta, som han mer eller mindre omedvetet kommer att smuggla in. Vid domstolorna har utbildat sig en praxis, som visar, att sjömännen i regel veta, vilket straff som följer på det brott de kunna begå. Sjömannen lämnar bötesbeloppet till en tulltjänsteman, som svarar för honom i domstolen, och så redes den saken upp utan någon som helst konstig eller besvärlig procedur. Så upprepas det ena fallet efter det andra ett tiotal gånger, där iteration icke förekommer. En sådan ordning kan icke vara tillfredsställande. Om man vill ha en smula skick i samhället, så får man gripa till de medel, som krävas för att komma tillrätta med en sådan företeelse.

Jag förstår inte att bedöma lagarna ur samma synpunkter som juristerna, men när lagrådet, som sannerligen brukar vaka mycket samvetsgrant över att inte några drakoniska bestämmelser smyga sig in i våra lagar, har tillstyrkt detta förslag och Kungl. Maj:t ansett sig böra framlägga det samt utskottets majoritet uttalat sig för detsamma, så förefaller det mig, som om det inte kunde vara någon risk för riksdagen att också godkänna detta.

Låt mig, herr talman, till slut få tillägga ett ord. Den syn på dessa ting, som man ifrån sjömanshåll i allmänhet lägger, avspeglas på ett mycket fryntligt och förtjusande sätt av vännen Lindleys tal här, och jag kan förstå det till en del, men jag tror, att vi skola akta oss för att inrätta oss i vår lagstiftning efter sådana principer, som han förfäktade, ty skulle de tillämpas i allmänhet, så komme det att bli ett tillstånd, som vi icke önska.

Jag ber få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Klefbeck: Herr talman! Blott ett par ord.

Det riktades från min vördade granne en mycket stark invändning mot vad jag hade yttrat, då han sade, att detta förslag tycktes utgå ifrån en utdömd princip för lagstiftningen, nämligen att man vill avskräcka en person från att begå brott, och att i stället skulle till grund för straffsättningen läggas skulden hos den brottslige.

Jag får för min del säga, att den förra synpunkten icke för mig varit huvudsaken utan i mycket hög grad just den senare. Detta sammanhänger med att

den person, som jag för egen del genom denna lagstiftning mest och helst vill komma åt, är den s. k. langaren. Jag anser nämligen hans person, uppträdande och verksamhet till den grad samhällsskadliga, i det han riktar sina angrepp mot de allra mest beklagansvärda av våra medborgare, att han enligt min mening just på grund av denna sin skuld är förtjänt av ett mycket, mycket strängt straff.

Vad sedan det stränga straffet i och för sig beträffar, vill jag påpeka, att enligt reservanternas förslag är det precis samma straffmaximum som enligt utskottets. Det är endast förutsättningarna, som i någon mån äro olika och i utskottets förslag vidare.

Gentemot vad jag nu sagt har herr Bismark invänt, att dessa langare kan det aldrig vara tal om; de kunna aldrig komma i fråga vid denna paragrafs tillämpning, ty det finns ingen människa, som anser, att en langare handlar under förmildrande omständigheter, såsom lagen fordrar. Men på detta behöver jag väl knappast svara, att det lär väl aldrig hända, att en sådan person säger, när han råkar fast: »Jag har till levnadsyrke att langa sprit!» Han är naturligtvis det mest oskyldiga helgon, som finns på vår jord, och det var en ren olycka, att han vid det eller det tillfället innehade sprit, som han tänkte sälja. Jag står alltså fortfarande kvar vid min mening, att vi just genom detta förslag skola kunna näpsa en sådan missdådare.

Sedan har man ifrågasatt behovet av denna skärpning. Jag gick inte in på detta sist utan anförde endast, att det fanns åtskilliga yttranden som visade, att ett sådant behov verkligen föreligger. För att inte trötta herrarna vill jag anföra allenast en enda siffra. Vi veta, att den nu gällande lagen antogs år 1924. Det finnes en statistik, som visar antalet beslag från den 1 januari 1925 till och med den 30 juni 1927. Därav framgår, att på de 2 1/2 år, som förflutit efter den nya lagens ikraftträdande, förekommit 5,625 spritbeslagsmål. Den beslagna spritkvantiteten har utgjort 202,278 liter. Det är sålunda enligt min uppfattning ett mycket starkt och skriande behov, som motiverar den föreslagna lagstiftningen.

Herr Lindley: Herr talman! Endast några få ord.

Vid ett samtal med min granne har jag kommit till den slutsatsen, att man inom utskottet verkligen icke penetrerat saken på ett sådant sätt, att man fått ett fullständigt grepp på vad den gäller. Vad sjömännen beträffar, hade min granne den uppfattningen, att detta icke betydde någonting för dem, såvida de icke smugglade från fartyg till land. Det står nämligen: »Förövas olovlig införsel av spritdrycker» o. s. v. Införsel skulle inte föreligga, förrän varan flyttats från fartyget i land. Men det är enligt mitt förmenande oriktigt. Kanske herr finansministern kan lämna upplysning om, hur man betraktar denna sak. Enligt min mening är olovlig införsel verkställd i det ögonblick, då tullmännen komma ombord för att granska effekter och fartyg. Om man icke då uppger tullpliktig vara, är den olovliga införseln verkställd, och redan då är alltså en straffbar förseelse begången. Om det sedan lyckas för en person att komma förbi tullen med sprit, som blivit undangömd och som sedermera föres i land, kan det ju hända, att han säljer den till en kamrat eller till någon annan. Då har han ju i realiteten begått ett brott, som kan straffas med fängelse, d. v. s. han kan på grund härav dömas till detta straff. Det heter visserligen, att straffet kan nedsättas till böter i det fall, att införseln skett »utan syfte att försälja dryckerna», men om han förut begått förseelser i fråga om smuggling eller något annat, så går det väl knappast an att säga, att det är utan syfte. Då kommer säkerligen domstolen trots hans nekande att säga, att det har varit åsyftat, och så kan det bliva fängelsestraff. Nu är att märka, att ett sådant straff icke preskriberas förrän efter 10 år. Även om han får villkor-

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

lig dom, står denna i tio års tid. Blir det ett nytt fall, är det ju självklart, att han då blir straffad med fängelse. Så är härtill att märka, att det icke gäller så få fall. Statistiken talar om, att det är 5,000 fall, där man har anträffat undangömd sprit ombord å fartyg. Säkerligen ingår bland dessa ett oerhört stort antal fall, då besättningsmän endast ha tänkt smugla in för eget bruk. Varje resa föreligger åtminstone, om de också icke göra det, en önskan att göra det. Det kan jag tänka mig, ty jag räknar med den mänskliga naturen såsom sådan.

Men kan det icke finnas någon möjlighet att komma åt de verkligt stora yrkessmugglarna utan att behöva åstadkomma en skärpt lagstiftning, som kan medföra så pass mycket ont? Jag har intet förbarmande alls med de stora sprit-smugglarna — langarna, som man säger, dem kan man sannerligen få straffa bäst man vill — men jag har en känsla för de små smugglarna, som smugla för eget husbehov. Man säger, att det icke finns någon möjlighet att komma åt dessa spritgrossörer, ty vid domstolarna uppträda de såsom oskyldiga helgon. Men är det möjligt? Det finns väl vid domstolarna också anteckningar om förut begångna förseelser m. m., och på så sätt kan man väl ändå snart nog leta sig till, vilka som äro de verkliga yrkessmugglarna.

Jag tror, att man på den vägen kan komma åt dessa utan att behöva åstadkomma en lagskärpning på ett sådant sätt, som säkerligen kommer att göra mycken orätt emot sjöfolk, som eventuellt kunna begå små förseelser, och jag måste därför vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att göras särskilt beträffande 1 mom. och särskilt rörande 4 mom. av nu förevarande paragraf.

Beträffande 1 mom., fortsatte herr talmannen, hade endast yrkats att ifrågasvarande moment skulle godkännas.

På gjord proposition bifölls detta yrkande.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om 4 mom. förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av nämnda moment samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på momentets godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner det av första lagutskottet tillstyrkta förslaget till ändrad lydelse av 1 § 4 mom. lagen den 20 juni 1924 (nr 225), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda förslag.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

2 § 2 mom., 4 §, 5 § 1 mom. och 6 §.

Godkändes.

8 § 3 mom.

. Detta moment hade följande avfattning:

3 mom. Besväräs farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av in-teckning, som sökts efter den 30 juni 1924, och framgår ej av omständigheterna, att innehavaren av in-teckningen saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Beträffande påföljd — — — till in-teckningsdomstolen.

I den av herr *Anderson* i Hägelåkra m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen hade hemställts, att utskottets förevarande ändringsförslag måtte avslås.

Herr Bismark: Herr talman! Den åttonde paragrafen innehåller en bestämmelse, att vid beslag å fartyg, i vilket finnes in-teckning, skall in-teckningen under vissa omständigheter bli ogiltig. Denna paragraf har hittills varit så formulerad, att bevisskyldigheten för att in-teckningshavaren var i ond tro har ålegat åklagaren. Genom den nu föreslagna lydelsen avser man en omflyttning av bevisskyldigheten, så att densamma skall åligga in-teckningshavaren.

Det är ju givet, att en dylik omflyttning av bevisskyldigheten måste inge betänkligheter hos den, som tager en in-teckning i ett fartyg. Denna paragraf är redan i sin nuvarande lydelse så formulerad, att den är ägnat att ingiva betänkligheter. Där står t. ex., att om in-teckningshavaren har vetat, att fartyget skall användas till smuggling, skall in-teckningen vara ogiltig. Ja, när skall han ha vetat detta? När han tog in-teckningen eller någon tid före smugglingen? Det är lämnat fullständigt obesvarat, när denna vetskap skall föreligga. Men detta är ju en oformlighet, som redan föreligger, och den ha reservanterna icke vänt sig mot. Men då man nu velat omkasta bevisskyldigheten och införa en sådan princip, som att innehavaren av en in-teckning skall visa, att han icke varit i ond tro, synes det mig, som om detta vore en omkastning, som från lagstiftningens synpunkt vore högst betänklig. För denna ändring har icke åberopats andra skäl, än att man befarat, att det i framtiden kunde förekomma fall, då in-teckningar toges just i syfte att rädda fartyg från beslag. Då skulle det särskilt med avseende å utländska in-teckningshavare ställa sig synnerligen svårt för åklagaren att visa, att god tro saknades. Emellertid förefaller det mig, som om man ej finge fästa alltför stort avseende vid den synpunkten, helst som erfarenheten icke i någon mån givit vid handen, att illojalt förfarande i förevarande avseende förekommit. Men vad som är säkert är, att denna bestämmelse skadar den kredit, som fartygsägaren kan behöva för sin rörelse. Det har av ett ombud för fartygsägarnas förening upplysts, att man är ytterligt rädd för denna ändring. Man har redan nu haft svårt att belåna sina in-teckningar, men om denna ändring skulle komma till stånd, befarar man, att krediten skall vara fullkomligt stängd. För närvarande kan ju dock en in-teckningshavare nöja sig med sitt goda samvete. Han vet, att han tagit in-teckningen i god tro; då kan icke dess giltighet omintetgöras. Enligt den nya lagen måste han ju vara beredd att styrka sin goda tro.

Då jag av utgången av den förra voteringen förstår, att det är mycket små

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

Ang. ändringar i den s. k. spritinförsellagen m. m.
(Forts.)

utsikter att få en ändring, vill jag icke längre taga kammarens tid i anspråk. Jag ber emellertid att få yrka bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Herr Åkerman: Herr talman! Som bekant har den nu gällande bestämmelsen i detta stycke tillkommit genom en sammanjämkning av kamrarnas beslut vid 1924 års riksdag. År 1924 hade utskottet föreslagit ett stadgande, som var mycket strängare än det nu föreliggande, men en del ledamöter i utskottet reserverade sig, och vid voteringen stannade kamrarna i skiljaktiga beslut. Då sammanjämkades saken på det sättet, att lydelsen blev den nuvarande.

Såsom herr Bissmark yttrade, är det ju alldeles riktigt, att man kan säga, att bevisskyldigheten blivit omkastad. Men detta förslag är dock godkänt av tre av lagrådets ledamöter. Det är endast en, som opponerat sig. Man skall icke heller förbise vad som står i slutet av detta moment, att domstolen har en viss diskretionär prövningsrätt. Om domstolen sålunda skulle finna, att det med hänsyn till särskilda omständigheter vore uppenbart oskäligt att tillämpa detta stadgande, kan domstolen dispensera ifrån detsamma. Det är ju en omständighet, som är ganska viktig att komma ihåg.

Nu är det nog riktigt, såsom herr Bissmark sade, att några större missbruk på denna punkt ännu icke torde hava ägt rum här i landet. Men varje gång frågan har varit före, har man varit rädd för att missbruk skulle ske på det sätt, att man intecknar ett fartyg, och när det så dömes förverkat, komma inteckningshavarna och få sina pengar. De stå nämligen i maskopi med fartygsägaren. Det är detta man velat förhindra, och det är upplyst vid föregående förhandlingar i denna fråga, att det i Norge icke varit fritt från att sådana fula historier förekommit.

Vad nu den saken beträffar, att krediten skulle lida av detta, tror jag icke, att det är så farligt. Genom den bestämmelse, som vi nu få, kan man komma tillrätta med en utländsk långgivare, vilket förut varit svårt. Men för hemmalånen är det ingen fara, ty det är ingen svårighet att visa, att man varit i god tro, när man tog inteckningen.

Allt detta tillsammans gör, att jag för min del kan vara med om att godkänna denna paragraf, ehuru jag gärna medger, att den strider emot en gammal gängse grundsats, att var och en skall presumeras vara i god tro, till dess motsatsen bevisas. Men i detta fall är jag beredd att svälja denna lilla egendomlighet och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å utskottets förslag i nu ifrågavarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

Det under 2:o) upptagna lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Bifölls, i vad den ej blivit besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslagen.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8. I anledning av väckt motion angående åtgärder för åstadkommande av billigare skolmateriell. *Om åstadkommande av billigare skolmateriell.*

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 218, hade herrar *Sandén* och *Aström* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om snar utredning, på vad sätt ett förbilligande av kostnaderna för skolmateriell kunde åstadkommas, icke minst genom tillämpandet av större enhetlighet och sparsamhet i val av läroböcker; samt att Kungl. Maj:t ville fortast möjligt vidtaga de åtgärder, som av utredningen eventuellt kunde visa sig erforderliga.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Sandén**: Herr talman! Jag vet inte, om jag vågar förutsätta, att kammarens ärade ledamöter haft tillfälle att ägna någon liten stunds uppmärksamhet åt den motion, som nu föreligger till behandling. Jag skall i alla fall be att under några minuter få taga kammarens tid i anspråk för att belysa de skäl, som enligt motionärernas uppfattning tala för bifall till motionen.

Den årliga kostnaden för läroböcker för folkskolans lärjungar har av särskilda, år 1920 av chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga beräknats till 3 1/2 miljoner kronor. Det är sålunda en betydande summa, som, fördelad på de olika kommunerna, för den händelse dessa skulle ikläda sig kostnaden för fri skolmateriell, skulle medföra en högst avsevärd uttaxering per bevillningskrona. Enligt samma utredning varierar denna uttaxering från 1 1/2 öre ända upp till 87 öre per bevillningskrona. Det finns emellertid kommuner, som hava åtagit sig uppgiften, och man kan med säkerhet förutsäga, att det blir allt flera, som göra det. På andra håll har man emellertid ordnat saken så, att kommunen tillhandahåller skolmateriell — böcker och annan materiell — åt de fattigaste barnen, en metod, som har betingats av nödvändigheten, men vilken väl knappast kan sägas vara den bästa. Den medför nämligen, att de barn, som åtnjuta fördelen av fri skolmateriell, av sina kamrater klassificeras såsom de sämst ställda inom skolan. Nöden har ju emellertid i detta som i andra fall ingen lag. Föräldrarna kunna icke köpa skolmateriell, och kommunen får således träda emellan. Motionärerna hava ansett, att oavsett vem som skall betala skolmaterielen bör denna materiell förbilligas och vissa föreskrifter i fråga om vilka böcker, som skola användas, böra enligt motionärernas uppfattning utfärdas.

För närvarande ligger saken så till, att de till ett ungefärligt antal av 2,400 uppgående skolråden avgöra, vilka läroböcker som skola användas inom skoldistriktet. Inga enhetliga bestämmelser finnas. Inom samma inspektionsområde kan ett otal varianter av läroböcker i samma ämne brukas. Ombyten förekomma veterligen mycket ofta. I en familj, där det finnes flera barn i samma skola, kan man nödgas åt alla barnen köpa olika läroböcker i samma ämne. Flyttar familjen från ett skoldistrikt till ett annat inom samma inspektionsområde, löper vederbörande familjefader risk att få inköpa en ny uppsättning läroböcker åt sina barn. Det finns nämligen så mycket av den varan. Hur otroligt det än låter, är det dock ett faktum, att i vårt lilla land bestå vi oss med bortåt 4,000 olika läroböcker för det begränsade antal läroämnen, som läsas i folkskolan.

Med vetskap härom har det för motionärerna syntts ganska nödvändigt, att åtgärder vidtagas, som kunde medföra en begränsning av rätten att välja läro-

Om åstad-
kommande av
billigare
skolmateriell.
(Forts.)

böcker. Det är omöjligt, att samtliga dessa 4,000 läroböcker äro av samma höga kvalitet. En del — antagligen en mycket stor del — måste vara av en sådan art, att de saklöst kunna undvaras. En begränsning och en standardisering skulle enligt vår uppfattning verka förbilligande på skolböckerna. Förlagen skulle nämligen kunna trycka större och följaktligen billigare upplagor. En sådan åtgärd skulle dessutom verka befrämjande på annat sätt: endast de bästa böckerna skulle komma att användas.

Vi hava i motionens motivering framkastat tanken, att det åt en högsta central myndighet — vi hava naturligtvis tänkt oss skolöverstyrelsen — skulle, såsom nu sker i fråga om läroböcker i kristendomskunskap, kunna anförtros att pröva, vilka läroböcker som skola användas i rikets skolor.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund, som yttrat sig över motionen och som tillstyrkt densamma och vars utlåtande finnes intaget i andrakammarutskottets utlåtande över motionen, säger däri, att målsmännens kostnader för skolmateriell åt lärjungar i folkskolan understundom kunna uppgå till oskäligt höga belopp, beroende bl. a. på mängden av olika läroböcker och framför allt genom påtvingade ombyten av läroböcker, t. ex. vid flyttningar från ett skoldistrikt till ett annat, vilket gör, att kostnaderna för barnens målsmän bliva onödigt tyngande. Landskommunernas förbund anser också, att det vore lämpligt att följa den medelväg, som motionärerna hava föreslagit, d. v. s. den skisserade auktoriseringen av läroböcker ungefär på samma sätt som nu sker, fastän av andra orsaker, beträffande läroböckerna i ämnet kristendomskunskap.

Emellertid hava både skolöverstyrelsen och centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraaförening avstyrkt motionen. För min del finner jag detta avstyrkande åtminstone ur vissa synpunkter ganska förstäeligt. Överstyrelsen meddelar emellertid, att den föreslagit ecklesiastikministern sådan ändring i hittills gällande bestämmelser, att vederbörande folkskolinspektör skulle hava att i ärendet avgiva yttrande, innan läse- och läroböcker för folkskolan bestämdes inom skoldistriktet. Det märkliga med skolöverstyrelsens yttrande, vars pedagogiska tonfall hos motionärerna återuppväckt ljuva minnen från länge sedan försvunna tider, är, att överstyrelsen, om också i väl inlindade ordalag, erkänner, att motionärerna hava fog för sina yrkanden. Det heter bl. a. i överstyrelsens yttrande, att överstyrelsen erkänner, att ombyte av läroböcker i folkskolorna förekommit i stor utsträckning, i en hel del fall även utan att tillräcklig anledning därtill förelegat. Överstyrelsen förklarar sig också ense, att man beträffande införandet av nya, endast oväsentligt förändrade upplagor av läroböcker bör iakttaga stor försiktighet. Ej heller bör en lärobok utbytas mot en sådan av annan författare i andra fall, än då den senare boken påtagligen är avsevärt bättre. Överstyrelsen erkänner, att det har vållat många och stora utgifter att inte samma läroböcker hava använts inom samma skoldistrikt eller inom närgränsande skoldistrikt men, säger överstyrelsen, »olägenheterna skulle dock minskas, om varandra närliggande skoldistrikt vid prövning och antagande av läroböcker arbetade i samförstånd och med full kännedom om hithörande förhållanden i angränsande skoldistrikt». Överstyrelsen delar också motionärernas mening däri, att tätta ombyten av läroböcker och införandet av nya, oväsentligt förändrade upplagor av böcker böra undvikas. Överstyrelsen är emellertid rädd för att allmänheten inte skulle hysa större förtroende för en central myndighet och dess förmåga att tillgodose skoldistriktens och lärjungarnas ekonomiska intressen vid valet av läroböcker. Dessutom har det enligt överstyrelsens utsago — och det skall jag icke försöka bestrida — inträffat så mycket under senare år, världskrig, revolutioner och en hel del annat smått och gott, som påkallat nya läroböcker. Det är också helt naturligt och enligt överstyrelsens mening ingalunda att be-

klaga, att de omnämnda förhållandena givit initiativ till en rikhaltig lärobokslitteratur i de olika ämnena. Härav torde framgå, säger överstyrelsen, att den läroboksutgivning och de läroboksombyten, som för en utomstående kunna te sig såsom tecken till ett kaotiskt tillstånd, i verkligheten varit ofrånkomliga och äro kännetecknande för strävanden att i folkskolan meddela en efter tidens krav ändamålsenlig undervisning.

Till dessa argument, som naturligtvis utskottet i viss utsträckning stöder sig på, skall jag be att få säga, att jag inte tror, att allmänhetens förtroende för överstyrelsen skulle minskas i någon nämnvärd grad, om styrelsen efter erhållet uppdrag opererade bort, låt mig säga, 3,500 av de 4,000 läroböcker, som finnas vid folkskolan. Jag tror tvärtom, att det skulle vara en god gärning och till och med en Gudi behaglig gärning, om den gjorde detta. Jag ber emellertid att få tillägga, att jag inte beklagar, att det finns en rikhaltig lärobokslitteratur, men jag beklagar, att fattiga föräldrar skola nödgas inköpa den ena uppsättningen av dyrbara läroböcker efter den andra, blott till synes på grund av att det finns en så stor samling att välja på. Folkskolan är ju ändå inte någon högskola och intet vetenskapligt institut, där vetenskapens allra senaste rön behöva följas på det sättet, att man i skiftande ämnen ständigt förelägger nya läroböcker. Jag tycker, att läraren själv bör vara den levandegörande kraften och den, som står i förbindelse med det, som sker ute i tiden, och det, som lärjungarna behöva veta.

Slutligen ber jag i anledning av överstyrelsens uttalande få tillägga, att jag inte hör till de »utomstående», som överstyrelsen talar om i sitt utlåtande. Jag har själv barn i skolåldern, och redan på denna grund kan jag, alltså alldeles oavsett mitt uppdrag i riksdagen, ha anledning att visa intresse för saken och ägna den uppmärksamhet.

För övrigt förstår jag inte, varför en auktorisering av vissa läroböcker skulle medföra så otrevliga resultat, som skolöverstyrelsen påstår. Kanske att jag har ett alltför stort förtroende till överstyrelsen, men i varje fall tycker jag icke, att överstyrelsen själv behöver ge sig underbetyg på den punkten.

Vi ha i motionen hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Utskottet yrkar avslag och hänvisar till att överstyrelsen i början av fjolåret, således i början av 1927, föreslagit ett cirkulär till skolmyndigheterna om varsamhet vid ombyte av läroböcker. Nå, det där cirkuläret, som ännu icke lär vara expedierat, lägger ju inte motionen några hinder i vägen för. Motionärerna anse emellertid, att det inte räcker med ett cirkulär. Vi ha den uppfattningen, att det behövs kraftigare åtgärder. Andra kammaren har visserligen tagit utskottets förslag, men eftersom, som jag förut sade, cirkuläret i fråga mycket väl kan sändas, om första kammaren bifaller motionen, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen i hopp om att vi i tidens fullbordning skola få en ordentlig upprepning i läroboksfloras ortagård.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman, mina herrar! Jag har i stort sett samma uppfattning som den föregående ärade talaren, ehuru utskottet har kommit till ett resultat, att motionen bör avslås. Att utskottet har avstyrkt motionen beror därpå, att utskottet har varit av den uppfattningen, att just det, motionärerna åsyfta, kan förverkligas även utan en skrivelse till Kungl. Maj:t. Man kan ju ge motionärerna rätt däri, att inte allt är bra som det är, och det ha vi ju också betonat i utskottets utlåtande.

Beträffande den centrala myndighet, som den föregående ärade talaren framhöll såsom nödvändig, vill jag säga, att jag har ändå ungefär samma uppfattning som skolöverstyrelsen, att det inte bleve lyckligt med en central myn-

Om åstadkommande av billigare skolmaterieell.
(Forts.)

dighet, som skulle få befogenhet att antaga läroböcker. Det skulle ju för det första inskränka kommunernas självbestämmanderätt. Staten betalar inte ett öre till skolmaterielen, men skulle ändå få ensambestämmanderätt rörande dessa. Standardisering måste ju föra till monopolisering. Då en viss lärobok är standardiserad av den centrala myndigheten, tänka författare och förläggare, att det inte lönar möda och besvär att söka få fram något nytt och bättre. Den standardiserade läroboken förkväver varje initiativ från den enskilde, och det vore inte lyckligt. Den nya skolan är nu icke en stationär företeelse utan ett i ständig fluktuation stadt liv. Genom den fria konkurrensen påverkas prisbildningen och kvaliteten hos läroböckerna fördelaktigt.

Den föregående ärade talaren nämnde någonting om att man skulle kanske med andra läroböcker förfara som med läroböckerna i kristendom. Nu är det så, att med den granskning, som verkställs av läroböckerna i ämnet kristendom, avser man varken att inskränka antalet läroböcker eller att nedpressa priset, utan den hänför sig uteslutande till böckernas innehåll.

Vidare vill jag nämna, att det kaotiska tillstånd, som motionärerna tala om, givetvis sammanhänger med den nya undervisningsplan, som vi fingo 1919. I denna undervisningsplan ingår ju ett helt nytt läroinnehåll nära nog i alla ämnen och nya metodiska anvisningar. Det är alldeles uppenbart, att läroböckerna i varje ämne få lov att rätta sig efter detta läroinnehåll och efter dessa anvisningar. Och vad särskilt läroböckerna i geografi beträffar nödvändiggjorde ju världskrigets omstöpningar införandet av nya läroböcker.

Det är klart, att då man skulle känna sig för och söka sig fram på alla dessa områden, blev följden en uppsjö på läroböcker. Men de 3,000, som den föregående ärade talaren talade om, de ha redan borteliminerats av det naturliga urvalet. De finnas, men de användas icke.

Nu ha motionärerna föreslagit, att man skall gå in för att få ett bättre samarbete till stånd mellan skolråden, folkskoleinspektörerna och skolöverstyrelsen. Detta synes mig vara den rätta vägen. Emellertid har riksdagen redan 1919 beslutat en skrivelse i detta ärende. 1920 tillsattes sakkunniga, vilka verkställde en utredning. 1923 avlämnade dessa ett betänkande, och detta betänkande gick ut på att barnen skulle få fri skolmaterieell, vilken skulle bekostas av staten och skoldistriktet gemensamt. Kungl. Maj:t lät ärendet vila en tid. Först 1927 förklarade sig Kungl. Maj:t icke kunna vidtaga några åtgärder med anledning av de sakkunnigas utlåtande, därför att deras förslag ställde sig alldeles för dyrbart. Chefen för eklelesiastikdepartementet vände sig emellertid i skrivelse till skolöverstyrelsen med hemställan om att styrelsen skulle inkomma med förslag att ordna dessa förhållanden. Styrelsen har inkommit med sådant förslag och däri påpekas, att åtskilligt skulle kunna göras genom en cirkulärskrivelse i frågan från skolöverstyrelsen; beträffande en del andra saker skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga vissa åtgärder. Skolöverstyrelsen skulle i sin cirkulärskrivelse göra underlydande läroanstalter och deras styrelser uppmärksamma på, att största möjliga varsamhet borde iakttagas vid ombyte av läroböcker, att man skulle se till, att nya läroböcker infördes successivt, så att förut inköpta icke behövde kasseras, och att man i största möjliga mån skulle se till, att närliggande läroanstalter använde samma böcker, så att om ett barn flyttade från ett skoldistrikt till ett annat, ombyte av läroböcker ej skulle med nödvändighet behöva förekomma. Slutligen skulle man också göra förläggarna uppmärksamma på — vilket Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläroreförening inom parentes sagt redan gjort — att de icke måtte utgiva nya upplagor av samma läroböcker med oväsentliga pedagogiska förändringar, men så stora formella förändringar att man måste köpa den nya boken. Vad beträffar Kungl. Maj:t skulle dess åtgärder, menade skolöverstyrelsen, bestå däri, att man skulle företaga sådana

ändringar i 13 paragrafen folkskolestadgan, att skolråden skulle åläggas att samverka icke endast med lärarpersonalen, utan jämväl med folkskoleinspektörerna och skolöverstyrelsen.

Det är ungefärligen dit motionärerna ville komma. Nu har utskottet inhämtat, att beträffande de åtgärder, som skolöverstyrelsen sålunda föreslagit, äro förberedande arbeten vidtagna för deras förverkligande. Utskottet har fått sig försäkrat, att redan inom den närmaste framtiden skola dessa tankar förverkligas, och under sådana omständigheter, herr talman, har utskottet ansett, att en skrivelse till Kungl. Maj:t icke nu är behöflig.

Jag vill också nämna, att andra kammaren för sin del har fattat detta beslut. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sandén: Herr talman! Jag tillåter mig betvivla, att samma resultat vinnes genom den av utskottets ordförande omtalade skrivelsen som genom ett bifall till motionen. Jag tror tvärtom, att de motiv, som jag åberopat för motionen, äro tillräckliga för ett bifall till densamma. Utskottets ärade ordförande talade om, att ett beslut i denna riktning skulle medföra en inskränkning i kommunernas självbestämmingsrätt. Ja, det vore ju någonting alldeles förskräckligt, om resultatet skulle bli detta! Men jag antager, att den inskränkningen med gott samvete kan bäras och kommer att bäras med lugnare känslor än många andra av de ålägganden, som riksdagen utan ett ögonblicks tvekan påbördat kommunerna. Den värsta inskränkningen kommer antagligen att drabba de tusen och en läroboksförfattare, som frodas här i landet och som nog icke gärna skulle se ett beslut i denna riktning.

Då utskottets ärade ordförande vidare befarar, att standardiseringen skulle så att säga förkväva läroboksförfattarnas fria luft, tillåter jag mig betvivla riktigheten även av detta påstående, åtminstone så länge som det veterligen är ekonomiskt lönande att skriva *goda* läroböcker. Och några andra är det icke, som åtminstone jag för min del förutsatt, att vi ha behov av här i landet.

På det att intet missförstånd skall råda om motionens yrkande — jag har hört, att sådant missförstånd finnes — ber jag att få meddela, att vi i motionen hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om snar utredning, på vad sätt ett förbilligande av kostnaderna för skolmateriel må kunna åstadkommas, icke minst genom tillämpandet av större enhetlighet och sparsamhet i val av läroböcker; samt att Kungl. Maj:t ville fortast möjligt vidtaga de åtgärder, som av utredningen eventuellt kunna visa sig erforderliga.»

Herr talman! Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sandén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Om åstadkommande av billigare skolmateriel.
(Forts.)

Om åstadkommande av billigare skolmateriell.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge tillkännagiva, att gemensamma omröstningar komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 16 innevarande månad.

Då alla ärenden på föredragningslistan redan blivit behandlade, medgav kamraren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 171, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande vägsyn;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående garanti för lån, avsedda att upptagas av vissa flottningsföreningar;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den till kronoegendomen Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande utgården Knype;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Flyinge kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeri-biologiska undersökningar m. m.;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undersökning rörande reglering av vissa delar av Lyckebyån;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i anledning av skador till följd av Vänerns översvämning;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa områden av kronoegendomen Ribbingelund nr 2 i Södermanlands län;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter; samt

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en tomt jämte byggnader i Hälsingborg.

Hänvisades till statsutskottet herr *Lindhagens* denna dag avgivna motion nr 333.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i fråga om anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén;

nr 116, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till sjöförsvaret;

nr 117, i anledning av vissa framställningar rörande anslag till flygvapnet;

nr 118, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående landsarkiv för Norrland m. m. dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för lantmäterikontor för Jämtlands län ävensom två i anledning av förstnämnda proposition väckta motioner;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen jämte en i ämnet väckt motion;

nr 120, i anledning av väckta motioner om anslag till upprättande av en regionplan för Stockholm och dess omgivning; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för uppförande för telegrafverkets räkning av stationsbyggnad i Malmö;

andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion angående lagstadgad rätt för yrkesmusiker att åtnjuta vissa fridagar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om galtbesiktningstväng jämte i ämnet väckta motioner;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående visst tillägg till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen m. m.; och

nr 56, i anledning av väckta motioner om försäljning av viss lägenhet från kronoegendomen Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om utredning rörande den av pensionsstyrelsen bedrivna frivilliga försäkringen m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.25 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 11 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollen för den 5 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för fortsatt uppehållande av Dalautredningens verksamhet;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av viss fastighet för Strängnäs hospitals räkning;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till statskontoret; samt

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maldrycker, m. m.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 11 §§ i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift; samt

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattnings med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 486, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, med anledning av dels herr Laurins m. fl. motion, nr 131, angående vidtagande av vissa åtgärder mot importen av levande djur och kött m. m., dels herr Nilssons i Hörby m. fl. motion, nr 374, med förslag till vissa bestämmelser angående införsel till riket av kött samt saluhållande av vissa köttvaror, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 114—121, andra lagutskottets utlåtande nr 34, jordbruksutskottets utlåtanden nr 54—56 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

Herr **Widell** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 114—118 skola sättas först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 3 och 9 riksdagsordningen, dels ock väckta motioner angående ändrad lydelse av sistnämnda paragraf;

nr 26, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser;

nr 27, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser beträffande fulljord skatteplikt såsom villkor för rösträtt; samt

nr 28, i anledning av väckt motion om borttagande av bostadsbandet i fråga om valbarhet till riksdagens andra kammare;

första lagutskottets memorial nr 39, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av väckt motion angående ytterligare statsbidrag till Kilaåns regleringsföretag;

nr 58, i anledning av väckta motioner om anslag till upprensning av kanalerna i Mästermyr i Gotlands län;

nr 59, i anledning av väckta motioner om statslån till Hornborgasjöns sänkningsförening;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark för bosättning åt lappar m. m. jämte en i ärendet väckt motion;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsgaranti för centralkassornas för jordbrukskredit förbindelser;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1928—1929 till lantbruksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av vissa från kraftledningslånefonden beviljade lån m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss förlängning av den räntefria tiden beträffande lån från odlingslånefonden till Dragsängarnas invallningsföretag;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av vissa från lånefonden för mindre linberedningsanstalter beviljade lån m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av väckt motion om åvägbringande av ändring i kontrakten med vissa innehavare av kolonat å kronoparkerna i Norrland och Dalarna;

nr 67, i anledning av väckta motioner om tillämpning av den allmänna arrendelagens grundsatser vid utarrendering av kronojord m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 69, i anledning av väckt motion angående försäljning av Hvitfeldtska stipendieinrättningen tillhörande fastigheter; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.